

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΠΑΤΡΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΕΝΝΟΙΑ,
ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.
ΑΝΑΦΕΡΕΤΕ ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ ΣΧΕΤΙΚΩΣ ΜΕ
ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ Η ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
ΩΣΤΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ Η ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ
ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.**

**ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΜΑΡΙΛΕΝΑ Α.Μ: 4658
ΛΑΖΑΡΙΔΗ ΕΙΡΗΝΗ Α.Μ: 4554**

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΧΑΤΖΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΠΑΤΡΑ , 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ. 1

ΜΕΡΟΣ Α΄ : Η ΕΝΝΟΙΑ, Ο ΡΟΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ

Τι είναι ο Αγροτουρισμός.....σελ.4
Οι δραστηριότητες στον Αγροτουρισμό.....σελ.5
Οι αγροτουριστική φιλοξενία.....σελ.7
Η παραδοσιακή κουζίνα.....σελ.8
Το προφίλ του Αγροτουρίστα.....σελ.8
Γιατί να ασχοληθούμε με τον Αγροτουρισμό.....σελ.9
Στρατηγική για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου.....σελ.11
Η αναπτυξιακή συμβολή του Αγροτουρισμού.....σελ.13
Αρχικές πρωτοβουλίες στον Αγροτουρισμό.....σελ.15
Αγροτουριστικές επενδύσεις – Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης....σελ.16
Προστατευόμενες περιοχές και οικοτουρισμός.....σελ.17
Φορέας συντονισμού του Αγροτουρισμού σε Εθνική Κλίμακα.....σελ.18
Γενική Γραμματεία Τουρισμού.....σελ.20
Ειδικές Θέσεις – Προτάσεις του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ).....σελ.21
Η Οικοτουριστική πολιτική του Ε.Ο.Τ.....σελ.26
Συμπεράσματα – Στόχοι για την ανάπτυξη της υπαίθρου μέσο του Αγροτουρισμού.....σελ.27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΩΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Γενικά.....σελ.34
Συνοπτική παρουσίαση του προγράμματος ανάπτυξης (των πολιτικών) για στήριξη του Αγροτικού Τουρισμού.....σελ.35
Διαχείριση του προγράμματος ανάπτυξης – σύστημα διοίκησης....σελ.37
Ευθύνες και αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων φορέων.....σελ.39
Αξιολόγηση του προγράμματος.....σελ.42
Διασφάλιση ποιότητας.....σελ.43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΗΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ

Κατηγορίες Αγροτουριστικών επιχειρήσεων.....σελ.44
Τα σήματα ποιότητας στον Αγροτουρισμό.....σελ.48
Προδιαγραφές για το Γενικό Σήμα Ποιότητας Αγροτουρισμού.....σελ.51

ΜΕΡΟΣ Β : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ 2000 – 2006» ΜΕΤΡΟ 7.9

Γενικά.....σελ.64
Μέτρο 7.9 «Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών Δραστηριοτήτων».....σελ.65
Προϋποθέσεις και κριτήρια επιλεξιμότητας.....σελ.74
Διαδικασία εξέτασης και έγκρισης υπαγωγής επενδυτικών σχεδίων.....σελ.81
Κριτήρια αξιολόγησης επενδυτικών σχεδίων.....σελ.83
Καταβολή επιχορήγησης.....σελ.87
Υποχρεώσεις των επενδυτών – κυρώσεις.....σελ.88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER+

Τι είναι η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+.....σελ.91
Η σημασία του PLUS(+) στο LEADER+.....σελ.91
Οι αναπτυξιακοί στόχοι του LEADER+.....σελ.92
Σε ποιές περιοχές τις χώρας μας εφαρμόζεται το LEADER+.....σελ.92
Φορείς υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων LEADER+.....σελ.93
Ποιοί μπορούν να υποβάλουν επενδυτική πρόταση στα πλαίσια ενός τοπικού προγράμματος LEADER+.....σελ.94
Διαδικασία υλοποίησης των τοπικών προγραμμάτων LEADER+ και ένταξης των έργων / επενδύσεων.....σελ.94
Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές ανάπτυξης Αγροτουρισμού.....σελ.94
Δράσεις για την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου όπου συμβάλει στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού.....σελ.95
Παρεμβάσεις Αγροτικού Τουρισμού ολοκληρωμένης

προσέγγισης.....σελ.95	σελ.95
Νομοθετικό Πλαίσιο.....σελ.99	σελ.99
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....σελ.102	σελ.102
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....σελ.105	σελ.105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.113	σελ.113

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί ένα αυτοδύναμο οικονομικο-κοινωνικό φαινόμενο , συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου . Από την αρχαιότητα ακόμα παρατηρούνταν μετακινήσεις ατόμων από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους σε κάποιον άλλο τόπο.Αυτό είναι ένα στοιχείο ευρέως γνωστό.Εκείνο όμως , που δεν είναι ευρύτατα γνωστό είναι ότι ο σύγχρονος τουρισμός , ή αλλιώς η τουριστική «βιομηχανία» , είναι κατάκτηση του ανθρώπου του αιώνα μας και ουσιαστικά μεταπολεμική .

Ενώ λοιπόν αρχικά ο τουρισμός αποτελούσε δραστηριότητα των λίγων και εύπορων , σταδιακά απέκτησε έναν χαρακτήρα «μαζικό».Σε αυτό συνετέλεσαν πολλοί παράγοντες.Ένας από τους πιο σημαντικούς λόγους αναγωγής του τουρισμού σε καταναλωτικό προϊόν πρώτης ανάγκης υπήρξε η μεταβολή των κοινωνικών συνθηκών προς όφελος του εργαζομένου.Μειώθηκε έτσι ο ημερήσιος,εβδομαδιαίος και ετήσιος χρόνος εργασίας και γεννήθηκε ο θεσμός των «πληρωμένων» διακοπών,γεγονός σχετικά πρόσφατο αφού ανάγεται στο 1962.

Εκτός όμως από τις ριζικές και συνεπώς καθοριστικές αλλαγές στον τομέα της εργασίας , εξίσου σημαντικές αλλαγές παρατηρήθηκαν και στον τομέα της τεχνολογίας .Οι αλλαγές αυτές αναφέρονται κυρίως στην ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς (αεροπορικές , ακτοπλοϊκές , σιδηροδρομικές μεταφορές). Τέλος σκόπιμο είναι να αναφερθούμε σε κάποιους δευτερογενής αλλά διόλου υποδεέστερης σημασίας παράγοντες , όπως είναι η αστικοποίηση , η αύξηση του εισοδήματος , η δημιουργία τουριστικής νομοθεσίας , η γέννηση μεγάλων ταξιδιωτικών οργανώσεων , η μείωση του κόστους ταξιδιού και ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών προϊόντων.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ένα από τα βασικότερα στοιχεία , που προσδιορίζουν την υπόσταση του σύγχρονου τουρισμού είναι η μαζικότητα του . Εκτός αυτού , δεν πρέπει ασφαλώς να ξεχνάμε ότι από το 1960 η τουριστική βιομηχανία αποτελεί ουσιώδη αναπτυξιακό παράγοντα της παγκόσμιας οικονομίας .

Έτσι ο τουρισμός δεν είναι πια απλά ένα έντονο κοινωνικό φαινόμενο , αλλά είναι παράλληλα αντικείμενο και της κρατικής παρεμβάσης , είτε με την έννοια του κοινωνικού τουρισμού είτε με την έννοια της λήψης μέτρων υπέρ του κλάδου . Στα πλαίσια κάθε σύγχρονου κράτους λοιπόν , δημιουργούνται κάθε φορά κάποιες συγκεκριμένες ανάγκες , που με τη σειρά τους υπαγορεύουν τη διαδικασία επιλογής νέων μορφών ανάπτυξης στο χώρο της τουριστικής βιομηχανίας .

Παρά λοιπόν τα ενθαρρυντικά οικονομικά δεδομένα , σκοπός είναι να εξασφαλιστεί και ένα εξίσου ευοίωνο μέλλον , όχι μόνο σε ό,τι αφορά τον τουρισμό στον Ελλαδικό χώρο αλλά και διεθνώς. Με αυτό το σκεπτικό, τόσο οι ιδιωτικοί όσο και οι κρατικοί φορείς πρωτοβουλίας αναζητούν μεμονωμένα αλλά και από κοινού νέες μορφές τουριστικής ανάπτυξης .

Πιο συγκεκριμένα , η αναζήτηση νέων , ή αλλιώς «εναλλακτικών» μορφών τουρισμού σήμερα αποσκοπεί : α) στην δυναμική αντιμετώπιση του ισχυρού διεθνούς ανταγωνισμού , β) στην αποκόμιση μεγαλύτερων συναλλαγματικών οφελημάτων , γ) στην ανάπτυξη τουριστικών προϊόντων , που θα είναι φιλικά προς το περιβάλλον , δ) στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών για την κάλυψη των αναγκών των σύγχρονων τουριστών , που κάθε άλλο παρά τυποποιημένες είναι , ε) στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των τουριστών , λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες κοινωνικές και ψυχολογικές τους ανάγκες και στ) στον εκσυγχρονισμό του θεσμού και την κάλυψη των νέων απαιτήσεων του κοινού .

Όλα τα παραπάνω ισχύουν φυσικά και για τον ελληνικό τουρισμό . Ο ελληνικός τουρισμός όμως έχει παράλληλα κάποιες αρνητικές ιδιαιτερότητες , τις οποίες επιδιώκουν να αμβλύνουν οι ιδιωτικοί και οι κρατικοί φορείς μέσα από την δημιουργία εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων .

Αυτές οι ιδιαιτερότητες αφορούν : α) τον έντονα εποχικό χαρακτήρα της τουριστικής δραστηριότητας (κυρίως την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου) , β) την άνιση γεωγραφική κατανομή των τουριστικών δραστηριοτήτων με μεγάλη συγκέντρωση σε ορισμένες περιοχές (Ρόδος , Μύκονος , Κρήτη κ.τ.λ) , στις οποίες υπάρχει υπερβολικά μεγάλος αριθμός κλινών , γ) τη χαμηλή ποιότητα του τουριστικού προϊόντος και ιδίως της στέγασης και δ) τη βιοτικά και οικονομικά χαμηλή ποιότητα των τουριστών .

Μερικές από τις πλέον σύγχρονες μορφές τουριστικής ανάπτυξης , που έχουν τροχοδρομηθεί κατά τα τελευταία 20 χρόνια διεθνώς – και ήδη απασχολούν το ενδιαφέρον και της ελληνικής τουριστικής πολιτικής – είναι : α) ο συνεδριακός τουρισμός , β) ο τουρισμός αναπήρων , γ) ο αθλητικός τουρισμός , δ) ο θρησκευτικός τουρισμός , ε) ο ιαματικός-θεραπευτικός τουρισμός , στ) ο τουρισμός θαλασσοθεραπείας και ζ) ο οικο-τουρισμός .

Ανάμεσα στις παραπάνω εναλλακτικές μορφές τουρισμού συγκαταλέγεται και ο αγροτουρισμός ή αλλιώς ονομαζόμενος αγροτικός τουρισμός , ο οποίος και θα μας απασχολήσει στην παρούσα εργασία .

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η ΕΝΝΟΙΑ, Ο ΡΟΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτουρισμός δεν είναι παρά μια ήπια μορφή τουρισμού και ανάπτυξης της υπαίθρου. Είναι ουσιαστικά μια αναπτυξιακή διαδικασία, μία μορφή τουρισμού που δεν επεμβαίνει στο περιβάλλον, δεν το αλλοιώνει. Ο αγροτουρισμός φέρνει τον κάτοικο της πόλης στο περιβάλλον του χωριού, της επαρχίας, της αγροτικής ζωής και του δίνει τη «δυνατότητα» να ενσωματωθεί με τις τοπικές συνθήκες. Δε δημιουργεί υποδομές και υπηρεσίες ειδικά γι' αυτόν, με την μορφή του μαζικού τουρισμού. Δεν χρησιμοποιεί μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, εμπορικά κέντρα, κέντρα διασκέδασης και όλα όσα είναι συνυφασμένα με τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα που κάθε χρόνο κατακλύζουν τα μεγάλα θέρετρα του κόσμου και τα οποία δεν επικεντρώνονται στην επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό, με την κουλτούρα, τον πολιτισμό, τα ήθη και την νοοτροπία των κατοίκων.

Ο αγροτουρισμός είναι μια αναπτυξιακή πρόταση η οποία μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, προσφέροντας οικονομική άνθηση και ευμάρεια. Επιτρέπει την συνέχιση της παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει, διατηρεί ή αναβιώνει τέχνες που διαφορετικά θα είχαν «πεθάνει», συντηρεί τις μνήμες με την αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων, γίνεται κανάλι επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών και δίνει προοπτικές στους νέους της περιφέρειας.

Στον αγροτουρισμό ο τουρίστας είναι επισκέπτης, φίλος, θαυμαστής του τόπου, είναι ένας ταξιδιώτης που αναζητά τα μυστικά του τόπου, στην αυθεντικότητα και την ομορφιά του, στην ήσυχη ζωή και την φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο κάθε τόπος.

Γι' αυτό στον αγροτουρισμό φέρνουμε τον επισκέπτη σε επαφή με την φύση, με την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, ο επισκέπτης μαθαίνει να φτιάχνει στον αργαλειό, να κεντάει, να παρατηρεί τα ζώα και τα πουλιά, να δοκιμάζει το κρασί και το τσίπουρο, να καταλαβαίνει τη σωστή ώρα του τρύγου. Του προτείνουμε δασώδη μονοπάτια, γαλήνιες λίμνες και ορμητικά ποτάμια και τον ξεναγούμε σε παλιές εκκλησιές και μοναστήρια, πέτρινα γεφύρια και αρχαιολογικά ευρήματα.

Στο σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικός και ο ρόλος των Γυναικών τόσο σε επίπεδο παραγωγής προϊόντων όσο και σε επίπεδο παροχής φιλοξενίας. Οι Γυναίκες της επαρχίας, σε όλη την Ελλάδα παρασκευάζουν και πωλούν τα προϊόντα του τόπου τους, διατηρώντας και διαφυλάσσοντας τις πατροπαράδοτες συνταγές και τις παλιές τεχνικές και χειροτεχνίες που κληροδοτήθηκαν από γενιά σε γενιά. Σε αρκετές περιπτώσεις λειτουργούν παράλληλα εκθετήρια προς πώληση των προϊόντων. Ο Αγροτουρισμός στην Ελλάδά ξεκίνησε και συνεχίζεται στο μεγαλύτερο ποσοστό του ως γυναικεία υπόθεση κατέχοντας έτσι μια παγκόσμια πρωτιά. Δεν είναι έτσι τυχαίο το γεγονός ότι ένα μέρος των αγροτουριστικών καταλυμάτων που λειτουργούν σήμερα, δεν είναι άλλα από τα σπίτια των γυναικών αυτών.

ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο αγροτουρίστας δεν αναζητά τις παθητικές διακοπές.

Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ κοντά στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας». Ένα ορμητικό ποτάμι μπορεί να είναι μια θαυμάσια ευκαιρία για την διοργάνωση αθλημάτων όπως το ράφτινγκ ή τα κανό. Τα περιπατικά μονοπάτια που διασχίζουν περιοχές της χώρας, αφορμή για την διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το Trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο ή η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία όλες οι μορφές δραστηριοτήτων, που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση, μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου».

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής.

Έτσι η αξιοποίηση για την δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, βιοτεχνία, τυροκομία εργαστήρια χειροτεχνίας, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του τρύγου, ακόμα και τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, όλα μπορούν να προσδώσουν στον Αγροτουρισμό την ξεχωριστή τοπική ταυτότητα και να τον αναδείξουν σε μοναδικό προϊόν.

Στον Αγροτουρισμό είναι σαφές πως αναζητάμε την αυθεντικότητα και την μοναδικότητα σε κάθε της μορφή και έκφραση. Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά, που την κάνουν μια χώρα μοναδική. Βασιζόμενη σε αυτό μπορεί να αναδείξει αυτή την πολυμορφία χωρίς λόγο να υιοθετεί αντιγραφές και να ομοιογενοποιεί το προϊόν του Αγροτουρισμού. Στην Ελλάδα υπάρχει ένα ανεκμετάλλετο δυναμικό που μπορεί να δημιουργήσει ένα εξειδικευμένο μοντέλο Αγροτουρισμού για κάθε περιοχή. Δεν υπάρχει λοιπόν κανένας τρόπος να μιμείται αντίστοιχα μοντέλα άλλα ούτε και να εφαρμόζει ένα συγκεκριμένο μοντέλο Αγροτουρισμού σε μια ενιαία κλίμακα. Είτε πρόκειται για καταλύματα, είτε για επιχειρήσεις ή για όποιες δραστηριότητες Αγροτουρισμού, η διαφορά έγκειται στο να ανακαλύψουμε τα μοναδικά, πρωτότυπα στοιχεία της κάθε περιοχής, τους πόρους που κανείς ακόμα δεν έχει αναδείξει ή δεν έχει σκεφθεί να αξιοποιήσει. Όσο πιο πρωτότυπα, τόσο καλύτερα αναδεικνύουμε τον Αγροτουρισμό στην ιδιαίτερη και ποιοτική μορφή του. Η φαντασία και η έρευνα παίζουν μεγάλη σημασία σ' αυτή την προσπάθεια. Η αναβίωση των παραδόσεων του τόπου, τα ξεχασμένα έθιμα ή τα μουσικά ακούσματα, οι αρχιτεκτονικές τάσεις, οι παλιές τέχνες, τα μνημεία που σκέπασε ο χρόνος, η συμβολή των ηλικιωμένων να θυμηθούν παλιές συνήθειες, ιστορίες, ίχνη, μονοπάτια, συνταγές, παρασκευή ποτών. Τα πάντα στον Αγροτουρισμό έχουν σημασία και μόνο οι ντόπιοι μπορούν να τα εντοπίσουν και να τα αναδείξουν. Η χώρα έχει το μοναδικό προνόμιο να διαθέτει ανεξάντλητους πόρους που διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, σπάνια φυσική ομορφιά, ιστορία, παράδοση, γαστρονομία, αρχιτεκτονική, παραδοσιακές τέχνες, μουσική παράδοση, πολιτισμό, θρησκευτικά μνημεία, χωριά, παραδοσιακούς οικισμούς, βιότοπους, υγροβιότοπους, γλωρίδα και πανίδα, θρύλους, παραδόσεις, τοπικές γιορτές, πανηγύρια, θάλασσες, δάση, βουνά, μονοπάτια, φαράγγια, όλα σχηματίζουν ένα σπάνιο μωσαϊκό, ένα πολύχρωμο καλειδοσκόπιο παραστάσεων, εικόνων και εμπειριών δημιουργώντας έναν τόπο ευλογημένο. Το πλεονέκτημα είναι πως, η Ελλάδα απ άκρη σ' άκρη διαφέρει ! Είναι μια χώρα με μοναδικότητα και ανομοιογένεια κι αυτό στον Αγροτουρισμό δίνει το πλεονέκτημα ανάδειξης αυτής της μοναδικότητας.

Μέσα από την ανάδειξη ενός τοπικού μοντέλου Αγροτουρισμού, που θα προκύψει από μια εξειδικευμένη μελέτη και καταγραφή, καλλιεργούμε τον μύθο του χωριού που τόσο έχουμε ανάγκη, την επιστροφή στις ρίζες και την πολιτιστική κληρονομιά μας, την επαφή με το σημείο αναφοράς μας. Μπορούμε να βασίσουμε τον Αγροτουρισμό πάνω στα πετυχημένα μοντέλα άλλων χώρων, όμως σίγουρα τα τοπικά χαρακτηριστικά μπορούν να διαμορφώσουν τον Αγροτουρισμό προσαρμοσμένο πάνω στις δικές μας ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τα πλεονεκτήματα του κάθε τόπου.

Η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

Στον αγροτουρισμό τα καταλύματα δεν είναι μεγάλες, αχανείς και απρόσωπες μονάδες. Επιβάλλεται να είναι μικρές μονάδες, πλήρως εναρμονισμένες με το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική δόμηση του τόπου, δημιουργημένες ειδικά για τον σκοπό αυτό, είτε παλιά παραδοσιακά κτίσματα που αναπαλαιώνονται. Στον Αγροτουρισμό μπορούν ακόμα να χρησιμοποιηθούν εγκαταλελειμμένα σπίτια ή οικισμοί, ακόμα και παλιά πέτρινα σχολεία, αρχοντικά οτιδήποτε φανερώνει την ιστορία του τόπου και αξίζει να διατηρηθεί.

Τα καταλύματα αγροτουρισμού μπορούν ακόμα να είναι δωμάτια (ειδικά κατασκευασμένα με όλες τις ανέσεις), μέσα στον ευρύτερο χώρο ενός μεγάλου αγροτόσπιτου και αγροκτήματος, όπου ο επισκέπτης έχει την εμπειρία της συνύπαρξης με την οικογένεια. Θα πρέπει όμως να είναι πολύ προσεκτικά διαμορφωμένα, κατασκευασμένα με όλο τον σεβασμό και την ακολουθία στα παραδοσιακά και αρχιτεκτονικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή, αλλά και σε όλα εκείνα που συνθέτουν την μοναδικότητα της διαμονής στην επαρχία. Ο αστός επισκέπτης δεν αναζητά απλά κάποια ενοικιαζόμενα δωμάτια στη «μέση του πουθενά», ούτε ένα πρόχειρο και απρόσωπο περιβάλλον. Δεν αναζητά επίσης τη διακόσμηση του αστικού σπιτιού του, αλλά την χαρακτηριστική διακόσμηση του αγροτόσπιτου. Αυτό όμως σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι δεν αναζητά την άνεση, τις παροχές, την καθαριότητα που συνεπάγεται, τα οποία συνδυάζει με την ζεστή φιλοξενία που θέλει να βρει σε έναν τόπο, ώστε να τον αισθανθεί οικείο, δικό του και να θέλει να ξανάρθει.

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ

Η γαστρονομία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ποιοτικής και ολοκληρωμένης παροχής του Αγροτουρισμού. Το φαγητό το οποίο προσφέρεται στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει πάντα να είναι καλής ποιότητας, ικανής ποσότητας και ποικιλίας, φτιαγμένο με τοπικά προϊόντα και παραδοσιακές συνταγές. Η παροχή δεν πρέπει να μπερδεύεται ποτέ με π.χ προϊόντα που μπορεί κανείς να βρει στην ευρεία κατανάλωση. Για παράδειγμα, ο κάτοικος της πόλης επιθυμεί να έχει στο πρωινό του φρέσκο ζυμωτό ψωμί και όχι συσκευασμένες φρυγανιές, μυρωδάτο σπιτικό γλυκό και όχι αγορασμένο από το σούπερ μάρκετ. Οι νοστιμιές του τόπου, οι παλιές συνταγές της γιαγιάς, τα προϊόντα που φτιάχνονται από απλά φυσικά, φρέσκα υλικά και μας θυμίζουν τη ζεστασιά του οικογενειακού τραπέζιού, όλα όσα λησμονήσαμε με τον τρόπο ζωής της πόλης αποτελούν τον σύμμαχο μας στην επιτυχία του Αγροτουρισμού. Όταν μπορούμε αν ενισχύσουμε τα προϊόντα, με αυτά της πιστοποιημένης βιολογικής καλλιέργειας, τότε προωθούμε ακόμα περισσότερο την ποιότητα στις παροχές μας. Παράλληλα είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι επισκέπτες που γεύονται τα εδέσματα και τα γευστικά προϊόντα ενός τόπου, επιθυμούν να αγοράσουν φεύγοντας αυτά που τους αρέσουν, ακόμα και να τα παραγγέλνουν τακτικά.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΑ

Οι αγροτουρίστες αναζητούν ξεκούραση, χαλάρωση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα. Επιζητούν την επαφή με την φύση, προκειμένου να γνωρίσουν τόσο την αγροτική ζωή όσο και τους αγρότες, τους ντόπιους που θα τους μυήσουν σε ένα διαφορετικό και άγνωστο για πολλούς από αυτούς τρόπο ζωής. Θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και την καθαριότητα του περιβάλλοντος, τα παραδοσιακά, σπιτικά εδέσματα, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το κοντινό παρελθόν τους. Οι τουρίστες αυτοί θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και έμπειροι. Είναι άτομα που έχουν ήδη γευθεί τους τουριστικούς προορισμούς με την μορφή του μαζικού τουρισμού και κορεσμένοι από το συγκεκριμένο πρότυπο, αναζητούν στον προορισμό μια νέα διάσταση, εντρυφώντας στην πολιτιστική και φυσιολατρική του υπόσταση αλλά και στην δυνατότητα για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Οι αγροτουρίστες ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα. Σε χώρες της Ευρώπης που ο αγροτουρισμός έχει παράδοση δεκαετιών, αποτελεί έναν τρόπο ζωής ο οποίος απευθύνεται σε όλη την οικογένεια και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν το πακέτο αγροτουρισμού με «σπορ περιπέτειας», ενώ οι μεγαλύτεροι με πιο ήπιες δραστηριότητες, με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού, λαογραφικού κλπ. περιεχομένου. Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλό οικονομικό αλλά και μορφωτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Σε όλο τον κόσμο ο αγροτουρίστας θεωρείται ποιοτικός, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει και δεν αρκείται σε καταστάσεις που δεν τον ικανοποιούν.

ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ;

Για να κρατήσουμε τον κόσμο στην ύπαιθρο. Για να τονώσουμε την αγροτική ζωή, να ενισχύσουμε το οικονομικό εισόδημα. Για να σταματήσουν να ερημώνουν τα ορεινά χωριά και οι μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας, που για διάφορους λόγους δεν είχαν μέχρι πρόσφατα ευκαιρία ανάπτυξης και αξιοποίησης. Για να κρατήσουμε τους νέους στον τόπο τους και να δώσουμε διέξοδο από την ανεργία.

Δεν είναι τυχαίο ότι η πολιτική ανάπτυξης του αγροτουρισμού αποτελεί κεντρική κατευθυντήρια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απάντηση στα ζητήματα της πολυλειτουργικής γεωργίας, της ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, της περιφερειακής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, του αιτήματος του σύγχρονου ανθρώπου για την ποιότητα ζωής. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης που πολλοί «εταίροι» μας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια έχουν υλοποιήσει εδώ και δεκαετίες στην Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, υπήρξε η απάντηση στην ερήμωση της περιφέρειας και στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος. Σήμερα υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών κάνουν σε ετήσια βάση αγροτουρισμό.

Με τον αγροτουρισμό, πετυχαίνουμε την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές τους, την διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ανακαίνιση σπιτιών και αρχοντικών που αφέθηκαν στον χρόνο. Μέσο του αγροτουρισμού προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά, η μοναδικότητα της κάθε περιοχής που χάνεται και διαβρώνεται. Σήμερα υπάρχουν περί τις 5.000 ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο, είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με την μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν ένα εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί σαν μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας. Σε συνδυασμό με την ανάγκη να συγκροτήσουν τις δυναμικές τους, σε μια διαδικασία ευαισθητοποίησης και ανάστροφης πορείας δραστηριοποίησης των νέων ανθρώπων, ο αγροτουρισμός θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο. Παράλληλα δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός ότι, αποτελεί μια ευκαιρία προσέγγισης των κατοίκων της Ευρώπης, καθώς και των κοινωνιών που αναπτύσσονται στα πλαίσια αυτά παρ' όλες τις διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

Τώρα που τα σημάδια κορεσμού του κλασικού μοντέλου τουρισμού έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή και τα οφέλη άρχισαν να ισοσκελίζουν τα προβλήματα, είναι φανερό πως πρέπει να αναζητήσουμε νέες διεξόδους και μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Σήμερα αρχίζει να γίνεται συνείδηση ότι η ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα ο αγροτουρισμός, που χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία του σεβασμού στον άνθρωπο και στο περιβάλλον είναι η πλέον κατάλληλη μορφή τουρισμού που συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των κατοίκων της Ευρώπης, στην διαπαιδαγώγηση των πολιτών ως προς την ανεκτικότητα της όποιας διαφοράς τους και την προστασία των φυσικών πόρων της ηπείρου.

Η Ελλάδα δεν θα σταματήσει να είναι συνυφασμένη με τον μαζικό τουρισμό, αλλά όμως διαθέτει εξαιρετικούς και ποικίλους τουριστικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναδείξουν ένα νέο εναλλακτικό πρόσωπο, ένα ήπιο τουριστικό μοντέλο, ένα ποιοτικό προϊόν προσανατολισμένο σε ένα εξίσου ποιοτικό τμήμα της αγοράς.

Ο αγροτουρισμός δεν είναι απλώς μια μορφή τουρισμού. Είναι μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο ζωής, μια νέα πραγματικότητα, ένα όραμα.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Η ελληνική πολιτεία έχει την πολιτική και ηθική υποχρέωση να στηρίζει την ανάπτυξη της υπαίθρου και να βοηθά τους κατοίκους της στην αντιμετώπιση των καθημερινών αναγκών και των προβλημάτων τους. Αυτό γίνεται τις δύο τελευταίες δεκαετίες με τρόπο επίμονο και συστηματικό, με τη συνέργια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και των περιφερειακών και τοπικών αρχών, και τα αποτελέσματα αυτής της μακροχρόνιας προσπάθειας είναι παραπάνω από θεαματικά, παρ' όλα τα προβλήματα και τις ελλείψεις που θα μπορούσε κανείς να εντοπίσει. Ένας αναζωογονητικός αέρας έπνευσε πάνω απ' όλη την ύπαιθρο. Στηρίχθηκε η γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή της χώρας και καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες που συνέβαλαν στο να διατηρηθεί η ζωή στον αγροτικό χώρο και στο να περιοριστούν κατά το δυνατόν οι ανισότητες μεταξύ πόλης και χωριού. Όμως η κατά βάση αμυντική αυτή αναπτυξιακή πολιτική δεν μπορεί πλέον να συνεχιστεί με τον ίδιο τρόπο. Τόσο οι δυσκολίες, όσο και οι θετικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε στα χρόνια που έρχονται, μας αναγκάζουν να επανεξετάσουμε τη στάση μας.

Η ύπαιθρος δεν μπορεί στο εξής να αντιμετωπίζεται ως ο φτωχός συγγενής των αστικών κέντρων που χρειάζεται δήθεν βοήθεια για να τα βγάλει πέρα. Στην προσπάθεια να κινητοποιηθεί το μέγιστο των διαθέσιμων δυνάμεων και πόρων, πρέπει πριν απ' οτιδήποτε άλλο να δούμε την ύπαιθρο ως μια από τις μεγάλες αναπτυξιακές δεξαμενές της χώρας, ικανή όχι μόνο να εξασφαλίσει τη δική της αξιοπρεπή επιβίωση, αλλά και να συμβάλει αποφασιστικά στη συνολική οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη που επιδιώκουμε. Η ύπαιθρος οφείλει να αποδειχθεί ανταγωνιστική μέσα στις νέες διεθνείς συνθήκες, όχι προσπαθώντας να προσομοιωθεί στον αστικό χώρο, αλλά αξιοποιώντας το δικό της πλούτο και την ιδιαιτερότητα της έναντι του αστικού χώρου.

Βρισκόμαστε μπροστά σε ριζικά νέα δεδομένα. Κατ' αρχάς είναι σαφές ότι η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδηγούν με ταχύ ρυθμό στην ανατροπή τόσο του ισχύοντος καθεστώτος προστασίας (περιορισμοί στην εισαγωγή και ειδική φορολόγηση των εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης προϊόντων) όσο και του ισχύοντος καθεστώτος ενισχύσεων (επιδότησεις, κλπ). Ανατρέπεται έτσι το έδαφος του προστατευτισμού στο οποίο είχαμε ίσως επαναπαυτεί, πολίτες και πολιτεία, για δύο δεκαετίες, με όλες τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αυτό συνεπάγεται. Εξαιτίας αυτής της ανατροπής, η αναπτυξιακή

πολιτική που παραπάνω χαρακτηρίσαμε αμυντική καθίσταται εκ των πραγμάτων ανεφάρμοστη και απρόσφορη.

Από την άλλη μεριά η ύπαιθρος αποκτά διεθνώς μια νέα γοητεία.Σ' αυτό συντείνουν ευρύτερες πολιτισμικές και κοινωνικές τάσεις, που θα μπορούσε κανείς να τις συνοψίσει στη μερική, έστω, αμφισβήτηση του αστικού προτύπου ζωής και εργασίας (του λεγόμενου "μοντέρνου" τρόπου ζωής).Σ' αυτό επίσης συντελεί η διαρκής αστάθεια και αβεβαιότητα στις κλασικές μορφές απασχόλησης που πλήττει κυρίως τα μεγάλα αστικά κέντρα.Τέλος, ένα ακόμα δεδομένο είναι οι τεχνολογικές εξελίξεις που περιορίζουν τις αποστάσεις και ανοίγουν νέες δυνατότητες επικοινωνίας στον παγκόσμιο χώρο.Ως συνέπεια όλων αυτών παρατηρείται μια αναθέρμανση του ενδιαφέροντος για την ύπαιθρο.Χωρίς βέβαια να έχει εξαλειφθεί το φαινόμενο της αστυφιλίας, διαφαίνονται αντίρροπες τάσεις.Έτσι, εκτός από τους κατοίκους της υπαίθρου που αγωνίζονται να παραμείνουν στον τόπο τους, δημιουργείται, διεθνώς αλλά και στη χώρα μας, μια υπολογίσιμη κατηγορία ανθρώπων που εγκαταλείπουν ή προβληματίζονται να εγκαταλείψουν τα μεγάλα αστικά κέντρα για να εγκατασταθούν στον τόπο της καταγωγής τους είτε ακόμα και σε νέες γι' αυτούς περιοχές.Επιδιώκουν έτσι να λύσουν το πρόβλημα της επαγγελματικής τους απασχόλησης είτε να ζήσουν και να εργαστούν με τρόπο διαφορετικό απ' αυτόν των αστικών κέντρων.

Στην κατεύθυνση αυτή, διάφορα χαρακτηριστικά της υπαίθρου που παλαιότερα θεωρούνταν αρνητικά, αναδεικνύονται τώρα ως πλεονεκτήματα.Για παράδειγμα, η πολυαπασχόληση και πολυδραστηριότητα, που υπό το πρίσμα του κλασικού αστικού προτύπου θεωρούνταν στοιχεία παθογένειας της αγροτικής οικονομίας, τώρα αντιμετωπίζονται, και πολύ σωστά, ως ευκαιρίες έκφρασης της πολυδιάστατης και πολυποίκιλης ανθρώπινης δημιουργικότητας.Ομοίως ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, που θεωρείται αρνητικός, ως εμπόδιο για μεγάλες μονοκαλλιέργειες, υπό το νέο πρίσμα μπορεί να αποδειχθεί η πλέον κατάλληλη βάση για την παραγωγή μοναδικών και ιδιαίτερα ανταγωνιστικών γεωργικών προϊόντων με ξεχωριστή ταυτότητα.Ο ως τώρα ανεκμετάλλευτος και, γι' αυτό ακριβώς, παρθένος φυσικός και πολιτιστικός πλούτος της υπαίθρου αναδεικνύεται τώρα ως μοναδικής σημασίας τουριστικός πόρος, εάν βεβαίως καταφέρουμε να τον διαχειριστούμε με τη σύνεση και την ικανότητα που χρειάζεται.

Απέναντι σ' αυτά τα νέα δεδομένα αναπτυξιακός στόχος για την ύπαιθρο δεν μπορεί πλέον να περιορίζεται στο "να μείνει ο κόσμος στον τόπο του". Η νέα αναπτυξιακή πολιτική για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου πρέπει στο εξής να αποσκοπεί σε μια νέα ισορροπία, σε μια νέα δυναμική σχέση μεταξύ αστικού και αγροτικού χώρου. Αυτή η νέα δυναμική σχέση σημαίνει από τη μια μεριά διεύρυνση του ορίζοντα για τους ανθρώπους που ήδη κατοικούν στην ύπαιθρο (εκσυγχρονισμό του πρωτογενούς τομέα σε συνδυασμό με νέες δυνατότητες εργασίας πέρα από τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ποιότητα ζωής, ευκολία στη μετακίνηση και την επικοινωνία με τα αστικά κέντρα και γενικότερα). Από την άλλη μεριά σημαίνει επανάκτηση και επανοικειοποίηση του αγροτικού χώρου από νέες δυνάμεις, είτε αυτές προέρχονται από τα σπλάχνα της ίδιας υπαίθρου είτε από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της χώρας μας, με στόχο την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβίωση της υπαίθρου κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η οικονομική αυτοδυναμία της, η προστασία του περιβάλλοντος, η διάσωση και η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν βοηθά τον αγροτουρισμό τον οποίο πρέπει να δούμε όχι μόνο ως μια συμπληρωματική πηγή εισοδήματος για τον αγροτικό πληθυσμό, αλλά πρώτα απ' όλα ως μια βασική διάσταση αυτής της νέας ισορροπίας, της δυναμικής σχέσης αστικού και αγροτικού χώρου στην οποία αναφερθήκαμε παραπάνω.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο αγροτουρισμός μπορεί να συντελέσει καίρια στη δημιουργία της επιζητούμενης νέας ισορροπίας αστικού – αγροτικού χώρου, συμβάλλοντας στην άρση της απομόνωσης της υπαίθρου και στην αξιοποίηση του ενδογενούς της δυναμικού, ενισχύοντας την πολυαπασχόληση και τη διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος. Ταυτόχρονα στηρίζει την ανανέωση της ελληνικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, με έμφαση στη παραγωγή ποιοτικών, παραδοσιακών προϊόντων, στα οποία η χώρα μας μπορεί να είναι πραγματικά ανταγωνιστική.

Πιο αναλυτικά, ο αγροτουρισμός μπορεί να συμβάλει στην ανασυγκρότηση της υπαίθρου, με τους ακόλουθους τρόπους:

α) Συντελεί στη βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος, είτε άμεσα, ως πρόσθετος πόρος στο εισόδημα των αγροτών που ασχολούνται συμπληρωματικά και με τον αγροτουρισμό, είτε έμμεσα, συμβάλλοντας στη γενικότερη εισροή χρήματος στην περιοχή.

β) Προσφέρει εναλλακτικές λύσεις απασχόλησης σε τμήματα του πληθυσμού που είτε δεν μπορούν να ζήσουν με μόνες τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, είτε ζουν σε αστικά κέντρα και θέλουν να δραστηριοποιηθούν στην ύπαιθρο αναζητώντας μια διαφορετική ποιότητα ζωής. Μπορεί επίσης να συμβάλει στη συντήρηση παραδοσιακών μορφών αγροτικής απασχόλησης (οικοτεχνία, κλπ) που πιέζονται από την παγκοσμιοποίηση των αγορών.

γ) Μπορεί, με την κατάλληλη πολιτική, να λειτουργήσει ως άμεσης απόδοσης και αποτελεσματικότητας μηχανισμός εμπορίας, προώθησης και προβολής αγροτικών προϊόντων και υπηρεσιών. Ιδιαίτερα μπορεί να συμβάλει στην προβολή και προώθηση αυθεντικών τοπικών προϊόντων με χαρακτηριστικά ποιότητας, υγιεινής και επωνυμίας.

δ) Μπορεί να συμβάλει στη συνολική αναβίωση παραδοσιακών οικισμών, καθώς και στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου της υπαίθρου (περιοχές φυσικού κάλλους, αξιόλογα φυσικά οικοσυστήματα, φυσική και αγροτική βιοποικιλότητα). Ιδιαίτερα μπορεί να συντελέσει στην ανάδειξη των στοιχείων που διατελούν υπό ειδικό καθεστώς προστασίας.

ε) Τέλος, πέρα από τη συμβολή του στην ανάπτυξη της υπαίθρου, ο αγροτουρισμός συμβάλει στην ανάπτυξη και του ελληνικού τουρισμού, καθώς εμπλουτίζει το εθνικό τουριστικό προϊόν με εναλλακτικές μορφές τουρισμού που το καθιστούν πιο ελκυστικό, περισσότερο διαφοροποιημένο και πιο ανταγωνιστικό στη διεθνή τουριστική αγορά. Ο αγροτουρισμός μπορεί να συμβάλει στη μετατροπή του τουρίστα σε ταξιδιώτη, περιηγητή και οδοιπόρο, στην προαγωγή της αναξιοποίητης πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου ως τουριστικού αγαθού, στον εξανθρωπισμό των σχέσεων του τουρίστα με τους κατοίκους της υπαίθρου και με τη φύση έναντι της οποίας πρέπει όλοι – επισκέπτες και τοπικός πληθυσμός – να γίνουν πιο ευαίσθητοι. Και βέβαια, μέσω του αγροτουρισμού επιχειρείται η ένταξη της υπαίθρου σε έναν ορθολογικότερο καταμερισμό του τουριστικού εισοδήματος.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι μέσω του αγροτουρισμού αξιοποιούνται αποτελεσματικά και αναδεικνύονται σε πολύτιμους αναπτυξιακούς πόρους και σε συγκριτικά πλεονεκτήματα της ελληνικής υπαίθρου βασικά εγγενή χαρακτηριστικά της, όπως η κοινοτική δομή και παράδοση, η καθημερινή ζωή στα χωριά, η αυθεντικότητα, η ποιότητα, οι μορφές διατροφής, η πολιτιστική κληρονομιά, το φυσικό κάλλος, η βιοποικιλότητα. Η αναπτυξιακή σημασία αυτών των πόρων συνίσταται τόσο στη δυνατότητα τους να παράγουν οικονομική αξία στο πλαίσιο μιας πολιτικής αειφόρου εκμετάλλευσης τους, όσο και ως στοιχεία μιας ιδιαίτερης ταυτότητας που βασίζεται σε άλλες αξίες και άλλα πρότυπα ζωής και εργασίας, διαφορετικά απ' αυτά των μεγάλων αστικών κέντρων.

Αυτό το τελευταίο στοιχείο είναι πολύ περισσότερο σημαντικό απ' όσο ίσως φαίνεται εκ πρώτης όψεως, γιατί είναι το κύριο μέσο (σημαντικότερο κι από τα οικονομικά αποτελέσματα) για να πετύχουμε αυτό που με πολύ απλό τρόπο λέγεται από διάφορες πλευρές: όχι μόνο να μην ντρέπονται οι νέοι άνθρωποι να εργαστούν και να ζήσουν στην ύπαιθρο, αλλά “να κάνουμε την ύπαιθρο μόδα”.

ΑΡΧΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Οι πρώτες αγροτουριστικές πρωτοβουλίες αναλήφθηκαν μετά το 1983 από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, με ευθύνη της οποίας συστάθηκαν οι πρώτοι γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί με σημαντική και πολύπλευρη δράση (φιλοξενία, εστίαση, χειροτεχνία, κλπ). Ο πρώτος Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός έγινε στην Πέτρα της Λέσβου και ακολούθησαν άλλοι στα Μαστιχοχώρια της Χίου, στα Αμπελάκια, στην Αράχοβα, στη Μαρώνεια, στους Ψαράδες και στον Αγ. Γερμανό στις Πρέσπες.

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ – Β΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Β΄ ΚΠΣ)

Η μεγάλη ώθηση του αγροτουρισμού στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας δόθηκε με την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER, χάρη στην οποία οι τοπικές κοινωνίες της υπαίθρου είχαν την ευκαιρία να αναλάβουν οι ίδιες την ευθύνη της ανάπτυξης τους με την εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου Γεωργίας.

Ξεκινώντας το 1991, το πρόγραμμα LEADER υιοθέτησε τον αναπτυσσόμενο τότε θεσμό των Τοπικών Αναπτυξιακών Εταιρειών (όπου μετείχαν εκπρόσωποι των τοπικών αρχών και άλλων τοπικών φορέων) και συγκρότησε τις λεγόμενες Τοπικές Ομάδες Δράσης, που ανέλαβαν να σχεδιάσουν και να συντονίσουν σε τοπικό επίπεδο την υλοποίηση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης. Ο αγροτουρισμός ήταν μια από τις βασικές συνιστώσες αυτών των προγραμμάτων.

Συνολικά τα προγράμματα LEADER I και LEADER II ενίσχυσαν κατά τη δεκαετία 1991 – 2001 έναν αριθμό 1907 επενδύσεων σχετικών με τον αγροτουρισμό, συνολικού ύψους 167.8 εκατομμυρίων ευρώ. Οι επενδύσεις αυτές αφορούσαν τη δημιουργία ή εκσυγχρονισμό καταλυμάτων, παραδοσιακά κέντρα εστίασης και αναψυχής και λοιπές πρωτοβουλίες εναλλακτικού τουρισμού.

Ειδικότερα:

α) Κατ' την περίοδο 1991-1995 το LEADER I στήριξε 25 τοπικά ολοκληρωμένα προγράμματα, μέσω των οποίων χρηματοδοτήθηκαν περισσότερα από 1700 έργα, συνολικού προϋπολογισμού 110 εκατομμυρίων ευρώ περίπου. Από αυτά, τα 757 έργα, προϋπολογισμού 53.8 εκατομμυρίων ευρώ, αφορούσαν τον αγροτουρισμό.

β) Αντίστοιχα, κατά την περίοδο 1996-2001 το LEADER II στήριξε 49 τοπικά και 7 θεματικά προγράμματα, μέσω των οποίων χρηματοδοτήθηκαν περισσότερα από 3200 έργα, συνολικού προϋπολογισμού 330 εκατομμυρίων ευρώ περίπου. Από αυτά, τα 1150 έργα, προϋπολογισμού 114 εκατομμυρίων ευρώ, αφορούσαν τον αγροτουρισμό, ενώ τα 600 έργα, προϋπολογισμού 33 εκατομμυρίων ευρώ, αφορούσαν παρεμβάσεις για την αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εκτός από το LEADER, ο αγροτουρισμός ενισχύθηκε και από άλλα προγράμματα:

α) Από τον Κανονισμό 2328/91, ευθύνης του Υπουργείου Γεωργίας, ενισχύθηκαν 2858 επενδύσεις, συνολικού ύψους 27.6 εκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων οι 2484 αφορούσαν τον αγροτουρισμό (2559 τουριστικά καταλύματα και 225 κέντρα εστίασης και αναψυχής).

β) Στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π) του Β' ΚΠΣ υλοποιήθηκαν 286 επενδύσεις αγροτουρισμού, συνολικού ύψους 13.2 εκατομμυρίων ευρώ.

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει χοντρικά ότι από το LEADER και τα Π.Ε.Π κατά τη δεκαετία 1991-2001 επιδοτήθηκαν συνολικά γύρω στις 2200 επενδύσεις αγροτουρισμού (κυρίως τουριστικά καταλύματα και κατά δεύτερο λόγο κέντρα εστίασης και αναψυχής), πράγμα που σημαίνει 45 περίπου επενδύσεις ανά νομό, χωρίς να υπολογίζουμε τα έργα που επιδοτήθηκαν από τον Κανονισμό 2328/91.

Στα παραπάνω θα πρέπει να συμπεριληφθούν και πολλές άλλες δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, οι οποίες, είτε βασισμένες στην ενίσχυση του δημοσίου είτε βασισμένες στην ιδιωτική πρωτοβουλία, ήρθαν να προστεθούν στις τυπικές μορφές αγροτουρισμού, συνθέτοντας μια εντελώς καινούργια εικόνα της υπαίθρου όπως : Κανό-καγιάκ, ποδήλατο βουνού, ιππασία, γνωριμία και φιλοξενία σε επισκέψιμα αγροκτήματα, πεζοπορία, αναρρίχηση, θαλάσσια σπορ, κατασκηνώσεις, αλλά και παραδοσιακές γεύσεις φαγητών και γλυκών, μαζί με οικοτεχνία, χειροτεχνία, μαθητεία σε παραδοσιακά επαγγέλματα, ανάδειξη βιοτόπων, και πλήθος άλλων νέων προσεγγίσεων του φυσικού χώρου.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Συστηματικές προσπάθειες έγιναν επίσης για τη θέσπιση προστατευόμενων φυσικών οικοσυστημάτων που αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, που αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην ύπαιθρο.

Με την εποπτεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. έχει καταρτιστεί ο προτεινόμενος κατάλογος των περιοχών NATURA 2000 που περιλαμβάνει 239 οικοτόπους (Κοινοτική Οδηγία 43/92) και 151 περιοχές άγριας ορνιθοπανίδας (Κοινοτική Οδηγία 309/79). Για 125 από αυτές τις περιοχές έχουν εκπονηθεί Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες που καλύπτουν και ζητήματα τουριστικής ανάδειξης, ενώ για 20 περιοχές έχουν εκπονηθεί

Μελέτες Διαχείρισης Επισκεπτών.Επίσης συστάθηκε ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, ο οποίος ανέλαβε και πρωτοβουλίες τουριστικής ανάδειξης της περιοχής του.

Σημαντική παρέμβαση είναι, τέλος, η συνολική προώθηση του θεσμικού πλαισίου για την οργάνωση, διοίκηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών της χώρας, για τις οποίες προβλέπεται η σύσταση ειδικών φορέων διαχείρισης ως ΝΠΙΔ εποπτευόμενων από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε (Ν. 2742/1999).Με νεώτερο νόμο ιδρύθηκαν 25 φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών (Ν. 3044/2002, άρθρο 13) και συγκροτήθηκαν τα Διοικητικά Συμβούλια τους.Οι φορείς αυτοί προστέθηκαν στον ήδη λειτουργούντα Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου Ζακύνθου.Βασική μέριμνα αυτών των φορέων διαχείρισης θα είναι μεταξύ άλλων η προώθηση ειδικών προγραμμάτων για την τουριστική ανάδειξη των υπό προστασία περιοχών.

Από πλευράς πραγματοποιηθέντων έργων μπορούμε να σημειώσουμε ότι για την τουριστική ανάδειξη των προστατευόμενων οικοτόπων πραγματοποιήθηκαν σε 42 περιοχές διάφορα έργα (διάνοιξη και σήμανση μονοπατιών, δημιουργία κέντρων και περιπτέρων ενημέρωσης και εκθεμάτων, δημιουργία παρατηρητηρίων και θέσεων θέας, κλπ).Τα έργα αυτά χρηματοδοτήθηκαν μέσω του Ευρωπαϊκού Προγράμματος LIFE και του Β΄ ΚΠΣ.

ΦΟΡΕΑΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΕΘΝΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ

Σημαντική ενέργεια ήταν η δημιουργία το 2001 της Αγροτουριστική Α.Ε στο πλαίσιο της οποίας μετέχουν από κοινού και συνεργάζονται το ελληνικό δημόσιο, τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς και ιδιωτικές εταιρίες.

Σκοπός της Αγροτουριστική Α.Ε είναι να αναδείξει τον τουρισμό της υπαίθρου ως διακριτό κλάδο του ελληνικού τουρισμού, μεριμνώντας ειδικότερα για τον συντονισμό, την ποιοτική αναβάθμιση του και τη συλλογική προώθηση και προβολή του σε εθνική κλίμακα.

Βασικές δραστηριότητες της Αγροτουριστική Α.Ε είναι:

α) Εκπόνηση “Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού” (με Ε.Ο.Τ και ΕΛΟΤ)

β) Διαπίστευση ως φορέας πιστοποίησης “Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού”

γ) Δημιουργία “Ελληνικού Δικτύου Αγροτουρισμού” για ενιαία προβολή και προώθηση ποιοτικών αγροτουριστικών επιχειρήσεων

δ) Δημιουργία περιορισμένου αριθμού Πρότυπων Ολοκληρωμένων Μονάδων Εναλλακτικού Τουρισμού Υπαίθρου με συνεργασία Αγροτουριστικής και ιδιωτών.

ε) Σε συνεργασία με ΕΛΚΕ και ΕΤΑ, υποστήριξη και εξεύρεση ιδιωτικών κεφαλαίων από Ελλάδα και εξωτερικό για Πρότυπες Ολοκληρωμένες Μονάδες Εναλλακτικού Τουρισμού Υπαίθρου μεγάλου μεγέθους (με συνολικό προϋπολογισμό επένδυσης μεγαλύτερο των 150.000 ευρώ) που δεν χρηματοδοτούνται από LEADER+ και ΟΠΑΑΧ.

στ) Τεχνικός σύμβουλος Γενικής Γραμματείας Τουρισμού για Master Plan οικοτουρισμού και για δημιουργία Δικτύου Οικοτουριστικών Διαδρομών πλησίον των Ολυμπιακών Πόλεων.

ζ) Καταγραφή των πιο αξιόλογων αγροτουριστικών μονάδων στην Ελλάδα.

Με στόχο τη συνολική ποιοτική αναβάθμιση του ελληνικού αγροτουριστικού προϊόντος, η Αγροτουριστική Α.Ε έχει αναλάβει δύο παράλληλες και αλληλοσυμπληρούμενες δράσεις. Με συνεργασία του Ε.Ο.Τ και του ΕΛΟΤ εκπονείται ένα προαιρετικό σήμα προδιαγραφών ποιότητας για τις διάφορες μορφές αγροτουριστικών δράσεων και υποδομών, το οποίο ονομάζεται “ελληνική προδιαγραφή αγροτουρισμού” και θα έχει ολοκληρωθεί εντός του 2003. Η Αγροτουριστική θα αποτελέσει φορέα πιστοποίησης του σήματος διαπιστευμένο από το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης (Ε.ΣΥ.Δ).

Σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων (ΕΛ.Κ.Ε.) και τα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα (Ε.Τ.Α.) προωθείται η συγκρότηση μιας ειδικής δομής για την υποστήριξη και την εξεύρεση επενδυτικών κεφαλαίων για πρότυπες ολοκληρωμένες αγροτουριστικές μονάδες μεγέθους μεγαλύτερου από αυτές που χρηματοδοτούνται από το LEADER+ και τα Ο.Π.Α.Α.Χ.

Η Αγροτουριστική Α.Ε συνεργάζεται με τοπικούς φορείς και ιδιοκτήτες αγροτουριστικών μονάδων για τη σύσταση δύο αγροτουριστικών δικτύων.

α) Διατοπικό δίκτυο περιοχών LEADER: Το ένα πρόκειται να πραγματοποιηθεί από τοπικές αναπτυξιακές εταιρίες που είναι φορείς υλοποίησης του LEADER+ και αφορά την προβολή 33 περιοχών στις οποίες υλοποιούνται προγράμματα LEADER, όσο και μεμονωμένων αγροτουριστικών μονάδων που βρίσκονται στα όρια των περιοχών αυτών.

β) Δίκτυο προβολής και προώθησης του αγροτουριστικού προϊόντος: Το άλλο δίκτυο έχει ειδικότερο στόχο. Θα συσταθεί από αγροτουριστικές μονάδες που θα πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές ποιότητας και θα αφορά την προώθηση των πωλήσεων τους (κρατήσεις δωματίων, κλπ). Κύρια υπηρεσία του δικτύου θα είναι η λειτουργία ενός “on line” συστήματος κρατήσεως δωματίων στο διαδίκτυο. Για τη διαχείριση του δικτύου θα συσταθεί η εταιρία “Ελληνικό Δίκτυο Αγροτουρισμού Α.Ε” που θα φέρει το διακριτικό τίτλο Agrotouring Hellas Net.

Με τις δύο αυτές πρωτοβουλίες ενισχύεται η συλλογική οργάνωση του ελληνικού αγροτουρισμού, ενώ παράλληλα προωθούνται και επιβραβεύονται οι μονάδες που τηρούν ορισμένες ποιοτικά προδιαγραφές.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Επίκεντρο των δράσεων που έχει αναλάβει η Γενική Γραμματεία Τουρισμού και η συνεργαζόμενοι με αυτή οργανισμοί είναι ο Οικοτουρισμός.

Με το Δι-επιχειρησιακό ηλεκτρονικό εμπόριο η Γενική Γραμματεία Τουρισμού προωθεί τη χρηματοδότηση του έργου αυτού σε συνεργασία με την Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε. Βασικός στόχος του έργου είναι η ανάπτυξη και λειτουργία ολοκληρωμένου συστήματος πληροφόρησης δι-επιχειρησιακού ηλεκτρονικού εμπορίου και εξυπηρέτησης καταναλωτών αγροτικών και γενικότερα παραδοσιακών ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών οικοτουρισμού.

Στο πλαίσιο του Εθνικού σχεδιασμού για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού, εκπονήθηκε μελέτη, αντικείμενο της οποίας είναι η περιγραφή του οικοτουρισμού ως εναλλακτικής μορφής τουρισμού και των βασικών αξόνων ανάπτυξης του στην ελληνική ύπαιθρο. Η μελέτη αυτή, που αποτελεί το master-plan του ελληνικού οικοτουρισμού, εκπονήθηκε από την Αγροτουριστική Α.Ε υπό την εποπτεία και ευθύνη της Γενικής Γραμματείας Τουρισμού.

Η Γενική Γραμματεία Τουρισμού του Υπουργείου Ανάπτυξης, πριν από τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στη χώρα μας, σε συνεργασία με την Αγροτουριστική Α.Ε έχουν προωθήσει τη δημιουργία Δικτύου Οικοτουριστικών Διαδρομών και Προορισμών σε περιοχές που βρίσκονται πλησίον της Αρχαίας Ολυμπίας και των πέντε Ολυμπιακών Πόλεων (Θεσσαλονίκη, Βόλος, Αθήνα, Πάτρα, Ηράκλειο). Στόχος ήταν και είναι, να αναδειχθεί τουριστικά η αγροτική ενδοχώρα των αστικών αυτών κέντρων λόγω και των Ολυμπιακών Αγώνων.

Εκτός από τα πιο πάνω, η Γενική Γραμματεία Τουρισμού επέλεξε 17 περιοχές της χώρας όπου υπάρχουν προστατευόμενοι οικότοποι και έχει σχεδιάσει συγκεκριμένες παρεμβάσεις όπως διάνοιξη και σήμανση μονοπατιών, δημιουργία ειδικών υποδομών φιλοξενίας και ενημέρωσης, δράσεις ενημέρωσης-πληροφόρησης του κοινού.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ)

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού στηρίζει την τουριστική πολιτική που ενδιαφέρει πρώτιστα τη διαχείριση της προσφοράς διαφοροποιημένων τουριστικών υπηρεσιών. Τα πεδία στα οποία τονίζει ο Ε.Ο.Τ ότι χρειάζεται η άσκηση συντονισμένης πολιτικής για τον αγροτουρισμό και που θα αναλύσουμε πιο κάτω είναι:

- 1) ο προσδιορισμός και εξειδίκευση των γενικών και ειδικών στόχων αυτής της πολιτικής
- 2) ο καθορισμός των κατάλληλων μέσων και εργαλείων για την άσκηση της πολιτικής, καθώς και των κατάλληλων φορέων για τη χάραξη και την εφαρμογή της
- 3) η διαμόρφωση νέου θεσμικού πλαισίου που είναι αναγκαίο για την εφαρμογή της πολιτικής αγροτουρισμού
- 4) η χωροθέτηση των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στις διάφορες περιοχές και ζώνες της χώρας
- 5) το είδος, η μορφή και, γενικά, η τυπολογία των τουριστικών καταλυμάτων που προορίζονται να στεγάσουν αυτήν τη μορφή τουρισμού
- 6) μάρκετινγκ και επικοινωνία, δηλαδή διερεύνηση, γνώση και κατανόηση της αγοράς, ταυτότητα και εικόνα προϊόντος, μέθοδοι και μέσα προβολής

- 7) υποδοχή και ενημέρωση των επισκεπτών
- 8) καταλύματα
- 9) πιστοποίηση, αδειοδότηση, έλεγχος
- 10) τοπικά προϊόντα και γαστρονομία
- 11) υπαίθριες δραστηριότητες και αναψυχή
- 12) πόλοι έλξης και τοπικές εκδηλώσεις
- 13) φυσικό περιβάλλον και δίκτυα υποδομής

Θεμελιώδης ανάγκη για την προώθηση του αγροτουρισμού είναι το κατάλληλο μάρκετινγκ και η προβολή του. Ο Ε.Ο.Τ θεωρεί απαραίτητο να γίνει μια μελέτη έρευνας της αγοράς για τον αγροτουρισμό και να αξιοποιηθούν τα δεδομένα που τυχόν περιλαμβάνονται σε ήδη υπάρχουσες μελέτες (μάρκετινγκ, τουριστικής ανάπτυξης ή χωροταξικές μελέτες). Επίσης, τονίζει ότι η προβολή πρέπει να γίνει χρησιμοποιώντας ποικιλία μέσων που να αντιστοιχεί και στην ποικιλία των θυλάκων της αγοράς στους οποίους απευθύνεται το προϊόν με τους εξής τρόπους:

α) Να εκδοθεί ένας σχετικός οδηγός κατατοπιστικός και εύχρηστος, σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή (διαδίκτυο). Ο Ε.Ο.Τ μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά προς αυτήν την κατεύθυνση, τόσο στον τομέα του σχεδιασμού ενός τέτοιου διαφημιστικού εντύπου όσο και στον τομέα της διάθεσης του στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

β) Οδηγοί σε ηλεκτρονική μορφή (CD-ROM), και σε βιντεοταινίες

γ) Ανάπτυξη κόμβων και σελίδων στο διαδίκτυο (internet) και διασύνδεση με αντίστοιχα σχετικά δίκτυα

δ) Προώθηση ηλεκτρονικών κρατήσεων όπου το σύστημα αυτό εφαρμόζεται ήδη σε αρκετές περιπτώσεις στην Ευρώπη στον τομέα του αγροτουρισμού

ε) Δημιουργία πακέτων, δηλαδή προσφορά συνδυασμένων υπηρεσιών (καταλύματα, αγροτικές δραστηριότητες, πολιτιστική κληρονομιά, τοπική γαστρονομία, εορταστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, κλπ) σε ομάδες τουριστών με ειδικά ενδιαφέροντα (εκπαιδευτικές ομάδες, φυσιολατρικοί

σύλλογοι, επιχειρηματικές ομάδες κινήτρων, γενικές ομάδες που επιζητούν αγροτικές εμπειρίες, κλπ)

στ) Παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του μάρκετινγκ (π.χ μέσω ερωτηματολογίων)

ζ) Συμμετοχή σε δίκτυα ενημέρωσης και προβολής, σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Για τον Ε.Ο.Τ έχει θεμελιώδη σημασία η οργάνωση της υποδοχής των επισκεπτών όταν φθάσουν στον τουριστικό προορισμό και τονίζει ότι χρειάζονται συγκροτημένα κέντρα υποδοχής και επαφής με τους οικοδεσπότες τους, ενημερωτικό υλικό (χάρτες, οδηγοί, ειδική “εφημερίδα”, κλπ) με σωστό μηχανισμό διάθεσης, ανάπτυξη συστήματος σήμανσης με ενημερωτικές πινακίδες, αξιοποίηση επί τόπου των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.

Εάν ο αγροτουρισμός θεωρηθεί απλώς ως μια μορφή τουριστικής δραστηριότητας που ασκείται στην ύπαιθρο ή στον αγροτικό χώρο, όπως και αν οριστεί αυτός, τότε σαφώς δεν απαιτείται να προσδιοριστεί κάποια ιδιαίτερη τυπολογία καταλυμάτων, πέραν εκείνων που έχουν θεσπιστεί και προβλέπονται από τον Ν. 2160/93. Σε περίπτωση όμως που υπερισχύσουν ειδικότερες θεωρήσεις, με βάση τις οποίες θα πρέπει τα σχετικά καταλύματα να συνυπάρχουν με χώρους γεωργικών δραστηριοτήτων, π.χ μέσα σε αγροκτήματα, τότε θα χρειαστεί ενδεχομένως να αντιμετωπιστεί η θέσπιση ειδικών τύπων και κατηγοριών καταλυμάτων, κυρίως ως προς τους λειτουργικά αναγκαίους χώρους, αλλά και την επιχειρηματική τους οργάνωση, στον βαθμό, που οι διατάξεις και οι κανονισμοί που ισχύουν σήμερα και εφαρμόζονται από τον Ε.Ο.Τ μπορεί να κριθούν αδόκιμοι. Στην περίπτωση που αντιμετωπιστεί ο αγροτουρισμός ως ένα ειδικό τουριστικό προϊόν ο Ε.Ο.Τ εισηγείται να εξειδικευτούν περισσότερο οι τύποι των προσφερόμενων υπηρεσιών όπως για παράδειγμα:

α) αγροκτήματα με εστιατόρια (τοπικά εδέσματα με βάση προϊόντα του αγροκτήματος)

β) αγροκτήματα διαμονής και διημέρευσης (με κατάλυμα και διατροφή)

γ) αγροτικές κατασκηνώσεις (μέγιστης δυναμικότητας 25 θέσεων δίπλα σε αγρόκτημα)

δ) ιπποτουριστικά αγροκτήματα

ε) αγροτουριστικά πρατήρια (με άμεση πώληση προϊόντων από τον παραγωγό)

Για την διασφάλιση της ποιότητας των προσφερομένων υπηρεσιών, ο Ε.Ο.Τ θεωρεί απαραίτητο να προωθηθεί με κάθε τρόπο η επαγγελματική συγκρότηση του χώρου, με την ίδρυση σχετικών φορέων, όπως: σύλλογοι επιχειρηματιών, τοπικές ενώσεις, κεντρικοί επαγγελματικοί φορείς, εθνικές ομοσπονδίες, κλπ. Οι φορείς που θα δημιουργηθούν θα μπορούν να χορηγούν την πιστοποίηση ότι τα καταλύματα και οι συναφείς αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι μέλη των αντίστοιχων επαγγελματικών οργανώσεων και πληρούν ορισμένα κριτήρια ποιότητας. Μια τέτοια συγκρότηση με βάση τον Ε.Ο.Τ θα διευκόλυνε την οργάνωση του τρόπου άσκησης των σχετικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, καθώς και την προώθηση και προβολή του αγροτουρισμού στην τοπική και τη διεθνή αγορά μέσω συνεργασίας ή ένταξης σε παρόμοια διεθνή δίκτυα που έχουν ήδη συγκροτηθεί, πεδίο στο οποίο η δραστηριοποίηση του Ε.Ο.Τ θα είναι καθοριστική.

Ο τουρισμός στις αγροτικές περιοχές συνδέεται αναπόφευκτα με την τοπική παραγωγή, και ιδιαίτερα με την παραγωγή τοπικών αγροτικών προϊόντων, ιδίως των τροφίμων, καθώς και την τοπική κουζίνα. Σύμφωνα με τον Ε.Ο.Τ η προώθηση της τοπικής χειροτεχνίας και βιοτεχνίας (εκτός φυσικά από την θετική επίπτωση της στη ζωογόνηση της τοπικής οικονομίας) ενισχύει και τη διαμόρφωση της ταυτότητας του τουριστικού προϊόντος καθώς και η προώθηση της τοπικής κουζίνας, η οργάνωση της παραγωγής, εμπορίας και διάθεσης των τοπικών προϊόντων, πρέπει να ενταχθεί σε οργανωμένες προσπάθειες προώθησης του αγροτουρισμού. Για τον Ε.Ο.Τ κρίσιμο ρόλο θα διαδραματίσουν σχετικά οι μηχανισμοί πιστοποίησης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και των προσφερόμενων υπηρεσιών, με έμφαση την υγιεινή διατροφή, τις βιολογικές καλλιέργειες, την τήρηση αυστηρών κανόνων υγιεινής, την αναγνώριση της τοπικής ιδιαιτερότητας (ονομασία προέλευσης, κλπ).

Οι υπαίθριες δραστηριότητες στις οποίες μπορούν οι επισκέπτες είτε να μετάσχουν είτε να τις παρακολουθήσουν, είναι βέβαια οι αγροτικές ασχολίες (καλλιέργεια, συγκομιδή, ψάρεμα, κλπ), οι κάθε είδους αθλητικές δραστηριότητες, αλλά και οι δραστηριότητες της καθημερινής ζωής των κατοίκων της υπαίθρου. Ο Ε.Ο.Τ τονίζει ως προϋπόθεση να μπορεί να διατηρηθεί η αγροτική οικονομία στη συγκεκριμένη περιοχή και να μην μετατραπεί σε άθροισμα δραστηριοτήτων παροχής ξενοδοχειακών υπηρεσιών και υπηρεσιών εστίασης και αναψυχής.

Οι πόλοι έλξης που υπάρχουν σε μια περιοχή συνδέονται με τη δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτουρισμού, εμπλουτίζουν το προϊόν.Οι παραδοσιακή αρχιτεκτονική των οικισμών μας, ο πλούτος των μνημείων, οι βιότοποι και τα φυσικά αξιοθέατα (δάση, σπήλαια, λίμνες και ποτάμια, ακόμη και η ποικιλομορφία του νησιώτικου φαινομένου), η ποικιλία των λαογραφικών εκδηλώσεων, τα πανηγύρια, αποτελούν εξαιρετικό πλαίσιο και υπόβαθρο για τη διαμόρφωση του αγροτουριστικού προϊόντος, με την προϋπόθεση ότι η συντήρηση, η ανάδειξη και η διαχείριση τους θα ανταποκρίνεται στις στοιχειώδεις απαιτήσεις μιας σύγχρονης και βιώσιμης ανάπτυξης.Πάντα με βάση τον Ε.Ο.Τ θεμελιώδεις σχετικά δείκτες είναι η διατήρηση της αυθεντικότητας, η προσπελασιμότητα, η ορθή και ελκυστική ερμηνεία των τόπων, η ικανοποίηση της ανάγκης ειδικών ομάδων επισκεπτών, η οργανωμένη ξενάγηση – καθοδήγηση ομάδων, ο καθορισμός άβατων περιοχών, κλπ.Θεωρεί ακόμη ότι απαιτείται να εξευρεθεί ο κατάλληλος συνδυασμός πόλων έλξης και δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας, ώστε η διαμονή των επισκεπτών να εμπλουτίζεται και έτσι να έχει μακρότερη διάρκεια.

Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και η επάρκεια των δικτύων για τον Ε.Ο.Τ, αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για την ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο.Κρίσιμοι τομείς για τον Ε.Ο.Τ είναι η συνολική διαχείριση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, ο έλεγχος και η διαχείριση των υγρών αποβλήτων, η διαχείριση των απορριμμάτων, η εξοικονόμηση νερού και ενέργειας, αλλά ακόμη και η διαχείριση της ροής των επισκεπτών.Σημαντικό στοιχείο θεωρεί ακόμη, την οργάνωση των συγκοινωνιών προς την περιοχή και το εσωτερικό της, τη βελτίωση της ποιότητας των τοπικών υπηρεσιών (ταχυδρομείο, τράπεζα, περίθαλψη, κλπ), την άσκηση πολιτικής χρήσεων γης, τον έλεγχο προστατευτέων περιοχών (δάση, υγρότοποι, αρχαιολογικοί χώροι, κλπ), την ικανοποίηση των τοπικών κοινωνιών, τη συμμετοχή των επισκεπτών στη διατήρηση του περιβάλλοντος, τη προώθηση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης στις τοπικές επιχειρήσεις.

Αναγκαία συνεργασία μεταξύ του Ε.Ο.Τ και τις υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας στα πεδία που αναφερθήκαμε στις προηγούμενες παραγράφους μπορεί να γίνει με τις ακόλουθες μορφές:

α) ανταλλαγή απόψεων – εγγράφων σχετικά με τα προβλήματα και τις προσεγγίσεις που έχουν διαμορφωθεί στους δύο φορείς ως προς την αντιμετώπιση τους

β) σύσκεψη (σε ανώτατο ή υψηλό επίπεδο) για τον καθορισμό σχεδίου δράσης

γ) σύσταση διυπηρεσιακής ομάδας εργασίας για την επεξεργασία και εφαρμογή του σχεδίου δράσης και τον συντονισμό των επιμέρους ενεργειών

δ) σύσταση ομάδας εργασίας στον Ε.Ο.Τ για την παραπέρα επεξεργασία των θέσεων του Ε.Ο.Τ και των τυχόν αναγκαίων ρυθμίσεων.

Τέλος, ο Ε.Ο.Τ πιστεύει ότι οι μορφές αυτές συνεργασίας και δράσης θα οδηγήσουν στη διαμόρφωση και προώθηση ενός ειδικού τουριστικού προϊόντος, μέσω των ειδικών δράσεων που θα προταθούν.

Η ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ Ε.Ο.Τ

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για διαφοροποίηση του εθνικού τουριστικού προϊόντος και με χρηματοδοτικό μέσο το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα (Ε.Π.ΑΝ.) του Υπουργείου Ανάπτυξης, ο Ε.Ο.Τ έχει θέσει ως στόχο την αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της ενδοχώρας και των μικρών νησιών.Ειδικότερα στοχεύει στην ποιοτική αναβάθμιση καταλυμάτων και λοιπών υπηρεσιών, την ένταξη νέων φυσικών και πολιτιστικών πόρων στο τουριστικό προϊόν και τη δημιουργία ειδικών υποδομών (τουριστικά αγκυροβόλια, κλπ).Επίσης προωθούνται δράσεις ανάδειξης της ελληνικής κουζίνας.Στόχος είναι να συνδυαστεί η αναξιοποίητη ενδοχώρα με το υφιστάμενο τουριστικό προϊόν των γειτονικών αναπτυγμένων περιοχών και να προσελκύσουν σταδιακά ζήτηση θεματικού τουρισμού (ορεινού, πολιτιστικού, οικολογικού, κλπ).

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω σχεδιάζεται η τουριστική ανάπτυξη και αναβίωση των εγκαταλελειμμένων χωριών και οικισμών.Ο στόχος αυτός υλοποιείται μέσω του Γ΄ ΚΠΣ με ειδική δράση που καλύπτει προγράμματα – δράσεις οικοτουρισμού (δίκτυο παραδοσιακών οικισμών, δίκτυο παραδοσιακών καφενείων, πολιτιστικές διαδρομές, ένταξη στο τουριστικό προϊόν των παραδοσιακών προϊόντων της κάθε περιοχής, κλπ).

Επίσης ο Ε.Ο.Τ προωθεί τη συγκρότηση ειδικών θεματικών τουριστικών δικτύων και θεματικών πολιτιστικών διαδρομών.Παρόμοιες δράσεις χρηματοδοτούνται από το Μέτρο 5.2.4 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα.Από το μέτρο αυτό προωθούνται έργα όπως το Πρότυπο Ορνιθολογικό Πάρκο της Επανάμης και το Πιλοτικό Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Διαχείρισης του Οικοτουρισμού στη Λίμνη Κερκίνη.

Τα παραπάνω εξειδικεύονται ανά Περιφέρεια στις μελέτες τουριστικής ανάπτυξης που εκπονούνται από τον Ε.Ο.Τ για τις 13 Περιφέρειες της χώρας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΜΕΣΟ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι μέχρι τώρα προσπάθειες έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ποσοτικά ικανοποιητικής αγροτουριστικής υποδομής από πλευράς καταλυμάτων. Οι βασικές ελλείψεις που εντοπίζονται σε ό,τι αφορά το διαμορφούμενο αγροτουριστικό προϊόν αφορούν: την ποιότητα του, την ενιαία συγκρότηση ως σύνθετου προϊόντος, την προβολή και προώθηση του.

Επίσης στο θεσμικό και πολιτικό επίπεδο διαπιστώνεται η ανάγκη ενιαίας αντίληψης και συντονισμού μεταξύ των συναρμόδιων υπηρεσιών και των λοιπών εμπλεκόμενων φορέων.

Ειδικότερα, χρειάζεται η επανατοποθέτηση της στρατηγικής των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ύπαιθρο, στη βάση:

α) ενός περισσότερο εξειδικευμένου σχεδιασμού αναπτυξιακών στόχων και τομέων δράσης

β) μιας πολιτικής περισσότερο διαφοροποιημένης ανά περιοχή (και όχι μόνο ανά περιφέρεια)

γ) μιας πιο προσεκτικής ιεράρχησης προτεραιοτήτων ώστε να αποφεύγεται η προώθηση αντιφατικών προγραμμάτων (όπως για παράδειγμα εγκατάσταση ρυπογόνων βιομηχανιών σε περιοχές προσφερόμενες για τουριστική αξιοποίηση)

δ) μιας πιο ακριβούς και αποτελεσματικής περιγραφής των μορφών και στόχων του εναλλακτικού τουρισμού.

Επιπλέον χρειάζεται η εξασφάλιση του αναγκαίου συντονισμού ώστε να επιτυγχάνεται:

α) Η συστηματική διερεύνηση της τουριστικής αγοράς και ο προσδιορισμός των τουριστικών ομάδων-στόχων που πρέπει και μπορεί να προσεγγιστούν αποτελεσματικά με βάση τα χαρακτηριστικά που διαθέτει και τα ενδιαφέροντα που μπορεί να εξυπηρετήσει κάθε περιοχή

β) Η καθοδήγηση των ενδιαφερομένων να δραστηριοποιηθούν στις τουριστικές επιχειρήσεις ώστε να είναι ενήμεροι των προδιαγραφών και των κατευθύνσεων των επιθυμητών από τη ζήτηση τουριστικών προϊόντων

γ) Η δημιουργία κινήτρων για επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού, τμημάτων του αγροτικού πληθυσμού ή των μελών αγροτικών οικογενειών, χωρίς όμως να υποβαθμίζεται η προσέλκυση επιχειρηματιών που στερούνται εντοπιότητας ή αγροτικών ενδιαφερόντων

δ) Η υπέρβαση των τοπικιστικών αντιλήψεων και λήψη τολμηρών αποφάσεων για την προστασία της ιστορικής, αισθητικής, πολιτιστικής, αρχιτεκτονικής και οικολογικής φυσιογνωμίας της Υπαίθρου.

Άμεση προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσουν οι μειονεκτούσες σήμερα περιοχές και οι απομονωμένοι οικισμοί στην ορεινή ή νησιώτικη Ελλάδα, όπου η αναπτυξιακή υστέρηση μπορεί να μετατραπεί σε συγκριτικό πλεονέκτημα για την τουριστική ανάπτυξη από μηδενική βάση και με υψηλά ποιοτικά πρότυπα.

Κεντρικοί στόχοι είναι:

α) Η προώθηση ενιαίας πολιτικής για τον αγροτουρισμό σε εθνική κλίμακα και η δημιουργία των μηχανισμών ανασχεδιασμού και συντονισμού στην άσκηση αυτής της πολιτικής σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό)

β) Ο κατάλληλος προσανατολισμός και συντονισμός των σχεδιαζόμενων αγροτουριστικών επενδύσεων και συναφών δράσεων ώστε ο ελληνικός αγροτουρισμός να αποτελέσει ένα σύνθετο τουριστικό προϊόν με κοινά χαρακτηριστικά ποιότητας.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών μπορούν να αναφερθούν οι ακόλουθοι άξονες παρέμβασης:

1) Πλαίσιο Εθνικής Πολιτικής για τον Αγροτουρισμό

Να ολοκληρωθεί το πλαίσιο της ενιαίας εθνικής πολιτικής για τον αγροτουρισμό με την επικαιροποίηση και ολοκλήρωση του, καθώς επίσης, κοινή αντίληψη για τον ορισμό του αγροτουρισμού, βασισμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας, κοινό πλαίσιο στόχων και καταμερισμός αρμοδιοτήτων για την επίτευξη τους.

2) Εθνικό Παρατηρητήριο Αγροτουρισμού

Η σύσταση του Εθνικού Παρατηρητηρίου Αγροτουρισμού για τον συντονισμό των πολιτικών και των χρηματοδοτικών μέσων άσκησης της αγροτουριστικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα:

α) Σε πολιτικό επίπεδο σύσταση και τακτική λειτουργία διυπουργικής επιτροπής για τον αγροτουρισμό με ευθύνη του Υπουργείου Γεωργίας

β) Ενίσχυση της Αγροτουριστικής Α.Ε ως εθνικού φορέα για τον ελληνικό αγροτουρισμό, με την ανάθεση προγραμματικού ρόλου μέσω Προγραμματικής Συμφωνίας με τα δύο συναρμόδια υπουργεία (Γεωργίας και Ανάπτυξης)

γ) Ενίσχυση του ρόλου των Τοπικών Αναπτυξιακών Εταιριών, ως φορέων συντονισμού της αγροτουριστικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

3) Εθνική δομή προώθησης – στήριξης της επιχειρηματικότητας των κατοίκων του αγροτικού χώρου στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Σύσταση σε εθνική κλίμακα ειδικής δομής για την προώθηση και την τεχνική στήριξη της επιχειρηματικότητας των κατοίκων του αγροτικού χώρου στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η δομή αυτή θα έχει τη μορφή του δικτύου συνεργασίας μεταξύ της Αγροτουριστικής Α.Ε σε εθνικό επίπεδο, των υφιστάμενων δομών υποστήριξης της Επιχειρηματικότητας του Ε.Π.ΑΝ. (Κέντρα Επιχειρηματικότητας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης – Κ.Ε.Τ.Α.) σε περιφερειακό επίπεδο και των Αναπτυξιακών Εταιρειών που λειτουργούν ως αντένες των Κ.Ε.Τ.Α σε τοπικό επίπεδο.

Η εθνική δομή προώθησης και τεχνικής στήριξης της επιχειρηματικότητας των κατοίκων του αγροτικού χώρου στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα αναλάβει την προώθηση ειδικής δράσης στο πλαίσιο του Ε.Π.ΑΝ. με έμφαση την προώθηση της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών.

Το περιεχόμενο αυτής της ειδικής δράσης, που συνιστά το έργο της εθνικής δομής περιλαμβάνει:

α) Ενημέρωση – πληροφόρηση – ευαισθητοποίηση

β) Σχεδιασμός οδηγών – κατευθύνσεων για την υλοποίηση της ειδικής δράσης

γ) Σχεδιασμός πακέτων τεχνικής υποστήριξης τελικών δικαιούχων

δ) Εκπαίδευση – Συντονισμός – Παρακολούθηση της εφαρμογής της τεχνικής υποστήριξης για την ειδική δράση από τις υπάρχουσες δομές υποστήριξης της επιχειρηματικότητας

ε) Διοργάνωση ημερίδων – συσκέψεων εργασίας – εκδηλώσεων

στ) Οριζόντια τεχνική υποστήριξη για την προώθηση της καινοτομίας και της δικτύωσης των τελικών δικαιούχων

ζ) Συντονισμός και συνέργια της ειδικής δράσης με προγράμματα του Γ΄ ΚΠΣ που αναφέρονται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

4) Προώθηση της ποιότητας και της συνεργασίας

Προώθηση της ποιότητας στους παρακάτω άξονες:

α) Καθιέρωση της Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού ως κοινού πλαισίου προδιαγραφών για τα επιμέρους στοιχεία του αγροτουριστικού προϊόντος

β) Καθιέρωση σήματος ποιότητας και συστήματος πιστοποίησης

γ) Επιδότηση των υφιστάμενων αγροτουριστικών μονάδων για την πιστοποίηση τους και την κατάρτιση και υλοποίηση “σχεδίων ποιοτικής αναβάθμισης”

δ) Δημιουργία δικτύου αγροτουριστικών επιχειρήσεων για ενιαία προβολή και προώθηση του ελληνικού αγροτουριστικού προϊόντος ποιότητας

ε) Προώθηση με συμμετοχή της Αγροτουριστική Α.Ε ενός περιορισμένου αριθμού προτύπων αγροτουριστικών μονάδων – επιχειρήσεων

στ) Διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων επιχειρηματικής αριστείας για όλες τις μορφές αγροτουριστικών επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων (διαγωνισμοί, προβολή).

5) Στήριξη προτύπων επενδύσεων στον αγροτουρισμό

Νέες επενδύσεις στον αγροτουρισμό θα αναληφθούν με την υποστήριξη των υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων του Γ΄ ΚΠΣ και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών.

Για την καλύτερη αξιοποίηση των χρηματοδοτικών αυτών μέσων θα βοηθήσει η προώθηση ενός κοινοπρακτικού επενδυτικού – συμβουλευτικού σχήματος στο οποίο θα μετέχει η Εθνική Τράπεζα, Αγροτική Τράπεζα, Αγροτουριστική, και άλλοι φορείς, σκοπός του οποίου θα είναι η επενδυτική και συμβουλευτική στήριξη πρότυπων αγροτουριστικών επενδύσεων.

Οι ειδικότερες δραστηριότητες του σχήματος αυτού θα είναι:

α) Ο σχεδιασμός και υλοποίηση κοινών αγροτουριστικών επενδύσεων, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων επενδυτών

β) Η τεχνική στήριξη των ενδιαφερόμενων επενδυτών για την εξεύρεση πρόσθετων κεφαλαίων.

Επίσης πέραν των Αγροτουριστικών Μονάδων που χρηματοδοτούνται από το LEADER και τα Ο.Π.Α.Α.Χ θα πρέπει να προβλεφθούν δύο επιπλέον μέτρα:

α) Η ενίσχυση από τον Αναπτυξιακό Νόμο Ολοκληρωμένων Μονάδων Αγροτικού Τουρισμού μεγάλου μεγέθους (με συνολικό προϋπολογισμό επένδυσης μεγαλύτερο των 150.000 ευρώ). Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να υπάρξει τροπολογία στον Αναπτυξιακό Νόμο.

β) Η ενίσχυση από τον Αναπτυξιακό Νόμο ενιαίων Σχεδίων Ολοκληρωμένης Αγροτουριστικής Ανάπτυξης Αγροτικών Οικισμών, στο πλαίσιο των οποίων θα προβλέπεται η πολεοδομική ανάπτυξη των οικισμών, καθώς και η χρηματοδότηση της ανακαίνισης δημοσίων κτιρίων, καταστημάτων, κατοικιών, κλπ.

Τα παραπάνω θα πρέπει να ληφθούν υπ΄ όψη και στην αναμόρφωση των Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Σχεδίων του Γ΄ ΚΠΣ.

6) Τεχνική στήριξη της Πολιτείας σε θέματα αγροτουρισμού

Για την τεχνική στήριξη των αρμόδιων υπηρεσιών και οργάνων της Πολιτείας σε θέματα αγροτουρισμού θα ενισχυθεί ο θεσμικός ρόλος της Αγροτουριστικής Α.Ε. ώστε να καταστεί ικανή για:

α) Υποβολή προτάσεων και εκπόνηση σχεδίων για νέες νομοθετικές ρυθμίσεις

β) Υποβολή προτάσεων προς Επιτροπές Παρακολούθησης Ερευνητικών Προγραμμάτων

γ) Προβολή του επιτελούμενου έργου και της ισχύουσας κυβερνητικής πολιτικής

δ) Εκπόνηση ειδικών μελετών

7) Εκπαίδευση

Κεντρικός στόχος στον τομέα της εκπαίδευσης είναι η αναβάθμιση των επαγγελματιών που σχετίζονται με τον αγροτικό τουρισμό τόσο από πλευράς γνώσεων και δεξιοτήτων όσο και από πλευράς κοινωνικού και επαγγελματικού κύρους.

Για το σκοπό αυτό θα ήταν καλό να προωθηθεί ενιαίο σχέδιο για την επαγγελματική εκπαίδευση νέων ειδικοτήτων που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό και γενικότερα με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην ύπαιθρο.

α) Εκπόνηση καταλόγου επαγγελματικών ειδικοτήτων. Προσδιορισμός προσόντων για κάθε ειδικότητα. Προσδιορισμός περιεχόμενου σπουδών και εκπαιδευτικής μεθόδου αρχικής και διαρκούς επαγγελματικής κατάρτισης για κάθε ειδικότητα.

β) Αποσαφήνιση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων για την εκπαίδευση της κάθε ειδικότητας.

γ) Συντονισμός και καταμερισμός ρόλων μεταξύ των εκπαιδευτικών φορέων που υπάγονται στο Υπουργείο Γεωργίας, στο Υπουργείο Παιδείας και στο Υπουργείο Εργασίας.

δ) Ειδική μέριμνα για την εκπαίδευση των γυναικών που ασχολούνται ή ενδιαφέρονται να απασχοληθούν στον αγροτουρισμό.

8) Προβολή

Στο πλαίσιο της γενικότερης τουριστικής προβολής της χώρας από τον Ε.Ο.Τ , θα πρέπει κάθε χρόνο να προβλέπεται ένα επιμέρους ειδικό κονδύλι για την Προβολή των Εναλλακτικών Μορφών τουρισμού στην Ύπαιθρο.

Η προβολή του ελληνικού αγροτικού τουρισμού πρέπει να βασίζεται στη δημιουργία Αγροτουριστικών Δικτύων ανά περιοχές και την προώθηση ειδικών τουριστικών πακέτων.

Στη γενικότερη τουριστική προβολή της χώρας θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ' όψη ότι ο εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός της υπαίθρου αποτελεί βασικό εργαλείο για τον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του εθνικού τουριστικού προϊόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΩΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΑΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ

Ο αγροτικός τουρισμός δηλαδή ο τουρισμός που αναπτύσσεται στην Ελληνική ύπαιθρο με έμφαση στο φυσικό περιβάλλον, την κληρονομιά, τον άνθρωπο και αιχμή την γνησιότητα, αποτελεί για την χώρα μας μια προοπτική που βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση με τάσεις ανάπτυξης.

Παρέχει σημαντικές δυνατότητες για ανασυγκρότηση της ελληνικής υπαίθρου καθόσον μπορεί να ενεργοποιήσει μια σειρά παραμέτρων και να οδηγήσει στην πολυπόθητη ολοκληρωμένη ανάπτυξη ,κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική και περιβαλλοντική.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η υλοποίηση των αναγκαίων έργων υποδομής καθώς και των μεγάλων έργων ,μπορεί να επιτευχθεί με την συνδρομή του 3ου Κ.Π.Σ.(Επιχειρησιακά Προγράμματα Υπουργείων και Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα των Περιφερειών.)

Η οικονομική ανάπτυξη του αγροτικού πληθυσμού μπορεί και πρέπει να στηριχθεί στους δυο πυλώνες:

- (α) Γεωργία και
- (β) Ανασυγκρότηση της υπαίθρου

Η ανάγκη για διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος και της απασχόλησης, με έμφαση στην πολυαπασχόληση αναδεικνύει τον αγροτικό τουρισμό , σε περιοχές με συγκριτικό πλεονέκτημα, ως την πλατφόρμα για την προώθηση της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας.

Στην έννοια "αγροτικός τουρισμός" θα πρέπει απαραίτητα να συνυπάρχουν:

- (α) οι υπηρεσίες τουρισμού και
- (β) τα τοπικά προϊόντα

καθόσον ο συνδυασμός αυτών προσδίδει προστιθέμενη αξία, αυξάνει την κινητικότητα της τοπικής οικονομίας και δρα πολλαπλασιαστικά δίνοντας τη δυνατότητα δημιουργίας εισοδήματος και επομένως προϋποθέσεων μιας ζωντανής και βιώσιμης υπαίθρου με αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη που στηρίζεται στην ενεργοποίηση της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ **ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ(ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ)ΓΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ** **ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

Στα πλαίσια της παρουσίας, ως πρόγραμμα ανάπτυξης θεωρείται το σύνολο των έργων / ενεργειών αγροτικού τουρισμού που υλοποιούνται στην χώρα για το διάστημα 2000-2006, ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησης και το συγκεκριμένο πρόγραμμα στο οποίο είναι εντεταγμένα.

Πιο συγκεκριμένα προβλέπονται έργα ως εξής:

1) Στο Ε.Π. Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της υπαίθρου (ΕΠΑΑ-ΑΥ)

α) Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) σε σαράντα περιοχές της χώρας.

β) Σχέδια βελτίωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων / επένδυσεις στον αγροτουρισμό.

2) Στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)

Ολοκληρωμένα προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου σε σαράντα πέντε περιοχές της χώρας.

3) Στην κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+, που θα εφαρμοστεί σε σαράντα περιοχές της χώρας σε εφαρμογή πολιτικών ολοκληρωμένης ανάπτυξης, με πιλοτικό χαρακτήρα.

4) Στον εθνικό αναπτυξιακό νόμο στα πλαίσια του Ε.Π. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΕΠΑΝ) του Υπουργείου Ανάπτυξης.

5) Στο Ε.Π. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης.

6) Στο Ε.Π. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΕΠΠΕΡ) το οποίο ενισχύει δράσεις προστασίας και ανάδειξης οικοσυστημάτων με δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησης.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και ταχεία απορρόφηση των κονδυλίων του προγράμματος ανάπτυξης στα πλαίσια της 3^{ης} προγραμματικής περιόδου έτσι ώστε να επιταχυνθεί η αναπτυξιακή διαδικασία στην ελληνική ύπαιθρο θα πρέπει να διασφαλιστεί ένα αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης-συντονισμού των πολιτικών και παρακολούθησης της εφαρμογής του, με στόχο τον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων, την άρση των επικαλύψεων, την ενίσχυση των συνεργειών και τελικά την εξοικονόμηση πόρων και χρόνου.

Το σύστημα αυτό θα πρέπει να περιγράφει:

α) το διοικητικό πλέγμα του προγράμματος

β) τις ευθύνες και αρμοδιότητες όλων των εμπλεκόμενων φορέων,

γ) τις διεπιφάνειες και τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ τους

δ) τα απαιτούμενα έντυπα τεκμηρίωσης

ε) τον προσδιορισμό των σημείων ελέγχου και την καθιέρωση των μηχανισμών παρέμβασης και διορθωτικών ενεργειών για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

στ) το σύστημα των απαιτούμενων αναφορών, το περιεχόμενο, τους αποδέκτες, τον τρόπο και την χρονική περίοδο διακίνησης τους.

ζ) τη διαχείριση του προγράμματος

η) τον τρόπο παρακολούθησης του προγράμματος

θ) την διασφάλιση της ποιότητας του.

ι) τον τρόπο ενσωμάτωσης των πορισμάτων των επιτροπών Παρακολούθησης (Π.Ε) της Υποεπιτροπής Αγροτικής Ανάπτυξης, του ΕΠΑΑ-ΑΥ του Ε.Π. LEADER+ κλπ.

κ) άλλες ενέργειες που κρίνονται απαραίτητες για την συνολική οργάνωση της διαχείρισης του προγράμματος ανάπτυξης.

ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Προκειμένου το σύστημα διοίκησης να είναι αποτελεσματικό, θα πρέπει να έχει ευέλικτη μορφή, να είναι ρεαλιστικό και εφαρμόσιμο και ταυτόχρονα να διασφαλίζει μοναδοποίηση ευθυνών και διάχυση πληροφοριών οριζόντια και κάθετα.

Το Σύστημα Διοίκησης απαρτίζουν :

α) Η Διυπουργική Επιτροπή (Δίκτυο Υπουργείων για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου) στην οποία συμμετέχουν τα μέλη που προβλέπονται στην συστηματική απόφαση της ,έτσι όπως ισχύει κάθε φορά. Την Διυπουργική Επιτροπή συντονίζει ο Πρωθυπουργός και προεδρεύει κατά τις συνεδριάσεις της ο Υπουργός Γεωργίας.

β) Η Συντονιστική Επιτροπή (Σ.Ε) την οποία απαρτίζουν

β1) Ο Υπουργός Γεωργίας

β2) Ο Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Γεωργίας

β3) Ο Ειδικός Γραμματέας Υπουργείου Γεωργίας

β4) Ο Προϊστάμενος της Μονάδας Α' του Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ.

γ) Το Γραφείο Συντονισμού το οποίο θα βρίσκεται στην ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (Ε.Υ.Δ.) του Υπουργείου Γεωργίας.

δ) Συντονιστής θα είναι ο ειδικός Γραμματέας του Υπουργείου γεωργίας. Ο ρόλος του συνιστάται στον συντονισμό σε Εθνικό και τοπικό / περιφερειακό επίπεδο , σε εφαρμογή των αποφάσεων της Διυπουργικής Επιτροπής οι οποίες εξειδικεύονται από την Συντονιστική Επιτροπή.

Το γραφείο Συντονισμού υποβοηθάτε από μηχανισμό ο οποίος συνδράμει στις εργασίες του παρέχοντας:

δ1) γραμματειακή υποστήριξη και

δ2) τεχνική στήριξη (από φυσικά πρόσωπα ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ.)

Τα Ν.Π.Δ.Δ. θα είναι οι Εποπτευόμενοι Φορείς του Υπουργείου Γεωργίας που έχουν εξειδίκευση συναφή με το αντικείμενο της Διυπουργικής Επιτροπής.

α) ο Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (Ο.Π.Ε.Γ.Ε.Π.)

β) το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικών Γεωργικών Ερευνών (ΕΘΙΑΓΕ)

γ) ο Οργανισμός εκπαίδευσης - κατάρτισης του αγροτικού πληθυσμού ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

Τα Ν.Π.Ι.Δ. θα είναι κύρια η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.

Τα φυσικά πρόσωπα θα είναι εξειδικευμένοι επιστήμονες για θέματα που αφορούν στο έργο της Διυπουργικής Επιτροπής.

Το ανώτερο Σύστημα Διοίκησης θα πρέπει να αγγίζει και να ρυθμίζει τις αναγκαίες λεπτομέρειες:

α) μεταξύ των συναρμόδιων –εμπλεκόμενων Υπουργείων

β) στο εσωτερικό των Υπουργείων

γ) μεταξύ Υπουργείων και Περιφερειακών αρχών

δ) στο επίπεδο των Περιφερειακών , μεταξύ των φορέων της διοίκησης της αυτοδιοίκησης, των δομών υποστήριξης και τεχνικής βοήθειας(Δομές Στήριξης, Ομάδες Τοπικής Δράσης),μέχρι το επίπεδο των τελικών αποδεκτών και ωφελούμενων από την εφαρμογή του προγράμματος ανάπτυξης με αιχμή τον αγροτικό τουρισμό.

Αρωγός για την λειτουργία του Συστήματος Διοίκησης θα είναι η Διαχειριστική Αρχή του Γ΄ Κ.Π.Σ.

Προς το σκοπό αυτό το υπουργείο Γεωργίας συστήνει Ομάδα Συντονισμού όσον αφορά στο συντονισμό των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών και άλλων φορέων.

Η ομάδα αυτή θα αποτελείται από εκπροσώπους των δύο υπηρεσιών Διαχείρισης του Υπουργείου Γεωργίας, Ε.Π. Α.Α.-ΑΥ και LEADER+ καθώς και από εκπροσώπους του ΥΠΕΘΟ.Επίσης για την ορθή και ολοκληρωμένη λειτουργία της Ομάδας αυτής θα πρέπει να ορισθεί από κάθε Περιφέρεια και ένας εκπρόσωπος που θα είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου της Περιφέρειας του, με τον οποίο η ομάδα Συντονισμού θα είναι

σε πλήρη συνεννόηση σε ότι αφορά στην εφαρμογή των ανωτέρων προγραμμάτων.

Την συνολική ευθύνη της ομάδας Συντονισμού θα έχει η Μονάδα Α(Προγραμματισμού και αξιολόγησης)του Ε.Π. Α.Α-Α.Υ. με συντονιστή τον προϊστάμενο αυτής.

Αντικείμενο του έργου της ομάδας αυτής θα είναι ο συντονισμός τόσο σε προγραμματικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής και υλοποίησης των ανωτέρων προγραμμάτων τα οποία παρουσιάζουν κοινές ή συμπληρωματικές δράσεις ,έτσι ώστε να αποφευχθούν τόσο επικαλύψεις περιοχών με κοινά προγράμματα όσο και επιτευχθεί στο μέγιστο δυνατό η συμπληρωματικότητα των δράσεων που διαθέτουν κατά την εφαρμογή τους σε κάθε περιοχή. Επίσης η ομάδα Συντονισμού θα έχει την ευθύνη ως προς τις διαδικασίες εφαρμογής των ανώτερων προγραμμάτων προκειμένου αυτές να είναι κοινές για τα ανωτέρω προγράμματα όπου απαιτείται.

ΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Οι ευθύνες και αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων φορέων στα διάφορα επίπεδα του Συστήματος Διοίκησης προσδιορίζονται από την φύση των ενεργειών που στηρίζουν.

Πιο συγκεκριμένα :

1)Υπουργείο Γεωργίας

α) Έχει την πολιτική ευθύνη σχεδιασμού του αγροτικού τουρισμού, ως μοχλού ανάπτυξης της υπαίθρου καθόσον

α1) διαθέτει σημαντικότετους πόρους για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου,

α2) βρίσκεται πιο κοντά στους ανθρώπους της υπαίθρου

α3) προεδρεύει της Διυπουργικής Επιτροπής,

α4) έχει δίκτυο φορέων και δομών τοπικά εγκαταστημένων στην περιφέρεια και σε επίπεδο Νόμου ικανών να στηρίξουν την προσπάθεια ανάπτυξης της υπαίθρου.

β) Με βάση την ανωτέρω πολιτική ευθύνη εισηγείται στην Διυπουργική Επιτροπή για τον τρόπο προώθησης ανάπτυξης της υπαίθρου με αιχμή τον αγροτικό τουρισμό και την εφαρμογή κοινής και συντονισμένης πολιτικής των Υπουργείων και των χρηματοδοτικών τους μέσων .

γ) Στηρίζει κύρια την παραγωγή (υπηρεσίες προϊόντα) και δευτερεύοντος την πώληση.

δ) Συντονίζει το Σύστημα Διοίκησης της Διυπουργικής Επιτροπής.

2) Υπουργείο Ανάπτυξης

Στηρίζει γενικά την πώληση (προβολή) του τουριστικού προϊόντος μέσω του ΕΟΤ.

3) Υπουργείο Οικονομικών

α) Διαμορφώνει το οικονομικό περιβάλλον λειτουργίας και επηρεάζει την αναπτυξιακή προσπάθεια

β) Διασφαλίζει τους κανόνες και τις διαδικασίες που προβλέπονται τα χρηματοδοτικά μέσα.

γ) Μέριμνα για την ροή των διαφόρων χρηματοδοτήσεων.

4) Υπουργείο ΕΣ.Δ.Δ.Α.

Στηρίζει την αναπτυξιακή προσπάθεια προσφέροντας το αναγκαίο περιβάλλον δημόσιας διοίκησης.

5) Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ

Προωθεί δράσεις προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος, ως αναπόσπαστου τμήματος οποιασδήποτε αειφόρου αναπτυξιακής προσπάθειας.

6) Υπουργείο Πολιτισμού

α) Στηρίζει και ενισχύει τον πολιτισμό ως αναπόσπαστο κομμάτι για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου

β) Δημιουργεί προϋποθέσεις ανάδειξης του πολιτισμού ως τουριστικού προϊόντος

γ) Συμβάλλει στην ανθρωποκεντρική διάσταση ανάπτυξης της υπαίθρου

7) Υπουργείο εθνικής Παιδείας

Συμβάλλει στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου , ως υποκείμενο της αναπτυξιακής προσπάθειας.

8) Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

α) Συμβάλλει στην προστασία των ανθρώπων της υπαίθρου, ως εργαζόμενους.

β) Παρέχει τις αναγκαίες υπηρεσίες ασφάλισης πρόνοιας και υγείας.

9) Υπουργείο δημόσιας τάξης

α) Μέριμνα για τις συνθήκες ασφάλειας στην ύπαιθρο, ως απαραίτητη προϋπόθεση ενεργού δραστηριοποίησης των κατοίκων της.

β) Μέριμνα για την ασφάλιση των επισκεπτών της

10) Διαχειριστικές Αρχές (ΕΠΑΑ-ΑΥ,LEADER+,ΠΕΠ,ΕΠΑΝ

α) Διασφαλίζουν την επιλεξιμότητα, την ωριμότητα και εν γένει την κάλυψη των αναγκών προϋποθέσεων για την κάλυψη των προγραμμάτων του Υπουργείου Γεωργίας και του υπουργείου Ανάπτυξης.

β) Διασφαλίζουν την ομαλή ροή των χρηματοδοτήσεων σε τοπικό /περιφερειακό επίπεδο.

11) Περιφέρειες

α) Διασφαλίζουν την προώθηση των διαδικασιών προγραμματισμού σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, σε συνεργασία με την αυτοδιοίκηση Α και Β βαθμού

β) Διασφαλίζουν την εφαρμογή πολιτικών ολοκληρωμένης ανάπτυξης

12) Αυτοδιοίκηση Α και Β βαθμού

α) Φορείς Υλοποίησης έργων

β) Φορείς στήριξης αναπτυξιακών πρωτοβουλιών

13) Δομές Στήριξης και Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.)
(Αναπτυξιακές Εταιρείες)

- α) Στηρίζουν την υλοποίηση προγραμμάτων και πολιτικών.
- β) Ενδιάμεσοι φορείς Διαχείρισης (Ε.Φ.Δ.)
- γ) Συνθέτουν και παράγουν πολιτική για την ανάπτυξη, στηρίζοντας τεχνικά τα όργανα προγραμματισμού και υλοποίησης.
- δ) Λειτουργούν ως τοπικοί ενεργοποιητές
- ε) Διασφαλίζουν προϋποθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης της υπαίθρου ως αποτέλεσμα ενεργού συμμετοχής των ανθρώπων της.

14) Επιμελητήρια, οργανώσεις κ.λ.π.

- α) Παρέχουν τις αναγκαίες εξυπηρετήσεις
- β) Εκπροσωπούν τις παραγωγικές τάξεις
- γ) Παρέχουν οριζόντια στήριξη στα μέλη τους

15) Κάτοικοι της υπαίθρου τελικοί αποδέκτες

Οι τελικά ωφελούμενοι και άρα η ομάδα στόχος των πολιτικών για την ανασυγκρότηση της υπαίθρου.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Κάθε έτος θα συλλέγονται από τις Διαχειριστικές Αρχές τα στοιχεία των προγραμμάτων ανάλογα με το υπουργείο που τα αφορά και τις αντίστοιχες Περιφέρειες.

Κατόπιν θα συστηματοποιούνται ,θα αξιολογούνται και θα εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα που αφορούν στον αγροτικό τουρισμό, με βάση τα οποία θα παίρνονται οι αναγκαίες αποφάσεις που θα οδηγούν είτε σε ενίσχυση συγκεκριμένων ενεργειών ή τομέων, είτε σε ανασχεδιασμό προγραμμάτων.

Στο τέλος της 3^{ης} προγραμματικής περιόδου θα γίνει η τελική αξιολόγηση.

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Η ποιότητα στον αγροτουρισμό αποτελεί κρίσιμη παράμετρο και αφορά τόσο στις υπηρεσίες όσο και στα προϊόντα.

Με βάση Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α.) των Υπουργών Γεωργίας και Ανάπτυξης έχει συσταθεί Ομάδα Εργασίας για την ποιότητα στον αγροτικό τουρισμό, έργο της οποίας είναι η διαμόρφωση προτύπων και προδιαγραφών ποιότητας.

Το έργο της ανωτέρω Ομάδας έχει ολοκληρωθεί και τα πορίσματα της θα εφαρμοστούν κατά την υλοποίηση έργων αγροτουρισμού κατά την τρίτη προγραμματική περίοδο.

Τα υπόλοιπα στοιχεία για την διαχείριση του προγράμματος ανάπτυξης θα οριστικοποιηθούν με πρωτοβουλία και ευθύνη του Εθνικού Συντονιστή, αφού υιοθετηθούν τα ανωτέρω από την Διυπουργική Επιτροπή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΗΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- α) Αγροτουριστικά καταλύματα
- β) Πρατηρια/Εκθετήρια Αγροτουριστικών προϊόντων
- γ) Αγροτουριστικά Κέντρα Εστίασης
- δ) Επιχειρήσεις υπαίθριων δραστηριοτήτων
- ε) Επισκέψιμα Αγροκτήματα
- στ) Αγροκτήματα οικολογικής ενημέρωσης, εκπαίδευσης διαβίωσης και παραδοσιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

A) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΜΑΤΑ

Τα αγροτουριστικά καταλύματα είναι ήπιας ανάπτυξης και μικρής δυναμικότητας επιχειρήσεις οι οποίες πληρούν τις τεχνικές προδιαγραφές κατασκευής και λειτουργίας, οι οποίες ορίζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες (Ε.Ο.Τ., ΥΠΕΧΩΔΕ κ.α):

- Είναι κτίσματα εναρμοσμένα αρχιτεκτονικά με το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον της περιοχής
- Ανταποκρίνονται σε ποιοτικές προδιαγραφές λειτουργίας για τις οποίες θα πιστοποιούνται.
- Ο τεχνικός εξοπλισμός και η διακόσμηση βασίζεται στην τοπική λαϊκή παράδοση και αρχιτεκτονική

Τα αγροτουριστικά καταλύματα ακολουθούν την κατηγοριοποίηση του ΕΟΤ προσφέρουν όμως πρόσθετες και ειδικές υπηρεσίες που απορρέουν από την παρούσα προσέγγιση των προδιαγραφών όπως:

α1) Στο αγροτουριστικό κατάλυμα δεν παραδίδεται απλά ένα κλειδί δωματίου στον πελάτη όπως συμβαίνει π.χ. με τα συνήθη ενοικιαζόμενα δωμάτια. Οι προσφερόμενες υπηρεσίες δεν περιορίζονται στη παροχή μόνο διαμονής και πρωινού (bed and breakfast). Στο αγροτουριστικό κατάλυμα ο επισκέπτης δικαιούται το προνόμιο της προσωπικής παρουσίας του οικοδεσπότη, μέλους της οικογένειας του, ή ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού

α2) Προσφέρονται υπηρεσίες ενημέρωσης για τους τοπικούς τουριστικούς πόρους την τοπική παραδοσιακή κουζίνα , τα τοπικά προϊόντα τις παραδόσεις και τα έθιμα της περιοχής , τις αγροτικές τους ασχολίες, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά του τόπου

Β) ΠΡΑΤΗΡΙΑ/ΕΚΘΕΤΗΡΙΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν ως πρατήρια/ εκθετήρια τοπικών κυρίως προϊόντων ,θεωρούνται ως αγροτουριστικές επιχειρήσεις και λαμβάνουν Σήματα Ποιότητας του Αγροτουρισμού εφόσον:

Εκθέτουν και πωλούν προϊόντα πρωτογενή ή μεταποιημένα, που παράγονται κυρίως στην ευρύτερη περιοχή ,αλλά και ευρεία ποικιλία πιστοποιημένων βιολογικών προϊόντων που περιλαμβάνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

β1) Προϊόντα ποιότητας σύμφωνα με Κοινοτικούς Κανονισμούς:

- Προϊόντα βιολογικής Γεωργίας (Π.Β.Γ)
- Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προσέλευσης
- Προϊόντα Προστατευόμενης Γεωγραφικής ένδειξης
- Ειδικά Παραδοσιακά Προϊόντα εγγυημένα-Ιδιότητα
- Προϊόντα Ειδικών Πτηνοτροφικών Εκτροφών
- Βόειο και χοίρειο κρέας ποιότητας

β2) Προϊόντα ποιότητας, σύμφωνα με Εθνικά ή Διεθνή πρότυπα

-Προϊόντα σύμφωνα με τα συστήματα:Ανάλυσης Κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP)Ολοκληρωμένης Διαχείρισης στη Γεωργική παραγωγή

-εθνικά συστήματα πιστοποίησης και προστασίας ορεινών και νησιώτικων προϊόντων και προϊόντων προστατευόμενων περιοχών

-Συστήματα ποιότητας και συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης

Γ) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

Κέντρα εστίασης θεωρούνται ως αγροτουριστικές επιχειρήσεις που:

- χρησιμοποιούν κατά συστηματικό τρόπο εγχώρια και κατά προτίμηση τοπικά βιολογικά αγροτικά προϊόντα πιστοποιημένα με Εθνικά ή διεθνή Συστήματα Πιστοποίησης
- παρασκευάζουν εδέσματα κατά προτίμηση από την τοπική ελληνική κουζίνα
- αποσκοπούν, πλην του οικονομικού οφέλους και στη διάδοση της τοπικής ελληνικής παραδοσιακής κουζίνας ως στοιχείου πολιτισμού του τόπου στον οποίο αναπτύσσονται.

Τα Αγροτουριστικά κέντρα εστίασης θα πρέπει να επιδιώξουν να λάβουν ,το ειδικό Σήμα ποιότητας για την ελληνική κουζίνα (Απόφαση ΑΠ Τ/4333/8-8-2001 του ΕΟΤ)

Δ) ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

- Οι επιχειρήσεις υπαίθριων δραστηριοτήτων (ενεργού τουρισμού) λειτουργούν σύμφωνα με τις νόμιμες διαδικασίες ανάλογων επιχειρήσεων προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών
- Παρέχουν στον επισκέπτη υπηρεσίες περιήγησης στην περιοχή ενημέρωση και επισκέψεις στα αξιοθέατα της περιοχής (ιστορικά μνημεία και αξιοθέατα φυσικού πλούτου) ,οργάνωση παραδοσιακών πολιτιστικές δραστηριότητες που αποτελούν έθιμα της περιοχής
- Είναι στελεχωμένες με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό
- Το σύνολο των υπηρεσιών τους βασίζεται σε μέτρα εκπαίδευσης και πρακτικής εφαρμογής μεθόδων προστασίας του περιβάλλοντος

Ε) ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ,ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Είναι αγροτουριστικές επιχειρήσεις που ασκούν ποικίλες αγροτικές δραστηριότητες παραγωγής, μεταποίησης και πώλησης αγροτικών προϊόντων εκτροφής ζώων κλπ.

Τα προϊόντα τους είναι κατά προτίμηση πιστοποιημένα βιολογικά

- Οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να πληροφορηθούν για τους τρόπους και τις μεθόδους παραγωγής και μεταποίησης των προϊόντων και να συμμετάσχουν στις αγροτικές εργασίες
- διαθέτουν προσωπικό ευαισθητοποιημένο και εκπαιδευμένο σε θέματα οικολογικού περιεχομένου, καθώς και σε θέματα υγιεινής διατροφής.
- Οι εγκαταστάσεις της επιχείρησης στο αγρόκτημα είναι ήπιου αγροτουριστικού χαρακτήρα και εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον
- Σχεδιάζουν και υλοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα σε θέματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης ,βιολογικής γεωργίας ,

αγροτουρισμού, ψυχαγωγίας στην ύπαιθρο ,υγιεινής διατροφής καθώς και σε άλλα σχετικά με το περιβάλλον ,και την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο

ΤΑ ΣΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Τα Σήματα ποιότητας του αγροτουρισμού είναι σήματα με ειδικά λογότυπα που πιστοποιούν την ικανοποιητική ποιότητα των παρεχόμενων ,από τις επιχειρήσεις ,αγροτουριστικών υπηρεσιών.

Τα σήματα ποιότητας αγροτουρισμού είναι προαιρετικά για τους επιχειρηματίες χορηγούνται κατόπιν αιτήσεως τους και εφόσον πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που αναφέρονται παρακάτω αλλά και οι ειδικές προδιαγραφές.

Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να αποκτήσουν τα σήματα εάν :

α) λειτουργούν σύμφωνα με τις νομικές διαδικασίες αδειοδότησης

β) πληρούν κατά ελάχιστο τις ποιοτικές προδιαγραφές του κάθε σήματος

γ) πληρούν τους κανονισμούς πιστοποίησης του σήματος που οδηγεί στην πιστοποίηση και την απονομή του σήματος από τα αρμόδια όργανα του φορέα πιστοποίησης και σημάτων ποιότητας του αγροτουρισμού

ΕΙΔΗ ΣΗΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

α)Το γενικό σήμα ποιότητας : μπορούν να αποκτήσουν οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις ανεξάρτητα από την κατηγορία στην οποία κατατάσσονται εφόσον πληρούν τις αντίστοιχες προδιαγραφές

Το γενικό σήμα ποιότητας έχει τέσσερις κλίμακες προδιαγραφών:

1)την κλίμακα των υποδομών

2)την κλίμακα των γεύσεων

3)την κλίμακα των υπηρεσιών

4)την κλίμακα της άμιλλας

Οι προδιαγραφές ποιότητας που αντιστοιχούν στο γενικό σήμα ποιότητας αγροτουρισμού είναι ελάχιστες κοινές προδιαγραφές με χωρική αναφορά όλη την επικράτεια.Το Γ.Σ.Π. προϋποθέτει το σύνολο των αδειοδοτήσεων και των υποχρεώσεων του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου και είναι προϋπόθεση για τις δύο κατηγορίες σημάτων .

Χορηγείται από τον φορέα πιστοποίησης και σημάτων ποιότητας του αγροτουρισμού ο οποίος έχει διαπιστευτεί από τον ΕΣΥΔ για το συγκεκριμένο σήμα

β) Τα γεωγραφικά σήματα ποιότητας

Αναφέρονται στην γεωγραφική εξειδίκευση του Γ.Σ.Π. και μπορεί να αναφέρονται είτε σε τοπικό είτε σε περιφερειακό είτε σε Διατοπικό-διαπεριφερειακό επίπεδο.

Το χωρικό επίπεδο αναφοράς θα πρέπει , πέρα από την αναγκαία γεωγραφική συνέχεια να χαρακτηρίζεται και από στοιχεία αναπτυξιακής συνοχής.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι επιχειρήσεις να έχουν συγκροτήσει:

- το τοπικό σύμφωνο ποιότητας στον αγροτουρισμό ,όταν πρόκειται για τοπικό σήμα ή
- την ένωση των τοπικών συμφώνων ποιότητας, όταν πρόκειται για υπερτοπικό σήμα .

Οι θεσμοί συνεργασίας των αγροτουριστικών επιχειρήσεων θα έχουν καθοριστικό ρόλο στην απομονή και στην περιφρούρηση του Γεωγραφικού σήματος ποιότητας.Τα γεωγραφικά σήματα που υποθέτουν τοπική η διατοπική κινητοποίηση και πρωτοβουλία ,σχεδιασμό προδιαγραφών, σχεδιασμός κανονισμών ,πilotική εφαρμογή ,φάκελο αιτήματος υιοθέτησης του γεωγραφικού σήματος που υποβάλλεται στον φορέα πιστοποίησης και σημάτων ποιότητας του αγροτουρισμού.Οι

θεσμοί συνεργασίας θα έχουν ουσιαστική συμμετοχή στις διαδικασίες ελέγχου και απομονής του σήματος με βάση ένα πλαίσιο συμφωνίας-συνεργασίας που υπογράφεται ανάμεσα στους θεσμούς αυτούς και στους φορείς πιστοποίησης.

Παρατήρηση:

Λόγω του μικρού οικονομικού μεγέθους των αγροτουριστικών επιχειρήσεων-τουλάχιστον στην αρχική φάση προώθησης των σημάτων – σε ειδικές περιπτώσεις είναι δυνατή η υιοθέτηση ενός και μοναδικού σήματος –γεωγραφικού- το οποίο να ενσωματώνει αφενός τις προδιαγραφές και κανονισμούς του γενικού σήματος αγροτουρισμού και αφετέρου τις ειδικές και εξειδικευμένες προδιαγραφές και κανονισμού της γεωγραφικής διάστασης.

γ) Τα ειδικά θεματικά σήματα Αγροτουρισμού

Αναφέρονται είτε σε ειδικές αγροτουριστικές επιχειρήσεις είτε σε ειδικές αγροτουριστικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων. Έχουν ως προϋπόθεση το Γ.Σ.Α όχι όμως και τα γεωγραφικά σήματα χωρίς αυτό να αποκλείεται. Τα ειδικά θεματικά σήματα του αγροτουρισμού αναφέρονται σε συγκεκριμένη αγροτουριστική δραστηριότητα (για παράδειγμα ιπποτουρισμός), ή σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις του αγροτικού χώρου που είτε δεν εντάσσονται στην κατηγοριοποίηση των αγροτουριστικών επιχειρήσεων αλλά υποστηρίζουν άμεσα ή έμμεσα τον αγροτουρισμό π.χ. οργανωμένα ξενοδοχεία στον αγροτικό χώρο που λειτουργούν συμπληρωματικά και υποστηρικτικά στον αγροτουρισμό π.χ. Ένωση επιχειρήσεων παραγωγής και διάθεσης προϊόντων βιολογικής γεωργίας ή και κτηνοτροφίας. Τα ειδικά σήματα προϋποθέτουν τοπική ή διατοπική ή κλαδική κινητοποίηση και πρωτοβουλία, και ακολουθούν την διαδικασία ως προς την πιστοποίηση με τα γεωγραφικά σήματα.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΗΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι προδιαγραφές που ακολουθούν αποτελούν μια πρώτη προσέγγιση στην ποιοτική οργάνωση του αγροτουρισμού μας.

α) Οι γενικές σταθερές των Προδιαγραφών είναι:

- η βελτίωση της ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών στους επισκέπτες αγροτουριστικού προορισμού.
- Η αναβάθμιση της ποιότητας της διατροφής
- Η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Η γνωριμία του ανθρώπου στη φύση με ανάλογη εκπαίδευση για περιβαλλοντική προστασία
- Η ανάδειξη του αγροτουρισμού σε επιχειρηματική δραστηριότητα με ιδιαίτερα αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά, ώστε να συμβάλει στο εθνικό εισόδημα, που προέρχεται από τον τουρισμό.
- Η ποιοτική κάλυψη των αναζητήσεων και των αναγκών των επισκεπτών που θα επιλέξουν τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα για την ψυχαγωγία του και τις διακοπές τους
- Η τοπική οικονομική ανάπτυξη στις περιοχές της επένδυσης μέσα σε ένα πλαίσιο διατήρησης και προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

β) Οι ειδικές σταθερές των προδιαγραφών σε σχέση με την αγροτουριστική επιχείρηση είναι:

- η γνώση και απόλυτη τήρηση της νομοθεσίας που διέπει τόσο την επιχείρηση όσο και τα προϊόντα και την λειτουργία της

- η δημιουργία περιβάλλοντος για επαγρύπνηση και ικανοποίηση των απαιτήσεων του πελάτη
- η διαρκή προσπάθεια για διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής
- η διαρκή προσπάθεια για την διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η εξασφάλιση της διαθεσιμότητας απαραίτητων πόρων για τις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό.

ΟΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι προδιαγραφές του γενικού σήματος ποιότητας ακολουθούν τις κλίμακες:

- α) την κλίμακα των υποδομών
- β) την κλίμακα των υπηρεσιών
- γ) την κλίμακα των γεύσεων
- δ) την κλίμακα της άμιλλας

A) Κλίμακα των υποδομών

A1) ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

- α) η αγροτουριστική επιχείρηση ιδρύεται από φυσικά ή μη φυσικά πρόσωπα

β) το προσωπικό το απασχολούμενο στην αγροτουριστική επιχείρηση πρέπει να έχει επαγγελματική επάρκεια στον τομέα της απασχόλησης του και να συμμετέχει περιοδικά σε ειδικά σεμινάρια ,εκθέσεις κλπ

γ) η αγροτουριστική επιχείρηση, οφείλει να ανταποκρίνεται και να διαθέτει:-τις τεχνικές προδιαγραφές και στις προϋποθέσεις για την αδειοδότηση λειτουργίας τους σχετικού κατά περίπτωση αρμόδιου νομικού φορέα.

- τις αντίστοιχες για κάθε είδος επιχείρησης νομικές διατάξεις και κανονισμούς, όπως κατασκευής και οικοδόμησης, εγκατάστασης, λειτουργίας μηχανημάτων, υγιεινής, πρόσβασης, ασφάλειας που υπαγορεύει η νομική λειτουργία τους

- τις γενικές ποιοτικές προδιαγραφές του Γ.Σ.Α

δ) η επιχείρηση πρέπει να ακολουθεί και να αποδεικνύει την τήρηση των προδιαγραφών υγιεινής ,ασφάλειας και πυρασφάλειας

A2) ΚΤΙΡΙΑΚΑ- ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

1) Η κατασκευή της κτιριακή υποδομής, σε ότι αφορά παλαιά αλλά και νεώτερα κτίσματα τα προβλεπόμενα σε νόμιμη άδεια οικοδομής και να τηρεί τα αισθητικά πρότυπα της περιοχής (η χρήση των προβλεπόμενων υλικών στα κτιριακά και τον περιβάλλοντα χώρο)

2) Τηρούνται οι νόμιμες διατάξεις και οι όροι ασφάλειας και υγιεινής οι οποίοι ορίζονται από τους αντίστοιχους αρμόδιους φορείς (σήμανση των οδών διαφυγής, λειτουργία συστήματος πυρανίχνευσης και πυρόσβεσης λειτουργία συναγερμού ,ηλεκτρολογική εγκατάσταση-πρίζες αντιηλεκτροπληξιακός κλπ)

3)Εξασφαλίζεται επαρκής θέρμανση στη διάρκεια του χειμώνα και δροσερή ατμόσφαιρα για το καλοκαίρι

4) Υπάρχει πάντα ζεστό νερό στο μπάνιο

5) Η εσωτερική διακόσμηση των δωματίων των επισκεπτών να είναι πρόσχαρη με ελληνικά και κατά προτίμηση τα τοπικά αρχιτεκτονικά, κατασκευαστικά χαρακτηριστικά και άλλα διακοσμητικά η χρηστικά

στοιχεία ώστε ο φιλοξενούμενος να αισθάνεται ότι βρίσκεται στη Ελλάδα και στον συγκεκριμένο γεωγραφικό τόπο.

6) Η καθαριότητα όλων των χώρων της επιχείρησης να είναι απόλυτη και συνεχής

7) Παρέχεται η δυνατότητα χρήσης κουζίνας και ψυγείου

8) Στα δωμάτια διαμονής υπάρχουν φρέσκα λουλούδια ή φρούτα

9) Στα δωμάτια των επισκεπτών υπάρχει πάντα φρέσκο και δροσερό νερό προφυλαγμένο από σκόνες και έντομα για τους φιλοξενούμενους και ανάλογα πεντακάθαρα ποτήρια

10) Η επιχείρηση οφείλει να διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους, ώστε να έχει αξιοπρεπή και συμβατή με το γενικότερο περιβάλλον παρουσία, ενώ παράλληλα προβάλλει το ιστορικό ή και παραδοσιακό περιβάλλον του οικισμού ή της ευρύτερης περιοχής

11) Η επιχείρηση επιδεικνύει την ευαισθησία της σε ειδικές κατηγορίες πελατών (άτομα με κινητικές δυσκολίες) και τα μικρά παιδιά διασφαλίζοντας την ασφαλή τους πρόσβαση σε όσους χώρους (προσπελασιμότητα στους κοινόχρηστους χώρους- ράμπες- ,καταλληλότητα και προσβασιμότητα των λουτρών κοινού, πρόσβαση στους λοιπούς χώρους, πρόληψη και ύπαρξη όλων των μέσων ασφαλείας που προβλέπονται για χώρους που κινούνται παιδιά χωρίς επίβλεψη).

12) Η επιχείρηση συντηρεί τακτικά την κτιριακή υποδομή και τον εξοπλισμό της

13) Η επιχείρηση αποδεικνύει την τήρηση των κανόνων υγιεινής σε όλους τους χώρους, με έμφαση στους χώρους προπαρασκευής φαγητού και πρωινού, όπως προβλέπεται και στην σχετική νομοθεσία.

α) η χρήση σύγχρονου εξοπλισμού για τους χώρους προπαρασκευής φαγητού και πρωινού κλπ

β) η χρήση των μέσων ατομικής προστασίας-υγιεινής από τους εργαζόμενους στην κουζίνα

γ) η μη εύκολη πρόσβαση στους χώρους αυτούς για τους μη εργαζόμενους στην επιχείρηση

- δ) η ύπαρξη προστατευτικών στα ανοίγματα, ώστε να εμποδίζεται η είσοδος εντόμων
- ε) η διενέργεια μυοκτόνων ,εντομοκτόνων απολυμάνσεων
- στ) η κατάσταση στις τουαλέτες του κοινού και του προσωπικού

A3) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1) Όλες οι αγροτουριστικές δραστηριότητες κάθε κατηγορίας επιχείρησης καθώς και οι λειτουργίες τους, πρέπει να χαρακτηρίζονται από την ήπια μορφή τους ,να είναι φιλικές στο περιβάλλον και να σέβονται τα χαρακτηριστικά του χώρου και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών.Πρέπει επίσης να συμβάλουν στην βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής και των κατοίκων της καθώς και στην διατήρηση των πολιτισμικών της στοιχείων

2) Στην επιχείρηση θα απαγορευτεί η χρήση πλαστικών αντικειμένων και ιδιαίτερα δεν θα χρησιμοποιούνται πλαστικές καρέκλες, τραπεζομάντιλα, λουλούδια , φρούτα, κουρτίνες, πιάτα, μαχαιροπήρουνα, ποτήρια, κ.α. τόσο σε όλη την αγροτουριστική εγκατάσταση αλλά και ιδιαίτερα στα δωμάτια των φιλοξενούμενων.

3) Φροντίδα ιδιαίτερη θα δοθεί – μεσίτες προστασίας – ώστε οι φιλοξενούμενοι να μην ενοχλούνται στα δωμάτια ή στους χώρους αναψυχής και εστίασης από έντομα, μύγες κουνούπια κλπ

4) Θα υπάρξει ιδιαίτερη φροντίδα ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες ώστε το πρωινό ή και άλλα γεύματα και αναψυκτικά να προσφέρονται σε ανοικτούς (έστω και μικρούς) σκιασμένους χώρους με λουλούδια και πρασινάδα

5) Ο εξωτερικός χώρος θα είναι πάντα καθαρός και φροντισμένος και θα επιμεληθούμε ιδιαίτερα για την ύπαρξη, ανάλογα με την εποχή, πρασινάδας και λουλουδιών όπου αυτό είναι δυνατό.

6) Η επιχείρηση πρέπει να εγκαθιστά σε ευδιάκριτα σημεία κατάλληλους και επαρκείς συλλέκτες απορριμμάτων (κάδοι, καλάθια σκουπιδιών, κλπ) τα οποία φροντίζει να διατηρούνται καθαρά.Η επιχείρηση εγκαθιστά

ειδικούς συλλέκτες για ανακυκλώσιμα είδη, κατάλληλα σημαδεμένους, ενώ ενημερώνει για αυτό και τους πελάτες της.

7) Η επιχείρηση προβαίνει σε δραστηριότητες που καταδεικνύουν την περιβαλλοντική της ευαισθησία και ευαισθητοποίηση(για παράδειγμα η υιοθεσία από την επιχείρηση ευαίσθητων σημείων αισθητικού καλούς ,η προβολή περιβαλλοντικών θεμάτων ,η συμμετοχή σε περιβαλλοντικές επιτροπές κλπ παρόμοιες καινοτομικές ιδέες)

B) Κλίμακα των υπηρεσιών

B1) ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

1) Στον φιλοξενούμενο είναι απαραίτητο να παρέχονται από την επιχείρηση οι βασικές πληροφορίες οι οποίες τον ενδιαφέρουν.Για το λόγο αυτό η επιχείρηση θα θέσει στην διάθεση του επισκέπτη:

- Έντυπο με δρομολόγια και ωράρια χρήσιμων σε τοπικό επίπεδο δημοσίων μεταφορικών μέσων ,τηλέφωνα,κτελ ταξιδιωτικά πρακτορεία ,ταξί
- Χάρτες της περιοχής με τουριστικές πληροφορίες και αναφορά στα κυριότερα τουριστικά ,ιστορικά αξιοθέατα
- Πληροφορίες για κέντρα υγείας ,νοσοκομεία ,και τηλέφωνο ιατρού για άμεση βοήθεια καθώς και φαρμακείου.
- Πληροφορίες για πολιτιστικές ,ψυχαγωγικές εκδηλώσεις δραστηριότητες ενεργού τουρισμού και άλλες ενδιαφέρουσες αγροτουριστικές δραστηριότητες
- Έντυπο φυλλάδιο με τα εστιατόρια και τις ταβέρνες της περιοχής και ιδιαίτερα για αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής της περιοχής καθώς και για τα εστιατόρια ελληνικής παραδοσιακής και τοπικής κουζίνας
- Πληροφορίες για πρατήρια τοπικών ή και ελληνικών αγροτικών προϊόντων καθώς και τοπικής χειροτεχνίας και λαϊκής τέχνης.
- Ερωτηματολόγια για επικοινωνιακούς και στατιστικούς λόγους.

2) Για την καλύτερη επικοινωνία η επιχείρηση:

α) εισάγει και χρησιμοποιεί σύγχρονη επικοινωνιακή τεχνολογία (τηλέφωνα, φαξ, σύνδεση ίντερνετ)

β) παρέχει την δυνατότητα χρήσης στους πελάτες της, με κατάλληλη σήμανση και πρόσβαση

γ) κάνει χρήση των δυνατοτήτων προβολής της στο ίντερνετ

3) Συμβάλει στην προβολή των τοπικών χαρακτηριστικών, προϊόντων, συνηθειών, κλπ.

4) Διαθέτει σε εύκολη χρήση βιβλίο εντυπώσεων των επισκεπτών

5) Φροντίζει προκειμένου για αλλοδαπούς επισκέπτες να διαθέτει κάποιο άτομο ,έστω και μη απασχολούμενο εργασιακά ,το οποίο θα γνωρίζει κάποια βασική ξένη γλώσσα.Επίσης οφείλει να διαθέτει κάποια λεξικά βασικών ξένων γλωσσών τα οποία θα έχουν και ελληνική μετάφραση.

6) Προσφέρει υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις διατροφικές κυρίως συνήθειες επισκεπτών που ανήκουν σε διαφορετική θρησκεία και φυλή

7) Διαθέτει σήμανση των χωρών της,εσωτερικά και εξωτερικά στην ελληνική γλώσσα σημασμένα με διεθνή σύμβολα (είσοδος ,έξοδος,έξοδος κινδύνου ,κουζίνα, τουαλέτα,αίθουσες καπνιστών και μη,ράμπες και τουαλέτες ΑΜΕΑ)

8) Διαθέτει καταλόγους τιμών με αναλυτική περιγραφή των προσφερόμενων ειδών (φαγητών,ποτών,κρασιών,γλυκών κλπ)και στην πρώτη σελίδα του τιμοκαταλόγου , να αναγράφονται οι υποχρεώσεις της επιχείρησης που απορρέουν από το σήμα.Οι κατάλογοι να είναι στα ελληνικά και σε μια δεύτερη γλώσσα.

9) Διαθέτει σε εμφανές σημείο εντός του καταστήματος,κάρτες και φυλλάδια της επιχείρησης στην ελληνική και σε μια δεύτερη γλώσσα.Θα πρέπει εντός της επιχείρησης να υπάρχει καλαίσθητος χώρος ή σταντ, για την έκθεση έντυπου υλικού που αφορά πληροφορίες για την περιοχή και σημεία εξυπηρέτησης.Επίσης οφείλει να διευκολύνει τους πελάτες της στην απόκτηση πληροφορίας σχετικά με την περιοχή με δρομολόγια κλπ .Για τον σκοπό αυτό πρέπει να έχει διαθέσιμα όλα τα τηλέφωνα επικοινωνίας με αρμόδιους φορείς,καθώς και τον τοπικό τύπο.Διαθέτει

όλο το έντυπο υλικό που παράγεται από επίσημους φορείς της περιφέρειας, νομαρχίας δήμων, επαγγελματικών φορέων, σε ευδιάκριτες θέσεις, προκειμένου να μπορούν οι πελάτες να ενημερώνονται για την ευρύτερη περιοχή.

10) Προβάλλει και προωθεί επαρκώς τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα, τα οποία μπορεί, κατά περίπτωση, να πωλεί στους πελάτες της ή να τους υποδεικνύει τα σημεία πώλησης τους, ιδιαίτερα εντός στην επιχείρηση σε καλαίσθητο χώρο για την έκθεση, προβολή ή και πώληση τοπικά παραγόμενων προϊόντων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, ιδιοτυπίας, βιολογικών, γλυκά κουταλιού, κρασιά, κεραμικά, άλλα χειροτεχνικά προϊόντα κλπ)

11) Σε περιπτώσεις αγροκτημάτων δεσμεύεται για την διαρκή παρουσία τουλάχιστο 1 ατόμου ώστε οι επισκέπτες που διαμένουν στο αγρόκτημα να μπορούν να απευθυνθούν σε αυτό

B2) ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

1) Τα άτομα τα οποία απασχολούνται στις αγροτουριστικές επιχειρήσεις απαιτείται να διαθέτουν αξιειδικεύμενη, συστηματική και συνεχή επαγγελματική κατάρτιση, η οποία θα εξασφαλίζεται με την παρακολούθηση ειδικών εκπαιδευτικών σεμιναρίων στο πλαίσιο εκπαιδευτικών πακέτων ειδικά σχεδιασμένων για τις ανάγκες των προδιαγραφών του ΓΣΠ εκτός εάν διαθέτουν απολυτήριο/πτυχίο αναλόγου κατεύθυνσης ΤΕΕ, ΤΕΣ, ΤΕΙ, ΑΕΙ. Τα εν λόγω σεμινάρια θα παρέχονται από κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο της κατάρτισης σε συνεργασία με τον φορέα πιστοποίησης, επίβλεψης και χορήγησης σημάτων ποιότητας αγροτουρισμού. Στους εκπαιδευόμενους θα χορηγείται βεβαίωση παρακολούθησης, η οποία θα αποτελεί προϋπόθεση της χορήγησης σήματος ποιότητας αγροτουρισμού. Η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση πρέπει επίσης να προβλέπεται. Για το απασχολούμενο προσωπικό τηρείται αρχείο εκπαιδεύσεων – επιμορφώσεων.

2) Ιδιαίτερη σημασία δίδεται στην καλλιέργεια σχέσεων φιλοξενίας μεταξύ των ανθρώπων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους και των επισκεπτών, με γνώμονα πάντα την διακριτική και ευγενική συμπεριφορά και το σεβασμό της ιδιωτικότητας των επισκεπτών.

3) Η επιχείρηση αποδεικνύει την επάρκεια σε δυνατότητες επικοινωνίας τουλάχιστο σε μια ξένη γλώσσα,για όλες τις κατηγορίες υπηρεσιών που προσφέρει

B3) ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

1) Ο πελάτης είναι στο επίκεντρο των προσπαθειών της επιχείρησης.Για τον λόγο αυτό η επιχείρηση φροντίζει να καταγράφει και να αξιοποιεί τακτικά όλες τις μορφές επικοινωνίας με τους πελάτες της και συγκεκριμένα:α)κάθε μορφή παραγγελίας καταγράφεται και προωθείται για διεκπέρωση.Η καταγραφή μπορεί να γίνεται σε διάφορα μέσα(χαρτί,ηλεκτρονική καταγραφή),ενώ όπου απαιτείται πρέπει να αποδεικνύεται και η ανταπόκριση στην παραγγελία(θετική-αρνητική)β)Τα έντυπα παραγγελιοληψίας, εφόσον επιδίδονται στον πελάτη για έγκριση-αποδοχή πρέπει να διατίθενται σε 2 γλώσσες μια εκ των οποίων η ελληνική. γ)Η επιχείρηση επιδιώκει την διαρκή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών της μέσω καταγραφής των παρατηρήσεων ή παραπόνων του πελάτη,διαθέτοντας- για το σκοπό αυτό- συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο για την μέτρηση της ικανοποίησης των πελατών που θα δίδεται στους πελάτες σε εύλογο χρόνο πριν την αναχώρηση με παράκληση για την έγκαιρη συμπλήρωση του .

2) Πρέπει να υπάρχει έντυπο καταγραφής τυποποιημένο και προσαρμοσμένο στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της επιχείρησης.Σε κάθε περίπτωση πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστο τα παρακάτω θέματα:

- Αξιολόγηση της υπηρεσίας
- Αξιολόγηση των προϊόντων
- Αξιολόγηση του προσωπικού
- Αξιολόγηση των εγκαταστάσεων
- Αξιολόγηση της υποδοχής ,συμπεριφοράς,φιλοξενίας
- Αξιολόγηση της αντιμετώπισης του παραπόνου ,παρατήρησης
- Χώρο για τις παρατηρήσεις

3) Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων καταγραφής απόψεων του πελάτη.Τα ερωτηματολόγια αξιολογούνται από την επιχείρηση σε εύλογο χρονικό διάστημα και προαιρετικά ,συντάσσεται γραπτή συγκεντρωτική αναφορά .οπού αναφέρεται ο αριθμός των απαντημένων και τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων ,καθώς και ο χρόνος ανταπόκρισης εκ μέρους της επιχείρησης.Μπορεί επίσης να αναφέρονται τα σημεία και τα θέματα για τα οποία έγιναν επισημάνσεις και προκλήθηκαν βελτιώσεις

4) Πρέπει να υπάρχει σε εμφανές σημείο εντός του καταστήματος,ειδικός συλλέκτης ,στο οποίο θα υπάρχει κατάλληλη σήμανση,καθώς επίσης και κενά έντυπα.

5) Η επιχείρηση υποδέχεται τους πελάτες και τους προσφέρει κατά την παρουσία τους στο χώρο της ένα καλωσόρισμα(γλυκό κουταλιού ,καφέ,νερό,φρούτα κλπ)

6) Η επιχείρηση η οποία παρέχει υπηρεσίες φιλοξενίας εφόσον προσφέρει μόνο πρωινό γεύμα,θα πρέπει να είναι σε θέση να υποδεικνύει υπεύθυνα άλλες κοντινές επιχειρήσεις στις οποίες το προσφερόμενο φαγητό θα πρέπει να βασίζεται στην παραδοσιακή τοπική κουζίνα στην πολύ καλή ποιότητα παρασκευής,καθώς και στα ντόπια αγροτικά προϊόντα.

7) Η αγροτουριστική επιχείρηση μπορεί επίσης να οργανώνει διάφορα μαθήματα τα οποία ενδιαφέρουν τους επισκέπτες (π.χ. ελληνικών χόρων,βασικού λεξιλογίου ελληνικής γλώσσας,μαγειρικής κ.α.)

8) Η προσφορά υπηρεσιών ποιότητας ,υποδοχής και φιλοξενίας πρέπει να βασίζεται στην αμεσότητα της δια προσωπικής επικοινωνίας μεταξύ των φιλοξενούμενων και των φιλοξενούντων,η οποία παρέχεται κυρίως με προσωπική φροντίδα και παρουσία των ιδίων των επιχειρηματιών ή εκπροσώπων τους,που διαμένουν μόνιμα στην περιοχή.

γ) Κλίμακα των γεύσεων

1) Η επιχείρηση οφείλει να προβάλλει επαρκώς τις παραδοσιακές γεύσεις της περιοχής και να χρησιμοποιεί τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα στο βαθμό που είναι εφικτό

2) Το 50% τουλάχιστο των γεύσεων στο μενού θα πρέπει να είναι τοπικές παραδοσιακές γεύσεις ,με χρήση κυρίως τοπικών προϊόντων.

3) Το 20% τουλάχιστο των γεύσεων στο μενού θα πρέπει να είναι τοπικές και οι πρώτες ύλες αυτών να είναι πιστοποιημένης ποιότητας .

4) Η επιχείρηση χρησιμοποιεί και διασφαλίζει (ελαιόλαδο στα φαγητά και στις σαλάτες παρουσία ελαιόλαδου πάνω σε κάθε τραπέζι ,προσφορά φρεσκοκομμένης πατάτας ,σερβίρισμα φρέσκου ψωμιού,το σερβίρισμα

του ελληνικού καφέ όχι από μηχανή ατμού, χρήση τοπικά παραγόμενων προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ, ιδιοτυπίας, βιολογικών κ.α αν υπάρχουν.

δ) Κλίμακα της άμιλλας

Δ1) ΣΥΝΕΡΓΙΑ

1) Η συμμετοχή της επιχείρησης σε τοπικά και συλλογικά σχήματα, όργανα κλπ προάγει τον υγιή ανταγωνισμό, την ποιότητα και την καινοτομία, ενθαρρύνοντας και εμπεδώνοντας τις συνεργασίες, σε επιχειρηματικό και γενικότερο επίπεδο.

2) Η επιχείρηση πρέπει να συμμετέχει σε:

- Τοπικό συλλογικό σχήμα, επαγγελματικός σύλλογος, (ξενοδόχων, εστιατόρων κ.α)

- Τοπικό σύλλογο κάθε μορφής (μορφωτικός, πολιτιστικός, περιβαλλοντική οργάνωση)

- προβολή τουλάχιστο μέσω ενός δίγλωσσου δικτυακού τόπου δίκτυα συνεργασίας ανά επιχειρηματικό κλάδο

3) Η επιχείρηση επιδιώκει την συμμετοχή σε :

- δίκτυα συνεργασίας επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο (κοινή προβολή, κοινή προμήθεια υλικών και υπηρεσιών, κοινός σχεδιασμός

- θεματικό δίκτυο ή σχήμα συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο (συνεργασία, ορεινών περιοχών, προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, συνεργασία περιοχών με θρησκευτικό τουρισμό, χιονοδρομικά κέντρα και γενικότερα θεαματικός τουρισμός σε επίπεδα χώρας)

- επιτροπές πολιτών που δημιουργούνται από την αυτοδιοίκηση

- εθελοντικές κινήσεις (καθορισμού, εξωραϊσμού, δέντροφύτευσης κ.α)

- δίκτυα διακρατικής συνεργασίας (παροχή υπηρεσιών σε ειδικές ομάδες τουριστών όπως φοιτητές, πολιτιστικές ανταλλαγές κυκλικά συνέδρια κ.α)

- προβολή της επιχείρησης μέσω αυτόνομου δικτυακού τόπου
- σε παραπάνω από ένα θεματικά. Δίκτυα ή σχήματα συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο (συνεργασία ορεινών περιοχών ,προγράμματα κοινωνικού τουρισμού,συνεργασία περιοχών με θρησκευτικό τουρισμό ,χιονοδρομικά κέντρα και γενικότερα θεαματικός τουρισμός σε επίπεδο χώρας)
- καταχώρηση της επιχείρησης σε ελληνικούς ή διεθνείς τουριστικούς καταλόγους(έντυπους ή ηλεκτρονικούς)
- εκδηλώσεις ,εκθέσεις ,διάφορες,δραστηριότητες,κλπ,

4) Η επιτυχής λειτουργία και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της αγροτουριστικής επιχείρησης ,πλην του οικονομικού κέρδους για τον επενδυτή,συντελεί με τις δραστηριότητες της στη βιώσιμη ολοκληρωμένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου .Για τον λόγο αυτό η επιχείρηση οφείλει να προσφέρει μόνη της ή σε συνεργασία με άλλες αγροτουριστικές επιχειρήσεις ,διαφοροποιημένο αγροτουριστικό προϊόν και να παρέχει στον επισκέπτη(σε περίπτωση που ο ίδιος το επιθυμεί)τη δυνατότητα ή τη διευκόλυνση:

- να συμμετέχει σε διάφορες δραστηριότητες πολιτισμικού χαρακτήρα οι οποίες μπορεί να διοργανώνονται είτε από την ίδια την μονάδα είτε από τοπικούς ή άλλους φορείς ή πρόσωπα ,είτε από τη μονάδα σε συνεργασία με τους άλλους φορείς ή πρόσωπα.
- Να γνωρίζει τις τοπικές αγροτικές, αγροτουριστικές, αγροτοβιοτεχνικές και άλλες ασχολίες των κατοίκων του τόπου,την καθημερινή τους ζωή, τα ήθη,τα έθιμα τους,την λαϊκή τους τέχνη,τα τοπικά ,κοινωνικά,οικονομικά και άλλα εν γένει χαρακτηριστικά στοιχεία που διαμορφώνουν την πολιτισμική ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής.
- Να γνωρίζει τη φύση και το οικοσύστημα της καθώς και τους τουριστικούς πόρους και τα ιστορικά και άλλα αξιοθέατα της περιοχής.

Δ2) ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

1) Η επιχείρηση προωθεί την εισαγωγή νέων τεχνικών ,υπηρεσιών ,ιδεών ή συστημάτων οργάνωσης για πρώτη φορά σε επιχείρηση της περιοχής ισχύος του σήματος.Για να βαθμολογηθεί η επιχείρηση,θα πρέπει να καταθέτει έγκαιρα (ένα μήνα πριν την ημερομηνία επιθεώρησης) στο όργανο εφαρμογής έκθεση με περιγραφή του κοινότοπου χαρακτηριστικού που εισάγει η επιχείρηση και μπορεί να είναι κάποια τεχνικής φύσεως ιδέα υπηρεσία ,ή σύστημα οργάνωσης κοκ.Το όργανο εφαρμογής διατηρεί το δικαίωμα της δημοσιοποίησης του καινοτόμου χαρακτηριστικού και της επιχείρησης που το υιοθετεί ,ενώ η βράβευση της περισσότερο καινοτόμος επιχείρηση γίνεται δημόσια κατά την εβδομάδα καινοτομίας .Ο βαθμός για κάθε καινοτόμο χαρακτηριστικό προστίθεται στη γενική βαθμολογία μόνον για όσο χρονικό διάστημα αυτό εφαρμόζεται ή ισχύει.

2) Μερικές προτεινόμενες καινοτομικές ενδεικτικά δραστηριότητες τις οποίες ,κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου μπορεί κατά επιλογή να προσφέρει η επιχείρηση :α)είτε αυτόνομα (μόνη της η επιχείρηση) ή β)σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις

- Οικολογικές περιηγήσεις και γνωριμία με την φύση και τα οικοσυστήματα της
- Επισκέψεις σε ενδιαφέρουσες Εκκλησίες-Ξωκλήσια
- Επισκέψεις σε ιστορικά ή άλλα αξιοθέατα της περιοχής
- Παρακολούθηση και συμμετοχή των επισκεπτών (εφόσον το επιθυμούν), στις αγροτουριστικές και γεωργικές ασχολίες
- Εκμάθηση βασικών στοιχείων της ελληνικής γλώσσας
- Στοιχειώδη μαθήματα: ύφανσης, κεραμικής,παραδοσιακής και τοπικής ελληνικής κουζίνας, παραδοσιακών χωρών, ελληνικής μυθολογίας , παραδοσιακής ελληνικής μουσικής, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, παρακολούθηση εκδηλώσεων σχετικών με τον πολιτισμό ,την λαϊκή τέχνη,τα τοπικά έθιμα,(π.χ λαϊκοί χοροί,διαγωνισμός φωτογραφίας σε σχέση με τον τόπο ,πανίδα και χλωρίδα,παρακολούθηση και συμμετοχή (αν το επιθυμούν)των επισκεπτών σε τοπικά πανηγύρια).

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Γ΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ 2000 – 2006” ΜΕΤΡΟ 7.9

ΓΕΝΙΚΑ

Κύρια χρηματοδοτικά μέσα για την ενίσχυση του αγροτουρισμού στη νέα προγραμματική περίοδο του Γ΄ ΚΠΣ (2000 – 2006) παραμένουν τα προγράμματα ευθύνης του Υπουργείου Γεωργίας.

Κατ’ αρχάς έχουν εκπονηθεί και υλοποιούνται Ολοκληρωμένα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης σε 125 ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας με συνολική χρηματοδότηση 1.4 δισεκατομμυρίων ευρώ εκ των οποίων:

α) 40 περιοχές χρηματοδοτούνται από την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ συνολικού προϋπολογισμού 400 εκατομμυρίων ευρώ, όπου αναμένεται ότι τα 156 εκατομύρια ευρώ, θα διατεθούν σε παρεμβάσεις ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού της υπαίθρου και

β) οι υπόλοιπες 85 περιοχές χρηματοδοτούνται από τα λεγόμενα “Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου” (Ο.Π.Α.Α.Χ), μερικά εκ των οποίων εντάσσονται στον άξονα 7 του Επιχειρησιακού Προγράμματος “Αγροτική Ανάπτυξη / Ανασυγκρότηση Υπαίθρου” (ΕΠΑΑΑΥ), με συνολικό προϋπολογισμό 500 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ τα υπόλοιπα εντάσσονται στα Περιφεριακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), με συνολικό προϋπολογισμό 400 εκατομμυρίων ευρώ.

Ο αγροτουρισμός είναι μια από τις κύριες διαστάσεις αυτών των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Το LEADER+ κινείται μέσα στη λογική των προηγούμενων προγραμμάτων LEADER, δίνοντας όμως ιδιαίτερη έμφαση

στις ποιοτικές επενδύσεις, καθώς και στις δικτυώσεις και τις συνεργασίες που θα βελτιώσουν τις υφιστάμενες υποδομές και υπηρεσίες και θα ενισχύσουν την προώθηση και την προβολή τους. Τα ΟΠΑΑΧ κινούνται περισσότερο στη λογική του LEADER II, την οποία έχουν ενσωματώσει στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Σχεδίων του Γ΄ ΚΠΣ.

Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε αναλυτικότερα για τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ) και στο επόμενο κεφάλαιο για το LEADER+.

Επιπρόσθετα θα πρέπει να ληφθούν υπ΄ όψη και οι ακόλουθες προγραμματικές παρεμβάσεις ευθύνης του Υπουργείου Γεωργίας, μέσα στις οποίες περιλαμβάνεται και η ενίσχυση αγροτουριστικών επενδύσεων:

α) Το “Έγγραφο Προγραμματισμού Αγροτικής Ανάπτυξης” (ΕΠΑΑ), με συνολικό προϋπολογισμό 2.93 δισεκατομμύρια ευρώ και

β) η Κοινή Αγροτική Πολιτική, με προϋπολογισμό 23.5 δισεκατομμύρια ευρώ.

Για την υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών, αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας, οι τότε υπουργοί Ανάπτυξης και Γεωργίας εξέδωσαν Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ 471/2002) με την οποία προσδιορίζονται οι λειτουργικές μορφές και οι διαφορές τάξεις των αγροτουριστικών καταλυμάτων και λοιπών εγκαταστάσεων που είναι δυνατόν να εντάσσονται στα προγράμματα αυτά ως αγροτουριστικές επενδύσεις.

ΜΕΤΡΟ 7.9 “ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ”

Το Μέτρο 7.9 “Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων” συγχρηματοδοτείται από ιδιωτικούς πόρους και δημόσια δαπάνη. Η δημόσια δαπάνη καλύπτεται από την εθνική συμμετοχή (Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων) και την κοινοτική συμμετοχή που αποτελεί το 70% της δημόσιας δαπάνης και καλύπτεται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ΕΓΤΠΕ, αποστολή του οποίου είναι:

α) Η καθιέρωση της σχέσης μεταξύ πολυλειτουργικής γεωργίας και ιδιαίτερης περιοχής.

β) Η ενδυνάμωση και στήριξη της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας ως δραστηριότητας-κλειδί των αγροτικών περιοχών

γ) Η διευκόλυνση της συγκράτησης του πληθυσμού στις αγροτικές ζώνες

δ) Η διαφύλαξη και βελτίωση του περιβάλλοντος του τοπίου και της κληρονομιάς.

1) ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΙΣΧΥΟΝΤΑΙ

Ο φορέας που είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση των δράσεων είναι το Υπουργείο Γεωργίας. Η υλοποίηση του μέτρου θα συμβάλει στην παροχή δυνατοτήτων ανάπτυξης δραστηριοτήτων υποδομών διανυκτέρευσης και εστίασης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στις περιοχές παρέμβασης οι οποίες θα στηρίζονται στην αξιοποίηση των τοπικών ,φυσικών και πολιτιστικών πόρων και θα συμβάλουν στην αύξηση της επισκεψιμότητας των περιοχών αυτών. Παράλληλα η διενέργεια ιδιωτικών επενδύσεων για την δημιουργία νέων βιοτεχνικών μονάδων ενισχύει την δημιουργία δυνατοτήτων απασχόλησης εκτός του πρωτογενή τομέα καθώς και στην δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την συγκρότηση και αύξηση του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές.

α) Ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της δράσης ενισχύονται επενδύσεις οι οποίες:

α1) Αυξάνουν την επισκεψιμότητα της περιοχής παρέμβασης και την επέκταση της τουριστικής περιόδου σε αυτή με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

α2) Βελτιώνουν την οργάνωση του αγροτουριστικού προϊόντος.

Η δράση θα ενισχύσει επενδυτικά σχέδια τα οποία αφορούν στη συμπλήρωση ή ανάπτυξη της τουριστικής υποδομής των περιοχών παρέμβασης, σύμφωνα με πρότυπα συμβατά με το φυσικό και οικιστικό περιβάλλον της περιοχής καθώς και στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στα πλαίσια προώθησης του τουριστικού προϊόντος αυτής.

Ενδεικτικά έργα τα οποία αναφέρονται σε αυτό το πλαίσιο είναι η δημιουργία και ο εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων και παραδοσιακών ξενώνων ,χώρων εστίασης άθλησης και αναψυχής, χώρων

κατασκήνωσης σε σημεία φυσικού κάλλους ,αναψυκτηρίων ,ορεινών καταφυγίων ,εναλλακτικών δραστηριοτήτων τουρισμού και λοιπές συναφείς δραστηριότητες.

β) Ενίσχυση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της δράσης ενισχύονται επενδύσεις οι οποίες:

β1) Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες οικοτεχνίες και χειροτεχνικές δραστηριότητες

β2) Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες βιοτεχνικές δραστηριότητες

β3) Δημιουργούν νέες ή βελτιώνουν υφιστάμενες δραστηριότητες κοινωνικής εξυπηρέτησης και παροχής υπηρεσιών στα πλαίσια υποστήριξης της κοινωνικής οικονομίας

β4) Βελτιώνουν την οργάνωση του βιοτεχνικού προϊόντος.

Ενδεικτικά έργα τα οποία αναφέρονται σε αυτά τα πλαίσια είναι η δημιουργία και ο εκσυγχρονισμός βιοτεχνικών μονάδων επεξεργασίας των τοπικών πρώτων υλών σε τομείς εκτός της πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση ,μονάδες οικοτεχνίας και χειροτεχνίας ειδών παραδοσιακής τέχνης κλπ. Η αναβάθμιση των πιο πάνω βοηθά αναμφισβήτητα την ανάπτυξη και του αγροτουρισμού.

γ) Προβολή συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών παρέμβασης

Η δράση περιλαμβάνει ενισχύσεις για την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών, είτε όσον αφορά την προσέλκυση επενδυτών για την διενέργεια μικρών επενδυτικών σχεδίων στους παραπάνω τομείς, είτε όσον αφορά τους φυσικούς και πολιτιστικούς τους πόρους ,οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν στοιχεία έλξης ειδικών ομάδων τουριστών και κατοίκων των αστικών κέντρων.

Ενδεικτικά έργα αυτής της μορφής είναι η έκδοση έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού που εξυπηρετεί τους στόχους προβολής των

περιοχών παρέμβασης, ο σχεδιασμός και εκτύπωση επενδυτικών οδηγιών ,η δημιουργία ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων η κάλυψη του κόστους καταχωρήσεων σε τουριστικούς οδηγούς και λοιπές συναφείς δραστηριότητες.

2) ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΝΙΣΧΥΟΝΤΑΙ

Δεν είναι επιλέξιμες οι επενδύσεις οι οποίες υλοποιούνται στους τομείς του κρέατος ,του γάλακτος, των αυγών και πουλερικών του μελιού ,των δημητριακών, των ελαιούχων προϊόντων του οίνου, των οπωροκηπευτικών, των ανθέων ,των ζωοτροφών και των σπόρων ,καθώς και στους τομείς του καπνού της ζάχαρης και του βάμβακος.

3) ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι του Μέτρου 7.9 είναι:

α) Για τις επενδύσεις ενθάρρυνσης των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων :

α1) Φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν την ιδιότητα του γεωργού και

α2) Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού Δικαίου, επιχειρήσεις, αγροτικοί συνεταιρισμοί, συλλογικοί φορείς κ.ο.κ.

Προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να πληρούνται από ήδη λειτουργούντες φορείς προκειμένου να είναι δικαιούχοι των δράσεων του Μέτρου 7.9 είναι:

α3) Να απασχολούν μόνιμο προσωπικό έως 10 άτομα και

α4)Ο ετήσιος Κύκλος εργασιών τους κατά την τελευταία τριετία να μην υπερβαίνει κατά μέσο όρο τα 5.800.000 ευρώ.

β) Δικαιούχοι για τις δράσεις προβολής των περιοχών:

β1) Ο.Τ.Α και επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α για συγκεκριμένες κατηγορίες πράξεων.

β2) Πολιτιστικοί φορείς και λοιποί συλλογικοί φορείς .

β3) Νομικά Πρόσωπα Δημόσιου Δικαίου.

4) ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Δαπάνες οι οποίες θεωρούνται ως επιλέξιμες για την χρηματοδότηση τους στο πλαίσιο του Μέτρου είναι :

α) Προκειμένου για την ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων τα οποία αφορούν στην ίδρυση ,επέκταση και βελτίωση στον τομέα της τουριστικής υποδομής στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και στον αγροτουρισμό:

α1) Δαπάνες για την δημιουργία νέων κτιριακών εγκαταστάσεων με τον απαραίτητο ηλεκτρομηχανολογικό, ξενοδοχειακό και λοιπό εξοπλισμό, καθώς και την διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου αυτών στα πλαίσια τουριστικών καταλυμάτων παραδοσιακών ξενώνων κ.λ.π. σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που περιγράφονται στη σχετική ΚΥΑ 471/2002.

α2) Δαπάνες για την επέκταση και βελτίωση των υφιστάμενων κτιριακών υποδομών του περιβάλλοντα χώρου των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και του ξενοδοχειακού και λοιπού εξοπλισμού σε υφιστάμενα τουριστικά και αγροτουριστικά καταλύματα παραδοσιακούς ξενώνες κ.λ.π. σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που περιγράφονται στη σχετική ΚΥΑ 471/2002

α3) Δαπάνες για την δημιουργία νέων χώρων εστίασης και αναψυχής με την αντίστοιχη αγορά εξοπλισμού καθώς και δαπάνες για την αναβάθμιση επέκταση υφιστάμενων υποδομών και του αντίστοιχου εξοπλισμού χώρων εστίασης και αναψυχής.

α4) Δαπάνες για την ίδρυση ,επέκταση και αναβάθμιση λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων όπως κατασκηνώσεις ,κάμπινγκ ,υδροθεραπευτήρια, χώροι πολυδραστηριοτήτων κ.λ.π. και αγορά του σχετικού αυτών.

Στα πλαίσια των ανωτέρω επενδυτών περιλαμβάνονται δαπάνες για την βελτίωση της προσπελασιμότητας-σύνδεσης αυτών με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο ,με μικρές παρεμβάσεις αναβάθμισης του δικτύου πρόσβασης (πλακόστρωση μονοπατιών ,μικρά τεχνικά έργα ,τσιμεντοστρώσεις σε

δύσβατα τμήματα κ.ο.κ. Η δαπάνη βελτίωσης της προσπελασιμότητας δεν θα μπορεί να υπερβαίνει το 10% του συνολικού κόστους της επένδυσης.

α5) Δαπάνες για μελέτες – υπηρεσίες υποστήριξης, όπως η σύνταξη σχετικής οικονομοτεχνικής μελέτης, η μελέτη έκδοσης οικοδομικής άδειας, δαπάνες επιβλέψεων επιμετρήσεων κλπ. Οι ανωτέρω δαπάνες δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.

α6) Δαπάνες για τη δημιουργία νέων ή εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων και αγοράς εξοπλισμού για εναλλακτικές μορφές και ειδικές μορφές τουρισμού – άθλησης και ψυχαγωγίας όπως ορεινή ποδηλασία, rafting, ιππασία, κλπ.

α7) Δαπάνες αγοράς επαγγελματικών οχημάτων παντός εδάφους ειδικών προδιαγραφών τα οποία θα διαθέτουν κατά ελάχιστο επτά θέσεις επιβατών για μεταφορά επισκεπτών, μόνο σε περιπτώσεις όπου τεκμηριώνονται πλήρως η αναγκαιότητα του εξοπλισμού αυτού (δυσκολία προσπελασιμότητας σε αγροτουριστικό κατάλυμα, οργανωμένες περιηγήσεις σε δύσβατες περιοχές κ.ο.κ.). Οι όροι και προϋποθέσεις για την αγορά οχημάτων παρουσιάζονται στο φάκελο υποψηφιότητας της δράσης.

β) Προκειμένου για την ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για την ίδρυση ή εκσυγχρονισμό και επέκταση πολύ μικρών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς εκτός της πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων:

β1) Δαπάνες για μελέτη κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων καθώς και την βελτίωση ή επέκταση υφιστάμενων.

β2) Δαπάνες διαμόρφωσης του περιβάλλοντος προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις λειτουργίας της συγκεκριμένης βιοτεχνικής δραστηριότητας.

β3) Δαπάνες για αγορά μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.

β4) Δαπάνες για υπηρεσίες υποστήριξης όπως η σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης ή έκδοση των απαραίτητων αδειών όπως οικοδομική άδεια καθώς και οι προβλεπόμενες δαπάνες αμοιβής επιβλέποντος μηχανικού, ανάλογα με το είδος της επένδυσης. Οι ανωτέρω δαπάνες δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.

β5) Δαπάνες αγοράς ειδικών επαγγελματικών μέσων μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών εντός της επιχείρησης (π.χ. ανυψωτικά μηχανήματα κ.κ.ο), στην περίπτωση που η χρήση τους είναι πλήρως αιτιολογημένη από το είδος της επένδυσης.

Για τις παραπάνω κατηγορίες πράξεων α) και β) δικαιούχοι είναι μόνο φυσικά και νομικά πρόσωπα.

γ) Προκειμένου για την ενίσχυση της προβολής των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών με στόχο αφενός την ενημέρωση και προσέλκυση επενδυτών σε αυτές ,αφετέρου δε την προβολή των φυσικών και πολιτιστικών πόρων τους στο ευρύτερο κοινό:

γ1) Δαπάνες σχεδιασμού και εκτύπωσης πληροφοριακών και διαφημιστικών εντύπων ,λευκωμάτων (π.χ. αμοιβές εξειδικευμένων γραφείων για την παραγωγή των εντύπων) καθώς και σχετικού ηλεκτρονικού υλικού (cd κ.λ.π.)

γ2) Δαπάνες διαφημιστικών καταχωρήσεων σε έντυπα. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

γ3) Δαπάνες σχεδιασμού και εκτύπωσης επενδυτικών οδηγιών.

γ4) Δαπάνες σχεδιασμού και κατασκευής διαφημιστικών αφισών προθηκών και ηλεκτρονικής διαφήμισης με εξαίρεση τα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά μέσα.

γ5) Κόστος σχεδιασμού ιστοσελίδας και δικτυακού χώρου.

Διευκρινίζεται ότι ο ΦΠΑ δεν περιλαμβάνεται σε καμία κατηγορία δαπανών, καθώς δεν θεωρείται επιλέξιμη δαπάνη και επιβαρύνει εξολοκλήρου τον τελικό αποδέκτη ,εκτός των περιπτώσεων που ο φορέας υλοποίησης δεν εμπίπτει στο καθεστώς ΦΠΑ. Επίσης καμιά άλλη δαπάνη δεν θεωρείται επιλέξιμη πέραν των παραπάνω αναφερομένων .Ως ημερομηνία έναρξης των εργασιών θεωρείται η ημερομηνία της θετικής γνωμοδότησης της επένδυσης από την Γνωμοδοτική Επιτροπή Έγκρισης των επενδυτικών σχεδίων. Δαπάνες εργασιών που πραγματοποιήθηκαν νωρίτερα της ημερομηνίας αυτής δεν θεωρούνται επιλέξιμες και δεν υπολογίζονται για ενίσχυση.

5) ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Οι δαπάνες που αναφέρονται κατωτέρω δεν επιδοτούνται:

- 1) Αγορά οικοπέδου
- 2) Αγορά ή απόκτηση κτιριακών εγκαταστάσεων ,ανεξάρτητα αν πρόκειται για παλιές ή καινούριες και την πιθανή προηγούμενη χρήση τους.
- 3) Κόστος προσωρινών έργων μη αμέσως συνδεδεμένων με την εκτέλεση του έργου (π.χ. προσωρινό υπόστεγο για την διαφύλαξη υλικών κ.λ.π.)
- 4) Συμβολαιογραφικά έξοδα και πάσης φύσεως φόροι και δημοσιονομικές επιβαρύνσεις του φορέα της επένδυσης.
- 5) Δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν νωρίτερα από την ημερομηνία της θετικής γνωμοδότησης της επένδυσης από την γνωμοδοτική επιτροπή έγκρισης των επενδυτικών Σχεδίων
- 6) Εξοπλισμός αναψυχής
- 7) Αγορά οχημάτων εκτός των ειδικών επαγγελματικών μέσων μεταφοράς όπως αυτά ορίζονται επιλέξιμες δαπάνες.
- 8) Αγορά υλικών εκτός των ειδικών επαγγελματικών μέσων μεταφοράς όπως αυτά ορίζονται στις επιλέξιμες δαπάνες .
- 9) Μη φυσικές επενδύσεις όπως των δημοσιονομικών επιβαρύνσεων κάθε είδους εις βάρος των δικαιούχων.Η εκπαίδευση του προσωπικού δεν επιδοτείται .
- 10) Αποζημιώσεις που πληρώνονται από τους δικαιούχους σε τρίτους για απαλλοτριώσεις, εκκρεμότητες κλπ.
- 11) Επισκευές και έργα συντήρησης κτιριακών εγκαταστάσεων και μηχανολογικού εξοπλισμού.
- 12) Αγορά μεταχειρισμένων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού .
- 13) Εργασίες πρασίνου καθώς και έργα διακόσμησης ,προκειμένου για επενδύσεις στον τομέα της βιοτεχνίας.

14) Έργα οδοποιίας περάν των απολύτως αναγκαίων για την εξυπηρέτηση της μονάδας.

15) Αμοιβές προσωπικού ,συμπεριλαμβανομένων των επιβαρύνσεων της κοινωνικής ασφάλισης πληρωτέες από τον δικαιούχο στο προσωπικό του.

16) Γενικά έξοδα και απρόβλεπτα μεγαλύτερα συνολικά σε ποσοστό του 12% των επιλέξιμων δαπανών.

17) Επενδύσεις σχετικές με τις κατοικίες φύλαξης των εγκαταστάσεων δαπάνης.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ

1) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι υποψήφιοι φορείς – δικαιούχοι προς ένταξη στο μέτρο θα είναι δυνατόν να υποβάλλουν προς εξέταση ολοκληρωμένες προτάσεις για την υλοποίηση επενδύσεων οι οποίες θα πρέπει να είναι συμβατές με τους στόχους του επιχειρησιακού προγράμματος 'Αγροτική Ανάπτυξη' - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται από τις υποψήφιες επενδύσεις που υποβάλλονται από τους δικαιούχους είναι:

α) Η προτεινόμενη επένδυση να πραγματοποιείται εντός περιοχής Ολοκληρωμένου Προγράμματος Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου

β) Η οικονομική βιωσιμότητα και η παροχή επαρκών εγγυήσεων ως προς την αποδοτικότητα των επενδύσεων που θα υλοποιηθούν και η πρόβλεψη θετικών αποτελεσμάτων χρήσης προ φόρων και αποσβέσεων για πέντε έτη μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης

γ) Η τεκμηρίωση της σκοπιμότητας της επένδυσης σε σχέση με τους στόχους του Μέτρου

δ) Η συμβολή της επένδυσης στη δημιουργία ή τη διατήρηση θέσεων απασχόλησης στην περιοχή

ε) Η επενδυτική πρόταση και ο αντίστοιχος προϋπολογισμός αυτής αφορούν ολοκληρωμένο και λειτουργικά φυσικά αντικείμενο.

2) ΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΑΧΙΣΤΩΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΕ ΟΤΙ ΕΦΟΡΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ύπαρξη προέγκρισης χωροθέτησης της επένδυσης ,η ύπαρξη Περιβαλλοντικών Όρων λειτουργίας της επένδυσης και άδεια διάθεσης των αποβλήτων που χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές ,ανάλογα με το είδος της επένδυσης και εάν απαιτούνται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, θα πρέπει να προσκομίζονται πριν την υπογραφή της σύμβασης, ενώ βεβαίωση υποβολής κατάθεσης των ανωτέρω μελετών προς έγκριση στις αρμόδιες υπηρεσίες θα αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του φακέλου υποψηφιότητας.

3) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΕΝΔΥΤΟΥ / ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

α) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ ΕΝΤΑΞΗΣ

Οι υποβαλλόμενες προτάσεις εκτός των προαναφερθέντων θα πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις για να έχουν δικαίωμα ένταξης στο πρόγραμμα:

α1) Υποβολή Φακέλου Υποψηφιότητας.Ουσιαστική και τυπική προϋπόθεση για την αξιολόγηση των προτάσεων είναι η υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας ,ο οποίος θα έχει συνταχθεί σύμφωνα με τα υποδείγματα του Υπουργείου Γεωργίας.

Η σύνταξη του φακέλου μπορεί να θεωρηθεί επιλέξιμη δαπάνη για τις περιπτώσεις που απαιτείται οικονομοτεχνική μελέτη και εφόσον το προτεινόμενο έργο εγκριθεί μέχρι του ορίου των 1500 ευρώ.

α2) Προϋπολογισμός του έργου:

1) Το επιλέξιμο κόστος δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 440 χιλιάδες ευρώ. Είναι δυνατό το συνολικό κόστος της επένδυσης να υπερβαίνει τις 440 χιλιάδες ευρώ αλλά το συνολικό επιλέξιμο κόστος με βάση το οποίο θα προσδιοριστεί, το ποσοστό επιδότησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό αυτό.

2) Το επιλέξιμο κόστος προτεινόμενων έργων που αφορούν την ενίσχυση της προβολής πλεονεκτημάτων των περιοχών δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 100 χιλιάδες ευρώ ανά τριετία..

α3) Υποβολή αναγκαίων δικαιολογητικών

Ο φάκελος υποψηφιότητας θα πρέπει να συνοδεύεται από τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

1) Τίτλος ιδιοκτησίας του οικοπέδου ή ακινήτου που θα συνοδεύεται από πιστοποιητικό βαρών και μη διεκδικήσεων από το αρμόδιο υποθηκοφυλακείο στο οποίο θα γίνει η επένδυση και το οποίο πρέπει να ανήκει στον φορέα της επένδυσης, ή εταίρους. Γίνονται δεκτές και οι περιπτώσεις μίσθωσης οικοπέδων ,με συμβολαιογραφικό έγγραφο και πιστοποιητικό μεταγραφής από το οποίο προκύπτει η μίσθωση του ακινήτου για χρονικό διάστημα τουλάχιστο 20 ετών από την υποβολή της αίτησης, για τις επενδύσεις αγροτουρισμού (καταλύματα και νέων κτιριακών εγκαταστάσεων Συμφωνητικά επαγγελματικής μίσθωσης θεωρημένα από την εφορία γίνονται δεκτά μόνο στις περιπτώσεις εκσυγχρονισμού επιχειρήσεων που αφορά βελτίωση κτιριακών εγκαταστάσεων και προμήθεια εξοπλισμού. Στις υπό σύσταση εταιρείες θα πρέπει ο τίτλος ιδιοκτησίας να ανήκει στους εταίρους οι οποίοι θα δεσμεύονται ότι σε περίπτωση ένταξης της πρότασης στο πρόγραμμα θα πληρούνται όλοι οι παραπάνω όροι.

2) Στην περίπτωση νομικών προσώπων θα πρέπει να υποβάλλεται βεβαίωση μη λύσης και μη πτώχευσης.

3) Χάρτης προσανατολισμού 150.000 μόνο στις περιπτώσεις επενδύσεων που περιλαμβάνουν νέες κτιριακές εγκαταστάσεις.

4) Τοπογραφικό διάγραμμα και διάγραμμα κάλυψης 1200 υπογεγραμμένα από μηχανικό

5) Σχέδια – σκαριφήματα, κατόψεις πλήρες και με διάταξη του εξοπλισμού, όψεις, τομές

6) Σήμα λειτουργίας ΕΟΤ για επενδύσεις εκσυγχρονισμού ή επέκτασης καταλυμάτων ή άδεια λειτουργίας για τις λοιπές επιχειρήσεις.

7) Φωτογραφικό υλικό της θέσης που γίνεται η επένδυση

8) Προσφορές (προτιμολόγιο και πληροφοριακό φυλλάδιο του προτεινόμενου εξοπλισμού τουλάχιστον μια ανά προτεινόμενη δαπάνη.

9) Αντίγραφο φορολογικών δηλώσεων των τριών τελευταίων χρήσεων (έντυπο Ε1 καθώς και των εντύπων Ε8 και Ε9)

10) Θεωρημένο αντίγραφο καταστατικού του φορέα και τυχόν τροποποιήσεις του, όπου ορίζεται ο νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρείας .Αντίγραφο ΦΕΚ που ορίζεται ο διαχειριστής στις περιπτώσεις εταιρειών Α.Ε. και Ε.Π.Ε

11) Σε περίπτωση που ο φορέας που υποβάλλει πρόταση για συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι υπό σύσταση εταιρεία θα πρέπει κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας να περιλαμβάνεται και σχέδιο καταστατικού της εταιρείας .Σε περίπτωση έγκρισης της υποβληθείσας πρότασης και πριν την υπογραφή και πριν την υπογραφή της σχετικής σύμβασης θα πρέπει να έχει συσταθεί η εταιρεία.

12) Φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα

13) Βεβαίωση Τραπέζης που να δηλώνει τα κατ αρχήν ενδιαφέρον για δανειοδότηση του προτείνοντα ,σε περίπτωση που μέρος της επένδυσης καλυφθεί με δάνειο , συμφωνά με το χρηματοδοτικό σχήμα της επένδυσης.

14) Ισολογισμοί των τριών τελευταίων χρήσεων της επιχείρησης για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Γ κατηγορίας ή στοιχεία εσόδων – εξόδων στις περιπτώσεις που τηρούνται βιβλία Β και Α κατηγορίας του ΚΠΣ.

15) Αποδεικτικά στοιχεία ιδίων πόρων και γενικά κάθε στοιχεία που τεκμηριώνει τη δυνατότητα του επενδυτή να καλύψει την προβλεπόμενη ιδιωτική συμμετοχή (ίδιοι πόροι και δανεισμός)Σε περιπτώσεις εταιρειών ,η ιδιωτική συμμετοχή θα πρέπει να αποδεικνύεται από το κεφάλαιο της εταιρείας (μετοχικό ή εταιρικό) και από την δυνατότητα κάλυψης του από μελλοντικές α αυξήσεις σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα της επένδυσης.

16) Φωτοτυπία αστυνομικής ταυτότητας ή διαβατηρίου του υποψήφιου επενδυτή ή του νομικού εκπροσώπου του φορέα που εκπροσωπεί

17) Υπεύθυνη Δήλωση του υποψηφίου επενδυτή ,όλων των εταίρων μετόχων σε περίπτωση νομικού προσώπου στην οποία αναφέρονται τα εξής:

- Όλα τα στοιχεία και δικαιολογητικά που υποβλήθηκαν στον φάκελο υποψηφιότητας αληθή.
- Η επενδυτική πρόταση δεν έχει ενταχθεί / οριστικά υπαχθεί σε άλλο πρόγραμμα/ καθεστώς για το ίδιο αντικείμενο του έργου.Σε περίπτωση υπαγωγής της δεν θα ενισχυθεί από άλλο Εθνικό ή κοινοτικό πρόγραμμα για την υλοποίηση της ίδιας πρότασης ή τμήματος αυτής .
- Η κάλυψη της ίδιας συμμετοχής σε περίπτωση που αυτή θα καλυφθεί με φορολογικά αποθεματικά να δηλώνεται ότι αυτά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ή πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη της ίδιας συμμετοχής άλλου ενισχυμένου προγράμματος.
- Σε υπό σύσταση εταιρείες να δηλώνεται η νομική μορφή και η μετοχική / εταιρική σύνθεση του κεφαλαίου της.
- Κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας για συμμετοχή στο πρόγραμμα ελήφθησαν υπόψη και έγιναν αποδεκτοί όλοι οι όροι και οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στο σχετικό οδηγό εφαρμογής και στο φάκελο υποψηφιότητας
- Σε περίπτωση συμμετοχής στο πρόγραμμα υποψηφίου επενδυτή ότι έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ή έχει απαλλαγεί νομίμως από αυτές
- Αποδέχομαι να διευκολύνω τους εθνικούς και κοινοτικούς ελέγχους
- Δεν έχω τελεσίδικα καταδικαστεί για οικονομικό αδίκημα σχετικά με καλλιέργεια κατοχή εμπορία διάθεση ναρκωτικών ουσιών ή /και απάτη εις βάρος του δημοσίου.

β) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΑΙΤΗΣΗΣ - ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

Τα περιεχόμενα της αίτησης – μελέτης θα πρέπει να ακολουθούν την δομή του Φακέλου Υποβολής Πρότασης, και θα πρέπει να υποβάλλονται σε τέσσερα(4) πλήρη έντυπα δακτυλογραφημένα σε μέγεθος Α4 και σε μορφή ντοσιέ. Επίσης θα πρέπει να υποβάλλεται ένα πλήρες αντίγραφο σε ηλεκτρονική μορφή, το κείμενο θα πρέπει να είναι σε μορφή word .

Στην αρχή κάθε φακέλου θα υπάρχει πίνακας περιεχομένων καθώς και πλήρη στοιχεία(τηλέφωνο, fax, διεύθυνση του υπεύθυνου εκπροσώπου του φορέα, με τον οποίο θα έρχονται σε επαφή οι υπηρεσίες του Υπουργείου και θα αναγράφεται υποχρεωτικά ο Α.Φ.Μ. του υποψήφιου).

Ο οδηγός Εφαρμογής και οι φάκελοι υποψηφιότητας του μέτρου είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Γεωργίας www.minagric.gr

γ) ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ / ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

Αποκλείονται οι επενδυτές / επενδυτικά σχέδια που εμπίπτουν στις ακόλουθες περιπτώσεις:

γ1) Εκπρόθεσμη υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας καθώς και η κατάθεση της αίτησης και των δικαιολογητικών σε άλλη υπηρεσία εκτός αυτής που ορίζεται από την προκήρυξη του Μέτρου.

γ2) Οι προτάσεις που παρουσιάζουν μερική ή ολική έλλειψη των απαιτούμενων συνημμένων της αίτησης του υποψήφιου δικαιολογητικών

γ3) Μη επιλέξιμα επενδυτικά σχέδια

γ4) Για την δράση που αφορά στα τουριστικά καταλύματα αποκλείονται τα επενδυτικά σχέδια που δεν πληρούν τους όρους και τις προϋποθέσεις της ΚΥΑ 471/2002

γ5) Οι υποψήφιοι στους οποίους κατά τον χρόνο υποβολής και εξέτασης του επενδυτικού τους σχεδίου έχουν επιβληθεί διοικητικές κυρώσεις για παραβίαση κοινοτικών Κανονισμών ή εθνικής Νομοθεσίας σχετικές με την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων

γ6) Οι υποψήφιοι που δεν παρουσιάζουν τεκμηριωμένη δυνατότητα κάλυψης των ίδιων πόρων για την πραγματοποίηση της επένδυσης σύμφωνα με το χρηματοδοτικό σχήμα.

γ7) Οι εν ενεργεία δημόσιοι υπάλληλοι οι οποίοι δεν προσκομίζουν εγγραφή άδεια δυνατότητας άσκησης παράλληλης επενδυτικής δραστηριότητας κατά την υποβολή του φακέλου υποψηφιότητας .

γ8) Οι υποψήφιοι επενδυτές που δεν έχουν την Ιθαγένεια Κράτους – Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

γ9) Οι υποψήφιοι επενδυτές που έχουν υπερβεί το 65 έτος της ηλικίας τους κατά την υποβολή της πρότασης.

γ10) Οι επενδυτές που δεν έχουν το 18 έτος τις ηλικίας τους κατά την υποβολή της πρότασης και δεν έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή δεν έχουν απαλλαγεί νόμιμα από αυτές.

γ11) Οι υποψήφιοι επενδυτές που έχουν τελεσίδικα καταδικαστεί για οικονομικό αδίκημα που σχετίζεται με την επαγγελματική τους δραστηριότητα ή αδίκημα σχετικό με καλλιέργεια κατοχή εμπορία διάθεση ναρκωτικών ουσιών και απάτη εις βάρος του Δημοσίου.

δ) ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η ενίσχυση χορηγείται στον δικαιούχο φορέα της επένδυσης με την μορφή επιδότησης κεφαλαίου και το ύψος της υπολογίζεται ως ποσοστό των επιλέξιμων δαπανών της επένδυσης.

Για τις ιδιωτικές επενδύσεις εκτός γεωργικού τομέα που υλοποιούνται στις περιοχές εφαρμογής των ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης του αγροτικού χώρου όπως αυτές προσδιορίζονται στον άξονα 7 του Ε.Π Α.Α.Α.Υ. 2000-2006 από μικρές επιχειρήσεις σύμφωνα με τον κανονισμό Ε.Ε 70/2001 ,ανά περιφέρεια ισχύουν τα ακόλουθα ποσοστά ενίσχυσης εκπεφρασμένων στο σύνολο του επιλέξιμου κόστους των επενδυτικών σχεδίων:

δ1) 60% για τις ακόλουθες Περιφέρειες: Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου, Περιφέρεια Αττικής, Επαρχία Τροιζηνίας, Νήσοι Κυθήρων, Αντικυθήρων, Ηπείρου, Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Ιόνιων Νησιών, Πελοποννήσου καθώς και όλα τα νησιά της χώρας εξαιρουμένης της Κρήτης

δ2) 55% για τις ακόλουθες Περιφέρειες: Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδος, Δυτικής Ελλάδος, Κρήτης.(Εξαιρείται ο νομός Θεσσαλονίκης)

δ3) 50% για τις ακόλουθες Περιφέρειες: Κεντρικής Μακεδονίας, Αττικής, Νομός Θεσσαλονίκης και λοιπές περιοχές περιφέρειας Αττικής.

Στα πλαίσια εξασφάλισης της ίδιας συμμετοχής από τον υποψήφιο το ποσό των ίδιων πόρων δεν μπορεί να είναι μικρότερο του 20% του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.

Το ποσοστό ενίσχυσης των προτεινόμενων έργων που αφορούν την ενίσχυση της προβολής των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών ανέρχεται σε 70% του συνολικού κόστους το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ ανά τριετία .

ε) ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ

Τα εγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια θα πρέπει να υλοποιηθούν εντός 30 ημερών από την ημερομηνία υπογραφής της Υπουργικής Απόφασης για την έγκριση και την υπαγωγή τους στο Μέτρο 7.9.

4) ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ

Οι υποψήφιοι υποβάλλουν τους φακέλους υποψηφιότητας σύμφωνα με τις ημερομηνίες που ορίζονται από την προκήρυξη του μέτρου

Οι φορείς που ενδιαφέρονται να εντάξουν επενδυτικά σχέδια στα πλαίσια της παρούσας υποβάλλουν αίτηση – μελέτη στη λειτουργούσα Δομή Στήριξης στα όρια της Περιφέρειας που εντάσσεται η περιοχή εφαρμογής του ολοκληρωμένου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Αιτήσεις που υποβάλλονται σε άλλους φορείς εκτός των οριζόμενων θεωρούνται ως μηδέποτε υποβληθείσες.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

1) ΣΤΑΔΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ:

α) Έλεγχος πληρότητας υποβαλλομένου φακέλου και επιλεξιμότητας της πρότασης

β) Βαθμολόγηση επενδυτικού σχεδίου σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης-κατάταξη των επενδυτικών σχεδίων

γ) Αποστολή αποτελεσμάτων της Γνωμοδοτικής Επιτροπής στους τελικούς δικαιούχους .

δ) Ο τελικός δικαιούχος ανάλογα με τις διατιθέμενες πιστώσεις και συνεπικουρούμενος από τις Δομές Στήριξης γνωστοποιεί στους εν δυνάμει εντασσόμενους τα αποτελέσματα της Γνωμοδοτικής Επιτροπής και τους καλεί να υποβάλουν δήλωση αποδοχής προσκομίζοντας τις απαιτούμενες εγγυητικές επιστολές και να προσαρμόσουν τα επενδυτικά τους σχέδια σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Γνωμοδοτικής Επιτροπής.

ε) Επιστολή ενημέρωσης στους απορριπτόμενους επενδυτές για τους λόγους απόρριψής τους

στ) Ενέργειες των τελικών δικαιούχων προς την υπηρεσία διαχείρισης του Ε.Π. Α.Α.Α.Υ σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζονται

ζ) Έκδοση υπουργικής απόφασης ένταξης

η) Οι απορριπτόμενοι έχουν δικαίωμα υποβολής ένστασης κατά των αποτελεσμάτων σε αποκλειστική προθεσμία 15 ημερών από την ημερομηνία γνωστοποίησης της απόφασης απόρριψής τους σύμφωνα με όσα ορίζονται στην ΚΥΑ 505/2002 όπως ισχύει σε κάθε φορά

2) ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ ΥΠΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΦΑΚΕΛΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ.

Εξετάζεται εάν η αίτηση εμπίπτει στις εγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες του Προγράμματος(επιλεξιμότητα της πρότασης), καθώς και η πληρότητα των δικαιολογητικών που περιλαμβάνονται σε αυτή .Στην περίπτωση που υπάρχουν ελλείψεις στα δικαιολογητικά της αίτησης – μελέτης, η αίτηση απορρίπτεται και τίθεται στο αρχείο.Δεν επιτρέπεται η υποβολή συμπληρωματικών στοιχείων ή η τροποποίηση του περιεχομένου του φακέλου υποψηφιότητας μετά την κατάθεση της αίτησης.

3) ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ-ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

Η βαθμολόγηση όσων επενδυτικών σχεδίων πληρούν τις προϋποθέσεις αυτής της ενότητας, γίνεται σύμφωνα με τα κριτήρια αξιολόγησης τα οποία παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα μας.Η κατάταξη των ενδιαφερομένων επενδυτικών γίνεται κατά φθίνουσα σειρά βαθμολογίας και στα πλαίσια του καθορισμένου ορίου πιστώσεων κατά δόση.

4) ΕΚΔΟΣΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Το Υπουργείο Γεωργίας προβαίνει στην έγκριση των έργων σε απόφαση του Υπουργού Γεωργίας αναλαμβάνοντας δέσμευση για την καταβολή των ενισχύσεων.

5) ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Οι επενδυτές υποχρεούνται το αργότερο εντός ενός μηνός από την ημερομηνία παραλαβής του εγγράφου με το οποίο ειδοποιούνται για την καταρχήν έγκριση του έργου να επιβάλλουν στην Δομή Στήριξης δυο εγγυητικές επιστολές τραπεζικής καλής εκτέλεσης του επενδυτικού σχεδίου για ποσό ίσο προς το 5% του επιλέξιμου κόστους του έργου εκάστη ,η πρώτη των οποίων θα επιστρέφεται με την βεβαίωση υλοποίησης του 30% του εγκριθέντος έργου, η δε δεύτερη με την βεβαίωση ολοκλήρωσης της επένδυσης.

Οι εγγυητικές επιστολές θα εκδίδονται υπέρ του Υπουργείου Γεωργίας-Διεύθυνση Προγραμματισμού και Γ.Δ.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

Τα επενδυτικά σχέδια που θα υποβληθούν στα πλαίσια του παρόντος προγράμματος μετά την υποβολή τους και εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις, αξιολογούνται σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζονται και αναλύονται παρακάτω.

1) ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

α) ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ- ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

α1) Πλήρης και ορθή συμπλήρωση του φακέλου υποψηφιότητας:

Στο κριτήριο αυτό εξετάζεται η πληρότητα και η ορθή συμπλήρωση του φακέλου υποψηφιότητας ώστε να είναι σωστή η διαμόρφωση πλήρους εικόνας του περιεχόμενου του επενδυτικού σχεδίου και των στοιχείων που απαιτούνται για την αξιολόγηση του.

α2) Ετοιμότητα υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου:

Στο κριτήριο αυτό εξετάζεται ο βαθμός ετοιμότητας για την άμεση έναρξη υλοποίησης της επένδυσης στοιχεία που θα εξεταστούν είναι η ύπαρξη των αναγκαίων μελετών άδειων εγκρίσεων κλπ σε συνδυασμό με το χρόνο που απαιτείται για την έκδοση τους.

β) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΦΟΡΕΑ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

β1) Ηλικία:

Στο κριτήριο αυτό εξετάζεται η ηλικία των φυσικών προσώπων του φορέα της επένδυσης κατά το χρόνο υποβολής της πρότασης.Στις περιπτώσεις ατομικών επιχειρήσεων βαθμολογείται η ηλικία του επιχειρηματία στις περιπτώσεις νομικών προσώπων (εταιρειών)βαθμολογείται η ηλικία του μετόχου/εταίρου με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στο μετοχικό/εταιρικό κεφάλαιο. Στην περίπτωση ίσων ποσοστών θα λαμβάνεται υπόψη ο μικρότερος σε ηλικία μέτοχος/εταίρος.Στις

περιπτώσεις συνεταιρισμών επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα (δημοτικές επιχειρήσεις) και γενικότερα επιχειρήσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα(σύλλογοι μη κυβερνητικές οργανώσεις θεωρείται ότι υπάρχει διάρκεια και φυσική συνέχεια και θα δίνεται η μεγαλύτερη βαθμολογία.

β2) Επιχειρηματική ικανότητα του φορέα της επένδυσης:

Στο κριτήριο αυτό θα εξεταστεί ο βαθμός της ικανότητας του φορέα της επένδυσης να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και την λειτουργία του επενδυτικού του σχεδίου .Στοιχεία που θα συνεκτιμηθούν είναι η γνώση , η εμπειρία ,η επιχειρηματική δραστηριότητα, η νομική μορφή, καθώς και κάθε στοιχείο που τεκμηριώνει την επιχειρηματική ικανότητα του φορέα της επένδυσης.

β3) Τρόπος κάλυψης της Ιδιωτικής Συμμετοχής:

Εξετάζεται ο βαθμός συμμετοχής του φορέα με ίδια κεφάλαια στο χρηματοδοτικό σχήμα της επένδυσης καθώς και τεκμηρίωση της ύπαρξης ρευστών διαθέσιμων και άλλου είδους περιουσιακών στοιχείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη της εταιρείας, θα εξετάζεται η δυνατότητα κάλυψης της συμμετοχής από τα διαθέσιμα κεφάλαια της εταιρείας ή από την δυνατότητα αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου.

γ) ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

γ1) Σκοπιμότητα του επενδυτικού σχεδίου σε σχέση με τις συνθήκες αγοράς και του κλάδου στη περιοχή:

Εξετάζεται ο βαθμός κάλυψης των αναγκών της περιοχής από το επενδυτικό σχέδιο , το νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται σε σχέση με επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου ο χαρακτήρας της επένδυσης καθώς και κάθε στοιχείο που τεκμηριώνει την αναγκαιότητα της επένδυσης σε σχέση με τις συνθήκες αγοράς στην περιοχή.

γ2) Αξιοποίηση νέας τεχνολογίας:

Εξετάζεται ο βαθμός αξιοποίησης νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία, η είσοδος νέας τεχνολογίας στην περιοχή, η αξιοποίηση ευρεσιτεχνιών, η εξοικονόμηση ενέργειας κλπ.

γ3) Συμβατικότητα του σχεδίου με την τοπική παράδοση και την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της περιοχής:

Το κριτήριο αφορά στις επενδύσεις στον τομέα των καταλυμάτων ,χώρων εστίασης κ.λ.π. Εξετάζεται η συμβατότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων με την τοπική αισθητική και αρχιτεκτονική της περιοχής, της παραδοσιακής κουζίνας κ.λ.π.

γ4) Ρεαλιστικότητα και αξιοπιστία του κόστους του επενδυτικού σχεδίου:

Εξετάζεται η ρεαλιστικότητα και αξιοπιστία του κόστους της επένδυσης σε σχέση με τις τιμές και τις ποσότητες των επιμέρους στοιχείων του προϋπολογισμού.

Επιπλέον θα εξεταστεί η αναγκαιότητα του συνόλου των προτεινόμενων κτιριακών εγκαταστάσεων, η δυναμικότητα και το εύρος του μηχανολογικού εξοπλισμού σε σχέση με τις πραγματικές παραγωγικές δυνατότητες της επένδυσης καθώς και ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας κλπ.

γ5) Βιωσιμότητα – Κερδοφορία της επένδυσης:

Εξετάζεται η βιωσιμότητα της επένδυσης την επόμενη 5ετία με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και συνεκτιμώνται τα αποτελέσματα των τριών τελευταίων χρήσεων σε υφιστάμενες επιχειρήσεις.

δ) ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

δ1) Δημιουργία αιτήσεων ισοδύναμων θέσεων απασχόλησης:

Εξετάζεται η δημιουργία ετήσιων ισοδύναμων νέων θέσεων απασχόλησης (μισθωτών και αυτό απασχολούμενων) που ο φορέας της επένδυσης δεσμεύεται να δημιουργήσει σε συνάρτηση με το ζητούμενο ποσό της δημόσιας επιχορήγησης.

Από τον αριθμό των νέων θέσεων απασχόλησης αφαιρείται ο αριθμός των απολυθέντων από το μόνιμο προσωπικό κατά το τελευταίο τετράμηνο

Η διάρκεια της δέσμευσης για την απασχόληση των νέων θέσεων είναι ένα έτος μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης.

δ2) Συμβολή στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας:

Εξετάζεται ο βαθμός συμβολής της επένδυσης στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας σε σχέση με την αξιοποίηση τοπικών πόρων, υλών προϊόντων, και υπηρεσιών τα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα πολλαπλασιαστικά, η δυνατότητα ματαβιβασιμότητας των αποτελεσμάτων της επένδυσης και η ενδυνάμωση και αναβίωση παραδοσιακών κλάδων της τοπικής οικονομίας.

δ3) Συμβολή στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος:

Εξετάζεται η συμβολή τόσο στην προστασία όσο και στην ανάδειξη του περιβάλλοντος που προκύπτουν είτε από τα στοιχεία της επένδυσης κτιριακές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις, έργα προστασίας περιβάλλοντος όσο και από τις δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης.

2) ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΡΙΜΟΔΟΤΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ

Θα δίνεται πρόσθετη πριμοδότηση πέντε μονάδων για κάθε κατηγορία στις παρακάτω περιπτώσεις:

α) Ο φορέας της επένδυσης είναι γυναίκα:

Η πριμοδότηση χορηγείται στις περιπτώσεις που φορέας της επένδυσης είναι γυναίκα. Στις εταιρίες και τους συνεταιρισμούς η πρόσθετη βαθμολογία θα δίνεται όταν το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο μετοχικό – εταιρικό κεφάλαιο είναι μεγαλύτερο ή ίσο του 75% και η διοίκηση – διαχείριση ασκείται από γυναίκα.

β) Ο φορέας της επένδυσης δεν έχει επιχορηγηθεί για οποιοδήποτε επενδυτικό σχέδιο στα πλαίσια κοινοτικών ή εθνικών ενισχύσεων:

Η πριμοδότηση χορηγείται στις περιπτώσεις που ο υποψήφιος επενδυτής χρηματοδοτείται για πρώτη φορά στα πλαίσια κοινοτικών ή εθνικών ενισχύσεων. Στις περιπτώσεις εταιριών που κάποιος από τους εταίρους ασκεί παρεμφερή δραστηριότητα και έχει χρηματοδοτηθεί για την δραστηριότητα αυτή στο παρελθόν δεν δίνεται η πριμοδότηση.

ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η επιχορήγηση της επένδυσης καταβάλλεται στον επενδυτή σε τρεις δόσεις, ως εξής:

α) Μετά την ολοκλήρωση του 30% του εγκεκριμένου φυσικού αντικειμένου της επένδυσης και μετά από γραπτό αίτημα του επενδυτή προς τη Δομή Στήριξης, πραγματοποιείται πιστοποίηση του υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου και καταβάλλεται προς τον επενδυτή το ποσό το οποίο αντιστοιχεί στη Δημόσια Δαπάνη του φυσικού αντικειμένου που τελικά πιστοποιείται.

β) Μετά την ολοκλήρωση του 70% του εγκεκριμένου φυσικού αντικειμένου της επένδυσης και μετά από γραπτό αίτημα του επενδυτή προς τη Δομή Στήριξης, πραγματοποιείται η δεύτερη πιστοποίηση του υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου και καταβάλλεται προς τον επενδυτή το ποσό το οποίο αντιστοιχεί στη Δημόσια Δαπάνη του νέου φυσικού αντικειμένου που υλοποιήθηκε μετά την πραγματοποίηση της πρώτης πιστοποίησης.

γ) Το υπόλοιπο της επιχορήγησης που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του 20% της εγκεκριμένης ενίσχυσης, καταβάλλεται στον επενδυτή μετά την ολοκλήρωση του έργου και την πιστοποίηση του συνολικού υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου.

Σε περίπτωση που υπάρχει μείωση του επιλέξιμου τελικού κόστους, σε σχέση με το προβλεπόμενο αρχικό επιλέξιμο κόστος, θα μειώνονται αναλογικά και τα ποσά των ενισχύσεων.

Μείωση των προβλεπόμενων βασικών μεγεθών της επένδυσης (εμβαδά, όγκοι, δυναμικότητες) θα επιφέρει αναλογική μείωση των ποσών ενίσχυσης, ανεξάρτητα αν ο προϋπολογισμός διαμορφώνεται σε επίπεδα ανώτερα από τα προβλεπόμενα.

Τα έργα πρέπει να εκτελούνται χωρίς παρεκκλίσεις από τις εγκεκριμένες αρχικές ή τροποποιημένες μελέτες. Στην περίπτωση τροποποίησης προηγείται η έγκριση της και ακολουθεί η καταβολή των ενισχύσεων.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ – ΚΥΡΩΣΕΙΣ

1) Ο επενδυτής οφείλει να εκτελέσει την επένδυση σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στην αίτηση που υποβλήθηκε στη Δομή Στήριξης και εγκρίθηκε και μέσα στα προκαθορισμένα χρονικά περιθώρια.

2) Ο επενδυτής υποχρεούται:

α) Να ενημερώνει απαραιτήτως για την ακριβή ημερομηνία έναρξης των εργασιών τη Δομή Στήριξης.

β) Να υποβάλλει στη Δομή Στήριξης την οριστική μελέτη του έργου (οικοδομική μελέτη και εγκεκριμένα από την αρμόδια πολεοδομία σχέδια) προκειμένου αυτή να διευκολύνεται στις εργασίες, εφ' όσον αυτή απαιτείται.

γ) Να παρέχει κάθε σχετική πληροφόρηση προκειμένου να διευκολύνει τις υπηρεσίες που παρακολουθούν την εκτέλεση του έργου του.

δ) Να αποδέχεται τον έλεγχο προσκομίζοντας οποιαδήποτε παραστατικά ζητηθούν και να παρέχει πρόσβαση στα λογιστικά του βιβλία από τα αρμόδια εντεταλμένα όργανα του κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ε) Να τηρεί τις υποχρεώσεις του για δημοσιότητα όπως αυτές προβλέπονται στον κανονισμό Ε.Ε 1159/2000.

στ) Να διευκολύνει τους εμπλεκόμενους φορείς του προγράμματος σε ότι αφορά σε θέματα προβολής και δημοσιότητας του (λήψη φωτογραφιών, καταχωρήσεις σε ΜΜΕ, συμμετοχή σε εκθέσεις, κλπ).

3) Φορείς οι οποίοι δηλώνουν ψευδή ή ανακριβή στοιχεία προκειμένου να επιτύχουν την επιχορήγηση τους απεντάσσονται από το πρόγραμμα και αποκλείονται για διάστημα έως 10 ετών από κάθε μορφής ενισχύσεις προσανατολισμού.

4) Το ελάχιστο ποσοστό υποχρεωτικής συμμετοχής του φορέα με ίδια κεφάλαια, όπως καθορίζεται στην απόφαση υπαγωγής του άρθρου 17, θα αναλύεται κατά προτεραιότητα για την αντιμετώπιση των πρώτων δαπανών του έργου.

5) Κάθε δυνητικός επενδυτής έχει δικαίωμα να υποβάλει κατ' ανώτατο όριο ένα επενδυτικό σχέδιο και μόνο σε μια Δομή Στήριξης, σε κάθε κύκλο προκήρυξης του κάθε Μέτρου. Η υποβολή περισσότερων της μίας υποβολής από τον ίδιο υποψήφιο καθιστά όλες τις υποβληθείσες προτάσεις του αυτοδίκαια άκυρες.

6) Ο επενδυτής υποχρεούται στην τήρηση των όρων της απόφασης της υπαγωγής. Σε περίπτωση μη τήρησης των όρων αυτών, ο Υπουργός Γεωργίας εκδίδει απόφαση ανάκλησης της υπαγωγής και μερικής ή ολικής επιστροφής των ποσών της δημόσιας επιχορήγησης. Είναι δυνατή η ανάκληση της απόφασης υπαγωγής μετά από αίτημα του επενδυτή, σύμφωνα με τις διατάξεις της Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) 505/2002.

7) Αίτημα τροποποίησης της απόφασης υπαγωγής που αφορά σε αύξηση του εγκριθέντος προϋπολογισμού της επένδυσης απαγορεύεται.

8) Κάθε δικαιούχος ενίσχυσης δεσμεύεται να μην μετεγκατασταθεί σε άλλη Περιφέρεια ή άλλη γεωγραφική ενότητα, εκτός αυτής στην οποία του έχει χορηγηθεί η επένδυση. Δεσμεύεται, επίσης, να μην μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε ετών, μετά την ολοκλήρωση της ενισχυόμενης επένδυσης. Σε περίπτωση που ο επενδυτής κατά τη διάρκεια της πενταετίας μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης, παύσει τη λειτουργία του ή εγκατασταθεί σε άλλη Περιφέρεια ή γεωγραφική ενότητα, ή μεταβάλλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης, υποχρεούται σε αναλογική επιστροφή του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης.

9) Απαγορεύεται η μεταβίβαση παγίων περιουσιακών στοιχείων της επένδυσης που έχουν επιχορηγηθεί, μέχρι τη συμπλήρωση πενταετίας από την ολοκλήρωση της από την οριστική παραλαβή του από την αρμόδια επιτροπή, εκτός εάν αυτά έχουν αντικατασταθεί από άλλα τουλάχιστον ισοδύναμου αποτελέσματος. Σε αντίθετη περίπτωση επιβάλλεται ολική ή μερική ανάκληση της απόφασης έγκρισης και η επιστροφή της καταβληθείσας επιχορήγησης. Απαγορεύεται επίσης η εκμίσθωση παγίων στοιχείων της επένδυσης για το ίδιο χρονικό διάστημα.

10) Από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης και για χρονικό διάστημα ενός έτους, ο επενδυτής έχει την υποχρέωση διατήρησης των δημιουργημένων νέων θέσεων απασχόλησης, όπως αυτές προβλέπονται στην απόφαση υπαγωγής. Σε αντίθετη περίπτωση, επιβάλλεται αναλογική επιστροφή της δημόσιας επιχορήγησης, με απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας.

11) Η δημόσια επιχορήγηση που καταβάλλεται στον επενδυτή δεν επιτρέπεται να εκχωρείται σε τρίτους. Κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η εκχώρηση σε πιστωτικό ίδρυμα για την παροχή βραχυπρόθεσμου δανείου, ισόποσου της εκχωρούμενης επιχορήγησης, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την πραγματοποίηση της επένδυσης.

12) Οποιαδήποτε επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών δημόσιας επιχορήγησης γίνεται εντόκως από την ημερομηνία καταβολής τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Δημοσίων Εσόδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER+

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER+;

Η LEADER+ είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει ως βασικό σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου και την προσέλκυση των νέων, μέσω της υλοποίησης πλέγματος δράσεων που ικανοποιούν παράλληλα τις εθνικές και κοινοτικές προτεραιότητες για τη Γ΄ Προγραμματική Περίοδο (απασχόληση, ισότητα, προστασία του περιβάλλοντος κλπ.).

Επιδίωξη της πρωτοβουλίας είναι η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού και της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, με την καλύτερη αξιοποίηση των φυσικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων τους, την ανακάλυψη νέων πηγών εισοδήματος και την παράλληλη προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στα πλαίσια της LEADER+, οι άνθρωποι της υπαίθρου:

- α) συμμετέχουν ενεργά και αποφασίζουν οι ίδιοι για την αναπτυξιακή προσπάθεια που γίνεται στην περιοχή τους,
- β) προβαίνουν σε μικρές επενδύσεις και δημιουργούν, παράλληλα, έναν ιδιαίτερα παραγωγικό ιστό,
- γ) ενεργούν συλλογικά και μέσα από δίκτυα (clusters), στηρίζουν επιχειρηματικές δραστηριότητες και
- δ) κάνουν οι ίδιοι πράξη όσα οραματίζονται για τον τόπο τους.

Για τους παραπάνω λόγους, τα κέντρα λήψης αποφάσεων δεν βρίσκονται σε κάποιο απομακρυσμένο από τα προβλήματα της υπαίθρου γραφείο κεντρικής υπηρεσίας αλλά εκεί, στη δική τους περιοχή.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ PLUS (+) ΣΤΟ LEADER+

Παρά το γεγονός ότι το LEADER διατηρεί το περιεχόμενο των προηγούμενων εφαρμογών (LEADER I και LEADER II), ωστόσο, υπάρχει μια διαφοροποίηση που εκφράζεται με την προσθήκη του + (plus = επιπλέον). Το LEADER+ επιδιώκει κάτι επιπλέον απ' αυτό που πρόσφεραν οι προηγούμενες εφαρμογές και εξακολουθούν να δίνουν σήμερα τα υπόλοιπα προγράμματα του Γ΄ Κ.Π.Σ.

Ο πιλοτικός χαρακτήρας του προγράμματος εξασφαλίζεται κυρίως μέσω των δικτύωσεων (clusters) και των συνεργασιών. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων, στην κοινή προβολή και προώθηση, στη συνεργασία και στη συλλογική

στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που μπορούν να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα των δράσεων.

Η πιλοτική διάσταση του προγράμματος επιτυγχάνεται με:

α) Την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών που ενσωματώνουν τις τοπικές ιδιομορφίες.

β) Την εφαρμογή νέων μεθόδων που αξιοποιούν τόσο το ανθρώπινο δυναμικό όσο και τους φυσικούς και χρηματοδοτικούς πόρους της περιοχής.

γ) Τη διασύνδεση έργων/δράσεων ή και επιχειρήσεων όλων των τομέων της οικονομίας, οι οποίοι κατά παράδοση είναι ανεξάρτητοι.

δ) Την υιοθέτηση πρωτότυπων μορφών οργάνωσης και συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER+

Το Εθνικό Πρόγραμμα LEADER+ έχει δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους:

1ος Στόχος: Η ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου, μέσω πιλοτικών εφαρμογών.

2ος Στόχος: Η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών, σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται τοπικά με την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής, η οποία διαρθρώνεται γύρω από ένα σημαντικό θέμα, που χαρακτηρίζει την ταυτότητα της περιοχής, το “Θέμα Συσπείρωσης”. Τα “θέματα συσπείρωσης” των τοπικών προγραμμάτων της χώρας μας είναι:

α) Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις περιοχές εφαρμογής.

β) Η χρήση σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας προϊόντων και υπηρεσιών.

γ) Η αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων και η διευκόλυνση της πρόσβασης στις αγορές με την ενδυνάμωση διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων, κυρίως για μικρές παραγωγικές μονάδες.

δ) Η αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης των περιοχών κοινοτικού ενδιαφέροντος Natura 2000.

ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΑΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΤΟ LEADER+;

Στην Ελλάδα η πρωτοβουλία LEADER+ εφαρμόζεται σε ορεινές περιοχές (χαρακτηρισμένες σύμφωνα με τον εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατάλογο των ορεινών, μειονεκτικών και με ειδικά προβλήματα

περιοχών) και νησιωτικές περιοχές, στις οποίες παρουσιάζεται η εντονότερη κοινωνικοοικονομική υστέρηση.

Ωστόσο, σε αιτιολογημένες περιπτώσεις και εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις (γεωγραφική γειτνίαση, ύπαρξη προβλημάτων αλλά παράλληλα αναπτυξιακών προοπτικών κ.λ.π), περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα και μειονεκτικές περιοχές καθώς και περιοχές Natura 2000.

Τα τοπικά προγράμματα LEADER+ είναι δυνατόν να υλοποιηθούν και σε περιοχές που καλύπτονται εν μέρει ή στο σύνολο τους από Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου – Ο.Π.Α.Α.Χ (άξονας 7 του Επιχειρησιακού Προγράμματος “Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 – 2006” ή Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα – ΠΕΠ).Σ’ αυτές τις περιπτώσεις, η εφαρμογή του LEADER+ είναι δυνατή μόνο για δράσεις που:

- α)δεν καλύπτονται από το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα (Ο.Π.Α.Α.Χ.),
- β)δε θα συμπεριληφθούν τελικά στο σχεδιασμό του Ολοκληρωμένου Προγράμματος (Ο.Π.Α.Α.Χ.),
- γ)λειτουργούν συμπληρωματικά, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα των δράσεων του Ολοκληρωμένου Προγράμματος (π.χ. συνεργασίες, δικτυώσεις, κλπ.),
- δ)εξασφαλίζουν την πιλοτική διάσταση του τοπικού προγράμματος και αναδεικνύουν την προστιθέμενη αξία της πρωτοβουλίας.

ΦΟΡΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ LEADER+

Τα τοπικά προγράμματα που εντάσσονται στην πρωτοβουλία LEADER+ σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.).Στο πλαίσιο του LEADER+, έχει εγκριθεί η υλοποίηση 40 τοπικών προγραμμάτων.Πρόκειται για Ανώνυμες Αναπτυξιακές Εταιρίες, οι οποίες αποτελούνται από συλλογικούς φορείς του ευρύτερου Δημοσίου ή Ιδιωτικού τομέα, όπως: η Τοπική Αυτοδιοίκηση (α΄ και β΄ βαθμού), Σύλλογοι, Παραγωγικά και Επιστημονικά Επιμελητήρια, Συνεταιρισμοί και Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, επιστημονικοί φορείς, περιβαλλοντικές και λοιπές οργανώσεις, εκπρόσωποι εργαζομένων, ιδιώτες και άλλοι.

Τα βασικά χαρακτηριστικά τους είναι:

- α)η μορφή Ανώνυμης Εταιρίας
- β)η ευρεία συμμετοχή τοπικών φορέων
- γ)η εγκατάσταση στις συγκεκριμένες περιοχές
- δ)η ύπαρξη ικανής οικονομικής ευρωστίας
- ε)η στελέχωση με εξειδικευμένο και επαρκές ανθρώπινο δυναμικό

ΠΟΙΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΥΠΟΒΑΛΟΥΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΝΟΣ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER+;

Η υποβολή επενδυτικών προτάσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί από Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα (ιδιώτες, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, επιχειρήσεις Ο.Τ.Α, Συνεταιρισμοί, Σύλλογοι, κ.λ.π.).

Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την υποβολή προτάσεων είναι:

- α) να υπάρχει εγκεκριμένο πρόγραμμα LEADER+ στη συγκεκριμένη περιοχή,
- β) η επενδυτική πρόταση να εντάσσεται στη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του τοπικού προγράμματος,
- γ) ο ενδιαφερόμενος να διαθέτει τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους (ίδια συμμετοχή).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ LEADER+ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ / ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι ενέργειες που ακολουθούνται από τις 40 Ομάδες Τοπικής Δράσης οι οποίες διαχειρίζονται τα τοπικά προγράμματα είναι:

- α) Ευρεία ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού με ημερίδες, δημοσιεύσεις, κλπ.
- β) Προκήρυξη του τοπικού προγράμματος, με σκοπό την υποβολή προτάσεων για έργα/επενδύσεις από τους ενδιαφερομένους (υποψήφιοι τελικοί αποδέκτες). Οι επενδυτικές προτάσεις συντάσσονται σύμφωνα με πρότυπο που χορηγείται από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης.
- γ) Αξιολόγηση των προτάσεων που υποβάλλονται, σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια για την επιλογή και ένταξη αυτών που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του τοπικού προγράμματος.
- δ) Υπογραφή σύμβασης μεταξύ της Ο.Τ.Δ. και του επενδυτή, αφού εγκριθεί η επενδυτική του πρόταση.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- α) Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής
- β) Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών εστίασης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής
- γ) Ανάπτυξη αγροτουρισμού (επισκέψιμα αγροκτήματα με πρόβλεψη υποδομής διανυκτέρευσης)

- δ) Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός, εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός, κλπ.)
- ε) Τοπικά κέντρα οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού
- στ) Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού τουρισμού (παραδοσιακά καφενεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης επισκεπτών, κλπ.)
- ζ) Βελτιώσεις επιχειρήσεων αγροτικού τουρισμού για προσαρμογή στις ανάγκες πιστοποίησης ή δικτύωσης (clusters).

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΟΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- α) Οικιστική αναβάθμιση περιοχών (οικισμών, γειτονιών, κλπ) με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, σε εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδίου οικιστικής ανάπτυξης
- β) Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς
- γ) Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- δ) Κέντρα πολιτιστικών και λοιπών δραστηριοτήτων (πολιτιστικά κέντρα, θέατρα, κλπ.)
- ε) Σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, μονοπατιών-χαρτογραφήσεις.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

1) Τίτλος κατοχής:

α) Τίτλος ιδιοκτησίας του οικοπέδου ή του ακινήτου του φορέα της επένδυσης ή των εταίρων, νομίμως μεταγγραμμένο στο υποθηκοφυλακείο, το οποίο θα συνοδεύεται από πρόσφατο πιστοποιητικό βαρών και μη διεκδικήσεων από το αρμόδιο υποθηκοφυλακείο.

ή

β) Συμβολαιογραφικό έγγραφο μίσθωσης οικοπέδου ή ακινήτου και πιστοποιητικό μεταγραφής στο υποθηκοφυλακείο για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 20 ετών από την υποβολή της αίτησης, για επενδύσεις που προτείνονται νέες κτιριακές εγκαταστάσεις. Το έγγραφο αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από τα παραστατικά της παραγράφου (I) και αφορούν στον ιδιοκτήτη (εκμισθωτή).

ή

γ) Συμφωνητικό επαγγελματικής μίσθωσης θεωρημένο από τη Δ.Ο.Υ., διάρκειας τουλάχιστον 5 ετών από την υποβολή της αίτησης, για επενδύσεις που αφορούν εκσυγχρονισμό επιχειρήσεων. Το έγγραφο αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από τα παραστατικά της παραγράφου (Ι) και αφορούν στον ιδιοκτήτη (εκμισθωτή).

Για ενδεχόμενες λοιπές περιπτώσεις που αφορούν ιδιοκτησιακό καθεστώς, παρέχονται διευκρινήσεις από την Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π.-Κ.Π. LEADER+.

Επιπλέον για ιδιόκτητη έκταση χαρακτηρισμένη από την αρμόδια δασική υπηρεσία, μερικώς ή ολικώς, ως δάσος/ δασική έκταση ή είναι δάσος/ δασική έκταση μη χαρακτηρισμένη από αρμόδια δασική υπηρεσία, απαιτείται ο τελικός αποδέκτης να υποβάλλει την προβλεπόμενη πράξη χαρακτηρισμού της έκτασης από την αρμόδια δασική υπηρεσία, πρόσφατης επικύρωσης, από την οποία μεταξύ των άλλων προκύπτει ότι μέρος ή όλη η έκταση δεν διεκδικείται από το δημόσιο.

2) Μελέτες – Αδειοδοτήσεις – Έγκρίσεις

α) Οικονομοτεχνική μελέτη και αναλυτικό προϋπολογισμό του υποέργου (προσμέτρηση , τιμή μονάδος) με διαχωρισμό του καθαρού ποσού και του Φ.Π.Α. με βάση αφ' ενός τις τιμές αγοράς της περιοχής ως προς τα υλικά και τις εργασίες των συγκεκριμένων αναφερομένων χαρακτηριστικών και ποιοτικών προδιαγραφών των κτιριακών και τεχνικών στοιχείων των υποέργων και αφ' ετέρου τις τιμές προτιμολογίων (προσφορών) για τα μεταφορικά μέσα, το μηχανολογικό και λοιπό εξοπλισμό.

β) Μελέτη βιωσιμότητας

γ) Έγκριση καταλληλότητας οικοπέδου από την αρμόδια περιφερειακή Δ/ση του Ε.Ο.Τ.

δ) Αρχιτεκτονική μελέτη και έγκριση αυτής.

ε) Έκδοση οικοδομικής άδειας.

στ) Περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις όπου απαιτείται.

ζ) Άδεια λειτουργίας (Ειδικό σήμα λειτουργίας Ε.Ο.Τ.).

η) Ειδικότερα για τις περιπτώσεις ποιοτικού εκσυγχρονισμού καταλυμάτων για κατάταξη σε λειτουργική μορφή και τάξη βάσει των κατηγοριών της Κ.Υ.Α. 471/2000, απαιτείται τροποποίηση της αρχιτεκτονικής μελέτης και έγκρισής της από την Περιφερειακή Δ/ση του

Ε.Ο.Τ. η οποία βεβαιώνει με την ολοκλήρωση του υποέργου την παραπάνω μορφή και τάξη.

θ) Ειδικότερα για τη μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε καταλύματα απαιτείται επιπλέον η απόφαση χαρακτηρισμού των, όπως παραπάνω, από τον αρμόδιο φορέα (ΥΠ.ΠΟ, Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε, Περιφερειακή Δ/νση Τουρισμού).

ι) Ειδικότερα για τις περιπτώσεις τουριστικών εγκαταστάσεων διημέρευσης, εστίασης και εξυπηρέτησης, απαιτείται επιπλέον άδεια ίδρυσης (αρχικά) και λειτουργίας (με την ολοκλήρωση) από τη Δ/νση Υγιεινής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

κ) Ειδικότερα για τις περιπτώσεις καταλυμάτων σε επισκέψιμα αγροκτήματα το ελάχιστο εμβαδόν του αγροκτήματος απαιτείται να είναι 20 στρ. και 50 στρ. εάν προβλέπεται δράση η οποία περιλαμβάνει σταυλισμό ίππων (Π.Δ. 43/2002 – Υγειονομική Διάταξη), όπου απαιτείται και για τις λειτουργικές μορφές και τάξεις.

λ) Ειδικότερα για τις παρεμβάσεις εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού όταν αυτές προβλέπεται να αναπτυχθούν σε δάση/δασικές εκτάσεις απαιτείται έγκριση της αρμόδιας Δασικής Υπηρεσίας.

μ) Για τις περιπτώσεις καθετοποίησης της παραγωγής στο αγρόκτημα (μεταποίηση κλπ.) ισχύουν τα αναφερόμενα στην αντίστοιχη δράση της κατηγορίας 1.2.2

ν) Δικαιολογητικά έγγραφα δημοπράτησης και σύναψης συμβάσεων στις περιπτώσεις που ο τελικός αποδέκτης υποχρεούται για τις διαδικασίες αυτές από την νομοθεσία που τον διέπει.

ξ) Βεβαίωση της Δ.Ο.Υ. έναρξης εργασιών του επενδυτή με τις τροποποιήσεις του, από την οποία προκύπτει το καθεστώς Φ.Π.Α.

Όλα τα παραπάνω δικαιολογητικά απαιτείται να υποβάλλονται στα πλαίσια των χρονικών περιθωρίων, που οι σχετικές αποφάσεις καθορίζουν, όπως αυτές ισχύουν κάθε φορά.

Πρωτότυπα δικαιολογητικά έγγραφα απόδειξης υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου του υποέργου:

α) Αναλυτική επιμέτρηση, με υπογραφές τουλάχιστον του (των) κατασκευαστή (ων) και του επιβλέποντος.

β) Ανακεφαλαιωτικός Πίνακας, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει όλες τις προηγούμενες ποσότητες των αναλυτικών επιμετρήσεων ξεχωριστά και θα υπογράφεται τουλάχιστον από τον επιβλέποντα και τον Τελικό Αποδέκτη.

γ) Λογαριασμός, οποίος θα υπογράφεται τουλάχιστον από τον τελικό Αποδέκτη.

Στις περιπτώσεις που ο Τελικός Αποδέκτης είναι ΟΤΑ, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου κλπ. υποχρεούται να προσκομίζει τα προβλεπόμενα από το νομοθετικό του πλαίσιο αντίστοιχα παραστατικά.

Πρωτότυπα εξοφληθέντα δικαιολογητικά έγγραφα των δαπανών όπως προβλέπονται από τον Κ.Β.Σ. που πραγματικά καταβλήθηκαν από τον τελικό αποδέκτη, κατά περίπτωση, όπως παρακάτω ή αντίστοιχα έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής ισχύος:

α) Θεωρημένο Τιμολόγιο – Δελτίο αποστολής υλικών, εξοπλισμού κλπ. επί του αυτού εντύπου.

β) Θεωρημένο Τιμολόγιο και το προβλεπόμενο Δελτίο αποστολής που εκδόθηκε για τη διακίνηση των υλικών κλπ. (Τιμολόγιο υλικών αθεώρητο, όταν υφίστανται Δελτία Αποστολής θεωρημένα).

γ) Θεωρημένη Απόδειξη παροχής Υπηρεσιών.

δ) Θεωρημένο Τιμολόγιο παροχής Υπηρεσιών

ε) Θεωρημένο Τιμολόγιο τεχνικών έργων εργολάβου(στην περίπτωση ανάθεσης σε εργολάβο της υλοποίησης του υποέργου, υλικά και εργασίες με βάση σύμβαση συνεργασίας η οποία επισυνάπτεται στο τιμολόγιο και αναφέρεται σε αυτό) και φωτοαντίγραφα των δελτίων αποστολής εκ των πρωτοτύπων ευρισκομένων στο αρχείο του εργολάβου.

στ) Φορτωτική (υποχρεωτικά το τρίτο αντίγραφο της φορτωτικής το οποίο φέρει την ένδειξη «ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΑΠΑΝΗΣ»)

ζ) Απόδειξη δαπάνης του τελικού αποδέκτη του άρθρου 15 του Κ.Β.Σ. (Π.Δ. 186/1992) όταν ο παρέχων την εργασία είναι μη επιτηδευματίας (προσωρινά απασχολούμενος), συμπληρωμένη όπως προβλέπεται.

η) Παραστατικό του ασφαλιστικού φορέα για την καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών

θ) Θεωρημένο τιμολόγιο αγοράς οχημάτων και μηχανημάτων μεταφοράς συνοδευόμενο από το συμβόλαιο αγοράς αυτών.

ι) Και λοιπά κατά περίπτωση δικαιολογητικά.

Όλα τα παραπάνω δικαιολογητικά δαπανών:

α) Να είναι πρωτότυπα και να φέρουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά νομιμότητας όπως ορίζεται από τον Κ.Β.Σ.

β) Να είναι με σαφήνεια καταχωρημένα σε αυτά το είδος και η ποιότητα των υλικών, η ποσότητα, η τιμή μονάδος, η δαπάνη ή η αναλυτική περιγραφή των υπηρεσιών.

γ) Να φέρουν επί του σώματος την σφραγίδα «ΕΞΟΦΛΗΘΗ», την επωνυμία και υπογραφή του εκδώσαντος καθώς και την ημερομηνία εξόφλησης. Σε περίπτωση που εκδόθηκε δικαιολογητικό δαπάνης «ΕΠΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙ» θα πρέπει να συνοδεύεται από εξοφλητική απόδειξη του εκδώσαντος με την επωνυμία του, υπογραφή και ημερομηνία εξόφλησης.

δ) Ειδικά στην περίπτωση που η συναλλαγή αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15000 € και άνω, απαιτείται η τμηματική ή ολική εξόφληση να γίνεται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με δίγραμμη επιταγή, η οποία θα φέρει πλέον του ονόματος του λαμβάνοντος και Α.Φ.Μ. αυτού, (Άρθρο 16, Παρ. 5, Ν. 2992/2001)

ε) Στο δελτίο αποστολής θα πρέπει οπωσδήποτε να αναγράφεται ο αριθμός κυκλοφορίας του μεταφορικού μέσου όπως ορίζεται στο άρθρο 16 παρ.4 του Ν.2992/2001 οι τύποι των προϊόντων μεταφοράς και οι ποσότητες αυτών.

στ) Δεν αποτελούν επιλέξιμη πληρωμή, οι εξοφλήσεις Τιμολογίων για αγορές αγαθών και υπηρεσιών από τους Τελικούς Αποδέκτες των ενισχύσεων, με επιταγές πελατών ή μεταχρονολογημένες επιταγές.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

(Κατά περίπτωση με τις τροποποιήσεις του και όπως ισχύει κάθε φορά)

- 1) Π.Δ. με αριθ. 33/79 «περί τουριστικών καταλυμάτων εντός παραδοσιακών κτισμάτων»
- 2) Ν. 1650/86 (Φ.Ε.Κ.) 160Α/86 «Περί προστασίας του περιβάλλοντος»
- 3) Φ.Ε.Κ. 797/Β/86 «Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς των περιοχών της χώρας. Καθορισμός περιοχών ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης»
- 4) Υπ' αριθ. 530992/28/9/1987 Υπ. Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 557/Β/87) «Τεχνικές προδιαγραφές τουριστικών εγκαταστάσεων»
- 5) Κ.Υ.Α. 69269/5387/90 (Φ.Ε.Κ. 678/Β/90) «Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο μελέτης Περιβαλλοντικών επιπτώσεων , καθορισμός περιεχομένου Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και λοιπές συναφείς διατάξεις»
- 6) Ν.2160/93 (Φ.Ε.Κ. 118/Α/93) « Ρυθμίσεις για τον Τουρισμό και άλλες διατάξεις»
- 7)Υπ' αριθ. 5302664/94 Υπ. Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 228/Β/94) «Διαδικασίες έκδοσης και χορήγησης του ειδικού σήματος λειτουργίας σε κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα παρ.3 άρθρ. 3 Ν.2160/93
- 8) Υπ' αριθ. 503564/94/Απόφαση Ε.Ο.Τ. «Διαδικασία και δικαιολογητικά εγκρίσεως αρχιτεκτονικών μελετών τουριστικών καταλυμάτων»
- 9) Φ.Ε.Κ. 1094/Β/95 Τροποποίηση και συμπλήρωση της 2647/ΥΠΕΘΟ/538866/ΕΙΔ.135ΕΟΤ/ 19-11-86 Απόφασης Υφυπουργού Εθν. Οικονομίας «Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς των περιοχών της χώρας. Καθορισμός περιοχών ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης»
- 10) Εγκ. 9/1810/458/30/30-1-96 «Περιεχόμενο φακέλου για την προέγκριση χωροθέτησης έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις διατάξεις Κ.Υ.Α. 69269/5387/90»
- 11) Υπ' αριθ. 56616/2000 Υπ. Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 803/Β/00) «Καθορισμός τμημάτων της Επικράτειας στην οποία δεν έχουν εφαρμογή τα κίνητρα επιχορήγησης και επιδότησης τόκων καθώς και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης του Ν. 2601/98, για τις επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων»

- 12) Π.Δ. με αριθ. 337/00 «για την κατάταξη ενοικιαζομένων δωματίων και ενοικιαζομένων διαμερισμάτων σε κατηγορίες με το σύστημα των κλειδιών»
- 13) Π.Δ. με αριθ. 43/02 «για την κατάταξη των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε κατηγορίες με σύστημα αστέρων και τεχνικές προδιαγραφές αυτών»
- 14) Ν.3010/02 (Φ.Ε.Κ. 91Α/02) «Εναρμόνιση του Ν.1650/86 με τις οδηγίες ΕΕ -11/97 και Ε.Ε – 61/96 διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις»
- 15) Κ.Υ.Α. 471/10-07-02 «Προσδιορισμός των λειτουργικών μορφών και τάξεων των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που είναι δυνατό να εντάσσονται στα Επιχειρησιακά Προγράμματα αρμοδιότητας Υπουργείου Γεωργίας και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) κατά την Γ΄ Προγραμματική Περίοδο, ως εγκαταστάσεις ανάπτυξης Αγροτικού Τουρισμού.
- 16) Υπ. Απόφαση 1661 «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων της υπ΄ αριθ. 69269/5387 Κ. Υ. Α. (Φ.Ε.Κ.) 786/20-10-94»
- 17) Απόφαση αριθμ. 385951 «Καθορισμός συμπληρωματικών μέτρων για την εφαρμογή των διατάξεων του Καν. Αριθμ. 1493/99 που αναφέρονται στη διαφήμιση των αμπελοοινικών προϊόντων (Φ.Ε.Κ. 1180/25-9-2000)
- 18) Π.Δ. 283/89 «Προμήθειες και εκτέλεση των συνεταιριστικών οργανώσεων και συνεταιριστικών εταιρειών»
- 19) Διατάξεις Δασικής Νομοθεσίας (Ν.Δ. 86/69, Ν.998/28/29-12-79)
- 20) Διατάξεις Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα
- 21) Και λοιπές διατάξεις όπως αυτές ισχύουν κάθε φορά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο αγροτικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια νέα πηγή εισοδήματος και συνεπακόλουθα ένα σημαντικό επιπρόσθετο εισόδημα για τις αγροτικές κοινωνίες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας σε τουριστικές επιχειρήσεις όπως τις επιχειρήσεις εστίασης και τροφοδοσίας, καταστήματα λιανικής πώλησης, μεταφορές, ψυχαγωγία, γεγονός που δίνει νέες προοπτικές ζωής στους νέους των αγροτικών περιοχών. Επίσης, διασφαλίζονται με αυτό το τρόπο οι υπάρχουσες ευκαιρίες απασχόλησης σε υπηρεσίες, όπως είναι ο τομέας της ιατρικής φροντίδας και των μεταφορών αλλά και σε πιο παραδοσιακούς τομείς, όπως είναι οι βιοτεχνίες και τα είδη λαϊκής τέχνης.

Ο λόγος που έχουμε δει την πολιτεία, αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση να κάνουν βήματα προόδου σ' αυτόν τον τομέα τα τελευταία χρόνια με όλα τα προγράμματα στήριξης που έχουν υιοθετήσει για την ενίσχυση του αγροτουρισμού, είναι για την διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, παρέχοντας μία ευρύτερη και σαφώς σταθερότερη οικονομική βάση για την τοπική κοινότητα. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτουν ενδεχομένως ευκαιρίες για πολλαπλές οικονομικές δραστηριότητες και ως εκ τούτου μειώνονται οι πιθανότητες οικονομικής ύφεσης με αποτέλεσμα το επίπεδο του εισοδήματος να σταθεροποιείται.

Με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Γεωργίας αλλά και με την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ που έχουμε αναφέρει στην εργασία μας, υποστηρίζονται οι υπάρχουσες επιχειρήσεις και υπηρεσίες, αλλά επίσης, προσελκύονται νέοι επιχειρηματίες στην περιοχή, και έτσι δημιουργείται περαιτέρω διαφοροποίηση και ενδυνάμωση της τοπικής κοινωνίας. Με αυτά τα προγράμματα επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό επίπεδο και η συνεργασία του πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της παραγωγής.

Με αυτές τις πρωτοβουλίες που πάρθηκαν, βλέπουμε την περιφέρεια τα τελευταία χρόνια να αναπτύσσεται λόγο του ότι η ύπαρξη του αγροτουρισμού συντελεί σημαντικό ρόλο για τη δημιουργία αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής, που πιθανώς να καθυστερούσαν για αρκετά ακόμη χρόνια χωρίς τα προγράμματα αυτά. Έτσι βλέπουμε να δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να συνεχιστεί η

παραγωγή προϊόντων κατά κύριο λόγο παραδοσιακών, που πιθανώς να είχαν εκλείψει.

Με την υλοποίηση των προγραμμάτων που αναφέραμε στις εργασίες μας αλλά και ως μοχλός ανάπτυξης της υπαίθρου, ο αγροτουρισμός, μπορεί να αναβάθμισε την υπαίθρο ακόμη και σε κοινωνικό επίπεδο. Η δημιουργία σύγχρονων εγκαταστάσεων και θέλγητρων, η διατήρηση και η υποστήριξη των τοπικών υπηρεσιών, η αύξηση των κοινωνικών επαφών σε απομονωμένες κοινότητες και η δημιουργία ευκαιριών για ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων, είναι μερικά από αυτά που θα επιφέρει η ανάπτυξη της υπαίθρου. Με την βοήθεια του αγροτουρισμού συντηρείται η μνήμη των ανθρώπων με την αναβίωση τοπικών εθίμων, διατηρείται η πολιτιστική ταυτότητα, αναπτύσσεται ο ρόλος της γυναίκας, αυξάνεται ο πληθυσμός των αγροτικών περιοχών αντιστρέφοντας την ισχυρή τάση της αστικοποίησης και δίνοντας έτσι ξανά ζωή στην εξασθενημένη περιφέρεια.

Για πολλούς τουρίστες το πρωταρχικό κίνητρο για να επισκεφτούν τις περιοχές της υπαίθρου είναι αυτό καθ' αυτό το περιβάλλον. Η επιτυχία της ανάπτυξης του αγροτουρισμού έγκειται, κατά κύριο λόγο, στο ελκυστικό περιβάλλον. Οι αποφάσεις που έχουν παρθεί κατά καιρούς αλλά και τα προγράμματα στήριξης παρέχουν τόσο τις οικονομικές πηγές όσο και το ερέθισμα για την διατήρηση, προστασία και βελτίωση του φυσικού αγροτικού περιβάλλοντος.

Η υποστήριξη για την διάσωση και τη βελτίωση του ιστορικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων των εξοχικών σπιτιών, κήπων και δασικών εκτάσεων αλλά επίσης και τη συντήρηση και αναπαλαίωση εγκαταλειμμένων κτιρίων στην υπαίθρο, είναι ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που προσφέρουν τα προγράμματα αυτά. Ο αγροτικός τουρισμός οδηγεί πολλές φορές απρόσμενα, σε γενικές περιβαλλοντικές βελτιώσεις των αγροτικών πόλεων και χωριών όπως είναι η διάθεση σκουπιδιών, η ρύθμιση της κυκλοφορίας και οι κτιριακές βελτιώσεις. Ένας από τους στόχους της ανάπτυξης του αγροτουρισμού είναι και η ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.

Τέλος, ο αγροτουρισμός πρέπει να γίνει ο λόγος για τη διατήρηση των νέων ανθρώπων στις εστίες τους, ο λόγος που θα εμποδίσει την εσωτερική μετανάστευση και το ξερίζωμα των νέων ανθρώπων για αναζήτηση ευκαιριών ζωής σε περιοχές άγνωστες και αδιάφορες έως και πιθανόν εχθρικές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ (ΚΥΑ 471/02)

ΘΕΜΑ: προσδιορισμός των λειτουργικών μορφών και τάξεων των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που είναι δυνατό να εντάσσονται στα επιχειρησιακά προγράμματα αρμοδιότητας υπουργείου γεωργίας και τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα(ΠΕΠ)κατά την Γ Προγραμματική περίοδο, ως εγκαταστάσεις ανάπτυξης Αγροτικού τουρισμού.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

1. Έχοντας υπόψη τις διατάξεις:

(α) του ν.δ. 131/74 'περί περιοχής οικονομικών ενισχύσεων στη γεωργική , κτηνοτροφική, δασική, και αλιευτική παραγωγή' (Α 320) ,όπως τροποποιήθηκε με τους ν. 140/83 (Α 242) και 2512/97 (Α 138).

(β) του άρθρου 29 του ν.1552/1985'Κυβέρνηση και κυβερνητικά όργανα (Α 127),όπως το άρθρο προστέθηκε με το άρθρο 27 του ν. 2081/1992'ρύθμιση του θεσμού των Επιμελητηρίων, τροποποίηση διατάξεων του νόμου ν.1712/1987 για τον εκσυγχρονισμό τω επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών και άλλες διατάξεις (Α 154) και τροποποιήθηκε με την παρ. 2^{ου} άρθρου 1 του ν. 2469/997 'Περιορισμός και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κρατικών δαπανών και άλλες διατάξεις ' (Α 38)

(γ) του άρθρου 39 παρ. 10 του ν. 2065/92 'Αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις'(Α 113)

(δ) του ν.2601/1998 'Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις'(Α 81)

(ε) του άρθρου 21 παρ.8 του ν.2741/99 (ενιαίος φορέας ελέγχου τροφίμων και άλλες ρυθμίσεις του ΥΠ Ανάπτυξης (Α'99)

(στ) του Π.Δ/τος με αριθμό 337/00 'για την κατάταξη ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων σε κατηγορίες με το σύστημα των κλειδιών .

(ζ) του Π.Δ/τος με αριθ.33/79 περί τουριστικών καταλυμάτων εντός παραδοσιακών κτισμάτων' (Α 10)

2. Έχοντας υπόψη τους κανονισμούς:

(α)καν. (ΕΚ) 1257/99 του συμβολαίου' περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία'

(β) καν (ΕΚ 1257/99) του Συμβουλίου «για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών».

(γ) καν.69/01 και 70/01 της επιτροπής της Ε.Κ για την εφαρμογή των άρθρων 87,88 της συνθήκης της ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις ήσσονος σημασίας και προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

3. Έχοντας υπόψη την οδηγία με αριθ.75/258

4. την αριθ. 451/2001 απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και γεωργίας για τα καθεστώτα ενισχύσεων του κοινοτικού πλαισίου στήριξης 2000-2006 για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

5. την αριθ. 56616/2000 απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Ανάπτυξης, καθαρισμός τμημάτων της επικράτειας στα οποία δεν έχουν εφαρμογή τα κίνητρα επιχορήγησης και επιδότησης τόκων καθώς και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης του ν.2501/98, για τις επενδύσεις ίδρυσης και επέκτασης ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων.

6. την αριθ. Ε(2001)845/06.04.01 απόφαση της Ε.Ε για την έγκριση του Ε.Π αγροτικής ανάπτυξης- ανασυγκρότηση της υπαίθρου

7. την αριθ. Ε(2001)3562/19-11-2001 απόφαση της ευρωπαϊκής επιτροπής με την οποία εγκρίθηκε το Ε.Π κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader+

8. τα εγκεκριμένα από την ευρωπαϊκή επιτροπή περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα Π.Ε.Π.

9. την αριθ 2647/ΥΠΕΘΟ/538866/ΕΙΔ135/ΕΟΤ19.11.86 απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, «Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της Χώρας. Καθορισμός περιοχών ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης» όπως τροποποιήθηκε και σήμερα ισχύει.

10. την αριθ.485/2001 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και Υπουργού Ανάπτυξης ανάθεση αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Ανάπτυξης Αλέξανδρο Καλαφάτη, Χρήστο Θεοδώρου και Δημήτριο Γεωργακόπουλο.

11. το γεγονός ότι από την εφαρμογή της παρούσας δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού

ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΝ:

ΑΡΘΡΟ 1

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Παρεμβάσεις Αγροτικού Τουρισμού μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ακόλουθων επιχειρησιακών προγραμμάτων:

(α) Ε.Π 'Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου' και ειδικότερα στα μέτρα 7.6 'Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και η απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων' και 7.9 'ενθάρρυνση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων'

(β) Ε.Π κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER+ και ειδικότερα στο πλαίσιο του μέτρου 1.2 'ενισχύσεις σε επενδύσεις – Στήριξη στην επιχειρηματικότητα

(γ) περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα και ειδικότερα στο πλαίσιο των «Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου» και στο πρόγραμμα «Πολυαπασχόλησης στη γεωργική εκμετάλλευση» σε εφαρμογή του κεφ. ΣΤ της αριθ. 451/01 ΚΥΑ όπως αυτή ισχύει κάθε φορά.

Λειτουργικές μορφές και τάξεις τουριστικών καταλυμάτων

Άρθρο 2

Ίδρυση νέων κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

Οι λειτουργικές μορφές και τάξεις νέων τουριστικών καταλυμάτων που ενισχύονται στα πλαίσια των μέτρων και δράσεων ανάπτυξης αγροτικού τουρισμού των προγραμμάτων του κεφ. Α είναι δυνατό να είναι οι ακόλουθες:

Α. Παραδοσιακά ή διατηρητέα κτίρια: πρόκειται για επισκευή αποκατάσταση παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων και μετατροπή τους σε τουριστικά καταλύματα, σε εφαρμογή αρχιτεκτονικής μελέτης, που συντάσσεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Π.Δ 23/79 07 94 (ΦΕΚ 6168/09 84) απόφαση του γενικού γραμματέα του ΕΟΤ.

Τα ανώτερα κτίσματα πρέπει να είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά ή διατηρητέα, από τις αρμόδιες κατά τόπους υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ή του ΥΠ.ΠΟ

Β. Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου 5,4 και 3 αστερών :Πρόκειται για μορφή ξενοδοχείου που περιλαμβάνει κοινόχρηστους χώρους υποδοχής, παραμονής, εστίασης και αναψυχής πελατών ,υπνοδωμάτια ,λουτρά και βοηθητικούς χώρους.

Η ίδρυση τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές που προβλέπονται στο Π.Δ.43/02 (ΦΕΚ 43/02)

Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 10

Γ. Ξενοδοχεία τύπου MOTEL 4 και 3 αστερών .Πρόκειται για ξενοδοχεία που περιλαμβάνουν κοινόχρηστους χώρους υποδοχής, παραμονής ,εστίασης και αναψυχής πελατών, υπνοδωμάτια με ιδιαίτερα λουτρά και βοηθητικούς χώρους. Τα ξενοδοχεία τύπου MOTEL ιδρύονται εφόσον η σχετική χρήση επιτρέπεται από τις κείμενες διατάξεις, είτε εκτός σχεδίου αλλά εντός ΖΟΕ είτε εκτός σχεδίου εκτός οικισμών και γενικά εκτός κατοικημένων περιοχών ή στις παρυφές τέτοιων περιοχών αλλά απαραίτητως επί οδικών αρτηριών μεγάλης κυκλοφορίας που ενώνουν μεγάλα αστικά ή τουριστικά κέντρα και εμφανίζουν σημαντική κίνηση αυτοκινήτων (εθνικό και επαρχιακό δίκτυο) .Η ίδρυση τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στο Π.Δ. 43/02(ΦΕΚ 43/Α/02)

Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 10.

Δ. Ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων 5,4 και 3 αστερών: Πρόκειται για ξενοδοχεία που διαθέτουν κοινόχρηστους χώρους υποδοχής και παραμονής πελατών ,βοηθητικούς χώρους και περιλαμβάνουν διαμερίσματα ενός, δυο ή περισσότερων κύριων χώρων με πλήρες λουτρό και μικρό μαγειρείο .Η ίδρυση τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες, που προβλέπονται στο Π.Δ 43/02(ΦΕΚ43/02).Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων ανέρχεται σε 10.

Ε. Τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις και τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες:

Οι Τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις είναι μονόροφες ή δύοροφες μονοκατοικίες ενδιαφέρουσας αρχιτεκτονικής μορφής που έχουν ανεξάρτητη και άμεση εξωτερική προσπέλαση, ιδιωτικότητα και παρουσιάζουν αυτοτέλεια οικοπέδου και κτίσματος, όπου ανήκει αποκλειστικά και ο διαμορφωμένος κήπος.

Οι τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες είναι μεμονωμένες ή σε σειρά ή σε συγκρότημα μονόροφες ή δύοροφες κατοικίες, που έχουν αυτοτέλεια λειτουργίας, ανεξάρτητη εξωτερική προσπέλαση και ιδιωτικότητα.

Η ίδρυση τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην αριθ. 530992/87 (ΦΕΚ 557/Β/87) απόφαση του ΕΟΤ .Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός κλινών ανέρχεται σε 10.

ΣΤ. Ενοικιαζόμενα δωμάτια 4 «κλειδιών»:

Πρόκειται για ενοικιαζόμενα δωμάτια σε συγκρότημα μέχρι 10 δωματίων που ιδρύονται με βάση τις προδιαγραφές που ορίζονται στο Π.Δ 337 (ΦΕΚ 281/Α/28.12.2000)

Ο μέγιστος δυνατός αριθμός δωματίων είναι 10 ενώ ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 6 με αντίστοιχο αριθμό κλινών 12.

Ζ. Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα 4 «κλειδιών»:

Πρόκειται για ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα σε συγκρότημα μέχρι 20 δωματίων που ιδρύονται με βάση τις προδιαγραφές που ορίζονται στο Π.Δ 337 (ΦΕΚ 281/Α/28.12.2000)

Ο μέγιστος δυνατός αριθμός δωματίων είναι 20, ενώ ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 6 με αντίστοιχο αριθμό κλινών 12.

Άρθρο 3

Περιορισμοί στη χωροθέτηση και τις τάξεις τουριστικών καταλυμάτων

Η ίδρυση τουριστικών καταλυμάτων του προηγούμενου άρθρου υπόκειται στους ακόλουθους όρους και περιορισμούς:

α. Η μετατροπή χαρακτηρισμένων παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα ενισχύεται κατά προτεραιότητα στις περιοχές εφαρμογής των προγραμμάτων χωρίς κανένα επιπλέον περιορισμό.

β. Για όλες τις λοιπές λειτουργικές μορφές καταλυμάτων του άρθρου 2 ισχύουν οι περιορισμοί που προβλέπονται στην με αριθμό 2647/ΥΠΕΘΟ/538866/ΕΙΔ135/ΕΟΤ/19.11.86 (ΦΕΚ 797/86/Β) απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας «Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της χώρας. Καθορισμός περιοχών Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης», όπως αυτή τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

γ. Σε οικόπεδα ή γήπεδα ευρισκόμενα σε απόσταση μικρότερη των 3 χλμ από τις ακτές είναι δυνατή η ίδρυση μόνο κυρίων ξενοδοχειακών καταλυμάτων (ξενοδοχεία κλασσικού τύπου, ξενοδοχεία τύπου Motel, ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων), τουριστικών επιπλωμένων επαύλεων, τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών, καθώς και μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε καταλύματα.

δ. Σε παραδοσιακούς οικισμούς, εκτός από τη μετατροπή σε κατάλυμα παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων, είναι δυνατή η ίδρυση μόνο ξενοδοχείων κλασσικού τύπου και επιπλωμένων διαμερισμάτων, τουριστικών επιπλωμένων επαύλεων και τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών του εδαφίου β.

ε. Η κατασκευή ενοικιαζόμενων επιπλωμένων δωματίων και ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων είναι δυνατή, τηρουμένων σωρευτικά και των περιορισμών των εδαφίων β, γ και δ του παρόντος άρθρου, μόνο σε οικόπεδα που βρίσκονται εντός σχεδίου εντός οικισμών προϋφισταμένων του 1923 ή εντός οροθετημένων οικισμών με πληθυσμό κάτω των 2000 κατοίκων. Τα οικόπεδα αυτά θα πρέπει επιπλέον να βρίσκονται εκτός των περιοχών που ορίζονται στην ΚΥΑ των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ 56616/2000 (ΦΕΚ 803/Β/00).

Άρθρο 4

Επέκταση κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

Ενισχύεται η επέκταση κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων που ήδη λειτουργούν νόμιμα με ειδικό σήμα λειτουργίας, εφόσον ανήκουν στις λειτουργικές μορφές και τάξεις του άρθρου 2 της παρούσας και μόνον υπό τους όρους και περιορισμούς του άρθρου 3.

Άρθρο 5

Ποιοτικός εκσυγχρονισμός κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

1. Ενισχύεται ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων, που ήδη λειτουργούν νόμιμα με ειδικό σήμα λειτουργίας, ανεξαρτήτως λειτουργικής μορφής και τάξης.
2. Η χορήγηση της ενίσχυσης είναι δυνατή, εφόσον, με την ολοκλήρωση των σχετικών έργων, εργασιών και προμηθειών, που συνιστούν τον ποιοτικό εκσυγχρονισμό τα καταλύματα κατατάσσονται σε λειτουργικές μορφές και τάξεις του άρθρου 2 της παρούσας και μόνο. Η δυνατότητα μετατροπής της λειτουργικής μορφής και η δυνατότητα κατά τάξη προαγωγής των καταλυμάτων που δεν συγκαταλέγονται στο άρθρο 2, βεβαιώνεται από την αρμόδια υπηρεσία του ΕΟΤ ή της οικείας Περιφέρειας, η οποία και εγκρίνει την τροποποιητική αρχιτεκτονική μελέτη για τη μετατροπή της λειτουργικής μορφής ή και την προαγωγή κατά τάξη. Η βεβαίωση της εν λόγω δυνατότητας μετατροπής λειτουργικής μορφής ή και προαγωγής κατά τάξη και η έγκριση της τροποποιητικής αρχιτεκτονικής μελέτης, όπου απαιτείται, αποτελούν προϋπόθεση για την χορήγηση ενίσχυσης των επενδύσεων ποιοτικού εκσυγχρονισμού στα οικεία προγράμματα, εφόσον πρόκειται για καταλύματα, που δεν συγκαταλέγονται στην απαρίθμηση του άρθρου 2 του παρόντος Κεφαλαίου.

Άρθρο 6

Λοιπά καταλύματα και άλλες Τουριστικές Εγκαταστάσεις

1. Ενισχύεται η ίδρυση και επέκταση οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων Β΄ τάξης και άνω, σύμφωνα με τις προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην αριθμό 530992/87 (ΦΕΚ 557β/87) απόφαση του ΕΟΤ. Επίσης ενισχύεται ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός τέτοιων κατασκηνώσεων, που λειτουργούν νόμιμα με ειδικό σήμα λειτουργίας, ανεξάρτητα από τάξη.
Επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων Β΄ τάξης μπορούν να υλοποιηθούν σε οικόπεδα – γήπεδα, τα οποία βρίσκονται σε απόσταση μεγαλύτερη των 3 χλμ από ακτές. Τουριστικές κατασκηνώσεις Α΄ τάξης μπορούν να υλοποιηθούν οπουδήποτε μπορούν να χωροθετηθούν.
2. Λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις που περιγράφονται στην αριθμό 530992/87 (ΦΕΚ 557/Β/87) απόφαση του ΕΟΤ υλοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης αυτής και τις λοιπές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας.

Άρθρο 7

Νόμιμες εγκρίσεις και άδειες

Όλες οι ενισχύσεις των προηγούμενων άρθρων του Κεφαλαίου αυτού χορηγούνται υπό τον όρο, ότι έχει προηγηθεί η τήρηση των νόμιμων διαδικασιών και η λήψη των νόμιμων αδειών για την ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό των αντίστοιχων καταλυμάτων και λοιπών εγκαταστάσεων από τους αρμόδιους φορείς.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΕ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ακολουθούνται οι προδιαγραφές και περιορισμοί της ΚΥΑ 471/02 :

1. Καταλύματα σε Παραδοσιακά – Διατηρητέα κτίσματα (Άρθρο 2.Α ΚΥΑ)
2. Ανεξάρτητες αγροτικές κατοικίες εντός οικισμού
  - (α) Παραδοσιακά – Διατηρητέα κτίσματα (Άρθρο 2.Α)
  - (β) Ενοικιαζόμενα Επιπλωμένα Δωμάτια / Διαμερίσματα (ΕΕΔΔ) (Άρθρο 2.Ε και 3.Ε)
  - (γ) Αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα (Άρθρο 2.Ε)
  - (δ) Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου και Ξενοδοχεία επιπλωμένων διαμερισμάτων τουλάχιστον 3 αστέρων (Άρθρο 2.Β, Δ)
3. Αγροικές εκτός οικισμού
  - (α) Διατηρητέα – Παραδοσιακά κτίσματα (Άρθρο 2.Α)
  - (β) Αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα (Άρθρο 2.Ε)
  - (γ) Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου και Ξενοδοχεία επιπλωμένων διαμερισμάτων τουλάχιστον 3 αστέρων (Άρθρο 2.Β, Δ)
4. Καταλύματα μέσα σε αγροκτήματα
5. Συγκροτήματα κατοικιών
6. Ξενώνες
  - (α) Διατηρητέα – Παραδοσιακά κτίσματα (Άρθρο 2.Α)
  - (β) ΕΕΔΔ (Άρθρο 2.ΣΤ & Ε ΚΥΑ με τους περιορισμούς του Άρθρου 3.Ε)
  - (γ) Αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα (Άρθρο 2.Ε)
  - (δ) Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου και Ξενοδοχεία επιπλωμένων διαμερισμάτων τουλάχιστον 3 αστέρων (Άρθρο 2.Β, Δ)
7. Κατασκηνώσεις (Άρθρο 6.1)

ΚΕΝΤΡΑ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Θα πρέπει να διαθέτουν:

- (α) Έγκριση καταλληλότητας ΕΟΤ για περιπτώσεις Α΄ κατηγορίας
- (β) Άδεια ίδρυσης και λειτουργίας σύμφωνα με την ΑΙΒ/8577/83 (ΦΕΚ 526/20/8-9-83) απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας
- (γ) Προαιρετικά Ειδικό Σήμα Ποιότητας για την ελληνική κουζίνα (Απόφαση ΑΠ Τ/4333/8-8-2001 του Ε.Ο.Τ)

Τουριστικές Επιχειρήσεις υπαίθριων δραστηριοτήτων

Εφαρμογή της Οδ/314/ΕΚ και το ΠΔ 339/96 (ΦΕΚ 225/Α) και Ν.393/76

Αγροκτήματα

Εφαρμογή κατά περίπτωση των κατωτέρω διατάξεων:

- (α) Την Υιβ/2000/1995 υγειονομική διάταξη περί όρων ιδρύσεως και λειτουργίας πτηνό-κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων
- (β) Το άρθρο 3 και 4 του Ν.177/1975
- (γ) Τις διατάξεις του Ν.998/79
- (δ) Την 87234/7539/3-9-1997 εγκύκλιο του Υπουργείου Γεωργίας για τον χαρακτηρισμό εκτάσεων και την 88416/529πε/1-12-00 αποδοχή γνωμοδότησης, σχετικά με το χαρακτηρισμό και την προστασία δασικών εκτάσεων
- (ε) Το Π.Δ 437/81 περί μελέτης και εκτελέσεως δασοτεχνικών έργων
- (στ) Τις διατάξεις του Ν. 3010/02 (ΦΕΚ91/Α/25-4-02)
- (ζ) Σε περιπτώσεις δημιουργίας ή εκσυγχρονισμού εκτροφείου θηραμάτων, πέραν της δυνατότητας παρακολούθησης – παρατήρησης των αγρίων ζώων, ενισχύεται η εκτροφή των κατωτέρω θηραμάτων με αποκλειστικό σκοπό την εμπορεία κρέατος, πτερών και κεράτων:
πτερωτά: φασιανός πέρδικα, τσούκαρ, ορτύκι, πρασινοκέφαλη πάπια και η αγριόχηνα
θηλαστικά: αγριόχοιρος, πλατύκερο ελάφι ή πλατόνι και ο λαγός μόνο σε κλουβιά κατά το πρότυπο των κονικλοτροφείων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

[www.in.gr / agro](http://www.in.gr/agro)

www.minagric.gr

www.agrotourism.gr

www.leaderplus.gr

www.agrotikianaptixi.gr

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε : Προδιαγραφές Ποιότητας Αγροτουρισμού
Ο τουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης της υπαίθρου

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ:

Α) (ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ)

Β) (ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. «ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER+)